

ΠΑΝΕΠΙΣΤΗΜΙΟ ΔΥΤΙΚΗΣ ΜΑΚΕΔΟΝΙΑΣ

Πρόγραμμα Μεταπτυχιακών Σπουδών στη
«Δημόσια Διοίκηση»

Διπλωματική Εργασία

Η Παραοικονομία, η Φοροδιαφυγή, η Αυτοαπασχόληση και η Φορολογική Πολιτική στην Ελλάδα υπό τον ν. 5073/2023.

The shadow economy, the tax evasion, the self-employment and the taxation policy in Greece under the law 5073/2023.

της

Σαμουλαδά Αντιγόνη

Επιβλέπων καθηγητής: Τσιπούρας Αντώνιος

ΜΗΝΑΣ ΙΟΥΝΙΟΣ/2024

Περίληψη

Δεν είναι καν κοινό μυστικό ότι στην Ελλάδα, η ύπαρξη της παραοικονομίας αλλά και της φοροδιαφυγής υποδαυλίζουν το θεσμικό ρόλο του κράτους, και την δημοσιονομική πολιτική του. Η συγκεκριμένη διπλωματική εργασία αποσκοπεί στην διερεύνηση για την έκταση αυτών των φαινομένων στην Ελλάδα. Θα καταβληθεί προσπάθεια για να απεικονιστεί όσο το δυνατόν καλύτερα υπό το πρίσμα του νέου νόμου κατά της φοροδιαφυγής, ήτοι του νόμου 5073/2023. Στην παρούσα διπλωματική εργασία θα υλοποιηθεί καταγραφή των ανωτέρω φαινομένων τόσο μέσω της ήδη υπάρχουσας/προγενέστερης βιβλιογραφίας όσο και μέσω της εμπειρικής διερεύνησης που έχει πραγματοποιηθεί με τη βοήθεια της ποσοτικής έρευνας μέσω δύο ερωτηματολογίων από τα οποία το ένα απευθύνεται σε αυτοαπασχολούμενους και το άλλο σε εφοριακούς ελεγκτές.

Οι αυτοαπασχολούμενοι επιλέχθηκαν καθώς ο νόμος 5073/2023 επικεντρώνεται κατά ένα μεγάλο βαθμό σε αυτούς. Οι ελεγκτές δε, είναι αυτοί που από τον έλεγχο που πραγματοποιούν εξάγεται το συμπέρασμα συμμόρφωσης ή μη των φορολογούμενων.

Αίσθηση προκαλεί ότι οι αυτοαπασχολούμενοι που συμμετείχαν και απάντησαν στο ερωτηματολόγιο που τους αφορά είναι ως επί τω πλείστον κάτοχοι πτυχίου πανεπιστημίου αλλά και αρκετοί εξ αυτών μεταπτυχιακού. Από την ανάλυση των απαντήσεων προέκυψε ότι τους απασχολεί αρκετά το τι πρόκειται να αντιμετωπίσουν με τον νόμο 5073/2023. Επίσης, όσοι ελεγκτές εφοριακοί συμμετείχαν στην έρευνα θεωρούν ότι είναι αρκετά υψηλό το επίπεδο της παραοικονομίας και κατά συνέπεια και της φοροδιαφυγής.

Κύριος στόχος είναι η (πρώιμη) εξαγωγή συμπερασμάτων για την θετική ή όχι συμβολή του ν.5073/2023 στην συρρίκνωση ή και την πάταξη ακόμη της φοροδιαφυγής και της παραοικονομίας. Για την ορθότερη απεικόνιση της πραγματικής εικόνας της σημερινής κατάστασης θα υπάρξει αναφορά και στον νέο Κ.Φ.Δ. (ποινολόγιο) ήτοι τον ν.5104/2024, καθώς από αυτόν απορρέουν οι κυρώσεις ποινικές ή μη των παραβάσεων που γεννούνται από την παραοικονομία και την φοροδιαφυγή.

Λέξεις κλειδιά: παραοικονομία, φοροδιαφυγή, αυτοαπασχόληση, ελεγκτές, ν.5073/2023

Abstract

It is not a secret that in Greece, the existence of underground banking and tax evasion undermines the constitutional role of the State, and its fiscal policy. This thesis aims to investigate the extent of these phenomena in Greece. An effort will be made to depict [these phenomena] in the light of the new Regulation against tax evasion, also known as Regulation 5073/2023. In this thesis there will be a recording of the abovementioned phenomena through both the existing/previous bibliography as well as through empirical research, that has been carried out via the help of quantitative analysis through two questionnaires, from which one addresses self-employed individuals and the other to Tax Auditors.

Self-employed individuals have been selected as Regulation 5073/2023 focuses to a large extent to this [working] group. The Tax Auditors, on the other hand, are the ones who produce the outcomes of compliance or not of tax payers, through the audits they perform.

It is worth noting that the self-employed individuals who participated and answered the questionnaire [designed for them] are mostly university degree holders, but many of them also hold postgraduate degrees. From the analysis of the answers [received] the conclusion can be derived that they [i.e. the self-employed individuals] are concerned about the impact of Regulation 5073/2023 [on them]. Additionally, the Tax Auditors who participated in the research [i.e. answered the questionnaire] believe that the level of underground banking is quite high and consequently tax evasion.

The main goal is the (early) drawing of conclusions for the positive or not contribution of Regulation 5073/2023 to the shrinking or the elimination, even, of tax evasion and underground banking. For the most accurate depiction of today's reality there will be a reference to the new Code of Tax Behaviour Conduct, i.e. Regulation 5104/2024, as from this [Code] derive the penalties, criminal or not, that apply to the predicate offenses resulting from tax evasion and underground banking.

Key words: shadow economy, tax evasion, self-employed, tax auditors, the law 5073/2023

Περιεχόμενα	
Εισαγωγή.....	4
ΚΕΦΑΛΑΙΟ 1, ΟΡΙΣΜΟΙ ΠΑΡΑΟΙΚΟΝΟΜΙΑΣ, ΦΟΡΟΑΠΟΦΥΓΗΣ ΚΑΙ ΦΟΡΟΔΙΑΦΥΓΗΣ	5
ΠΑΡΑΟΙΚΟΝΟΜΙΑ	6
ΕΝΝΟΙΑ ΤΟΥ ΦΟΡΟΥ.....	11
1.2.1. Φόρος	12
1.2.2. Άμεσοι φόροι.....	13
1.2.3. Έμμεσοι φόροι.....	13
1.2.4. Αναλογικοί και προοδευτικοί φόροι	13
1.3. ΦΟΡΟΑΠΟΦΥΓΗ	13
1.4. ΦΟΡΟΔΙΑΦΥΓΗ	14
1.4.1. Φοροδιαφυγή και εισόδημα από μισθωτή εργασία και συντάξεις .	22
1.4.2. Φοροδιαφυγή μέσω της διασυνοριακής παραοικονομίας.....	24
1.4.3. Φοροδιαφυγή μέσω της πορνείας, των τυχερών παιγνίων, του αλκοόλ, των καπνικών προϊόντων και των ναρκωτικών	26
1.4.4. Φοροδιαφυγή μέσω πλαστών ή εικονικών φορολογικών στοιχείων	27
ΚΕΦΑΛΑΙΟ 2, ΜΕΘΟΔΟΛΟΓΙΑ ΕΡΕΥΝΑΣ	30
2.1. ΣΚΟΠΟΣ ΚΑΙ ΣΤΟΧΟΣ ΤΗΣ ΕΡΕΥΝΑΣ.....	30
2.2. ΜΕΘΟΔΟΛΟΓΙΚΗ ΠΡΟΣΕΓΓΙΣΗ	31
2.3. ΕΠΙΛΟΓΗ ΔΕΙΓΜΑΤΟΣ.....	32
2.4. ΜΕΘΟΔΟΣ ΑΝΑΛΥΣΗΣ ΔΕΔΟΜΕΝΩΝ	33
ΚΕΦΑΛΑΙΟ 3, ΑΠΟΤΕΛΕΣΜΑΤΑ ΤΗΣ ΕΡΕΥΝΑΣ	34
3.1. ΕΡΩΤΗΜΑΤΟΛΟΓΙΟ ΑΥΤΟΑΠΑΣΧΟΛΟΥΜΕΝΩΝ	34
3.1.1. απαντήσεις.....	34
ΚΕΦΑΛΑΙΟ 4, ΕΡΩΤΗΜΑΤΟΛΟΓΙΟ ΕΛΕΓΚΤΩΝ	65
4.1.ΕΡΩΤΗΜΑΤΟΛΟΓΙΟ	65
ΚΕΦΑΛΑΙΟ 5, ΣΥΜΠΕΡΑΣΜΑΤΑ ΤΗΣ ΕΡΕΥΝΑΣ	97
5.1. ΕΡΩΤΗΜΑΤΟΛΟΓΙΟ ΑΥΤΟΑΠΑΣΧΟΛΟΥΜΕΝΩΝ	97
5.2. ΕΡΩΤΗΜΑΤΟΛΟΓΙΟ ΕΛΕΓΚΤΩΝ	98
5.3. Ν.5073/2023.....	100
5.4 ΠΡΟΤΑΣΕΙΣ	102
ΒΙΒΛΙΟΓΡΑΦΙΑ.....	104
ΕΛΛΗΝΙΚΗ:	104
ΞΕΝΟΓΛΩΣΣΗ :.....	106
ΔΙΚΤΥΑΚΕΣ ΠΗΓΕΣ:.....	107

Εισαγωγή

Η συγκεκριμένη εργασία επικεντρώνεται στην προσπάθεια που καταβάλλεται από την πλευρά του κράτους στην πάταξη τόσο της φοροδιαφυγής όσο και της παραοικονομίας ταυτόχρονα, με την εφαρμογή των διατάξεων του ν.5073/11-12-2023 σε συνδυασμό με το ποινολόγιο – κώδικα φορολογικής διαδικασίας τον ν.5104/2024. Στα πλαίσια που διαμορφώνει ο ανωτέρω νόμος (ν.5073/2023), η μέθοδος που επιλέχθηκε για την συλλογή πρωτογενών δεδομένων είναι η ποσοτική έρευνα με την χρήση δύο ερωτηματολογίων. Αυτό, επειδή το πρώτο απευθύνεται σε αυτοαπασχολούμενους και το δεύτερο σε εφοριακούς-ελεγκτές. Οι λόγοι είναι δύο. Αφενός, να εξαχθεί ένα όσο το δυνατόν πιο εμπειριστατωμένο συμπέρασμα, αφετέρου κρίνεται ότι είναι τόσο ηθικά όσο και ουσιαστικά ορθό να καταγραφούν οι απόψεις των άμεσα εμπλεκομένων.

Τέλος, αναφορά θα γίνει και σε προτάσεις που μπορούν να οδηγήσουν στην όσο το δυνατόν θετική μεγιστοποίηση των αποτελεσμάτων που είναι απόρροια των διατάξεων που αποτελούν τα άρθρα του ν.5073/2023.

Ο βασικός σκοπός για τον οποίο θα πραγματοποιηθεί η συγκεκριμένη έρευνα είναι η διεξαγωγή ενός πρώιμου συμπεράσματος για την θετική ή όχι συμβολή του ν. 5073/2023 στον περιορισμό ή και την εξάλειψη τόσο της φοροδιαφυγής όσο και της παραοικονομίας. Στόχοι είναι κυρίως οι ακόλουθοι: να διαφανεί εάν θα οδηγήσει στην συρρίκνωση της δημοσιονομικής στρέβλωσης, στην καλλιέργεια φορολογικής συνείδησης, στο σεβασμό από πλευράς του κράτους του συμμορφούμενου με τις κείμενες διατάξεις πολίτη ο οποίος είναι συνεπής ως προς τις φορολογικές του υποχρεώσεις, και για τον οποίο ελλοχεύει ο κίνδυνος να επωμίζεται αδίκως όλο και περισσότερες από αυτές μέσω των υψηλών φορολογικών συντελεστών. Ούτως ώστε, να καλυφθεί όσο το δυνατόν μέρος των δημοσίων εσόδων που δεν εισπράττεται από όσους φοροδιαφεύγουν.

Στο κεφάλαιο 1 καταγράφονται οι ορισμοί της παραοικονομίας, της φοροδιαφυγής και της φοροαποφυγής καθώς και η υπάρχουσα βιβλιογραφία. Η μεθοδολογία της έρευνας περιγράφεται στο κεφάλαιο 2. Στα κεφάλαια 3, 4, και 5 αντίστοιχα αποτυπώνονται τα ερωτήματα που τέθηκαν μέσω των ερωτηματολογίων, τα αποτελέσματα που εξήχθησαν και τα συμπεράσματα επί αυτών, καθώς και αναφορά στην σχετική νομολογία. Τέλος, στο κεφάλαιο 5 κατατίθενται και οι προτάσεις για την καλύτερη ει δυνατόν χρήση του ν.5073/2023 ως εργαλείου για την καταπολέμηση της φοροδιαφυγής αλλά και της παραοικονομίας.

ΚΕΦΑΛΑΙΟ 1, ΟΡΙΣΜΟΙ ΠΑΡΑΟΙΚΟΝΟΜΙΑΣ, ΦΟΡΟΑΠΟΦΥΓΗΣ ΚΑΙ ΦΟΡΟΔΙΑΦΥΓΗΣ

Είναι ευρέως γνωστό ότι δεν υφίσταται ένας κοινά αποδεκτός ορισμός με τον οποίο μπορεί κανείς να αποτυπώσει και να συμπεριλάβει όλες εκείνες τις συνιστώσες που όταν συνυπάρχουν συντελείται και λαμβάνει χώρα το φαινόμενο της παραοικονομίας. Τόσο η τελευταία όσο και η φοροδιαφυγή συναντώνται σε παγκόσμια κλίμακα άλλοτε σε υψηλότερο ποσοστό και άλλοτε σε χαμηλότερο. Σε κάθε περίπτωση όμως επηρεάζουν την δημοσιονομική πολιτική των κρατών, καθώς αποτελούν αστάθμητους παράγοντες που μέχρι σήμερα τουλάχιστον δεν έχουν αποτιμηθεί με πλήρη σαφήνεια και ακρίβεια σε καμία χώρα ανά τον πλανήτη. Σε όλες τις μελέτες χρησιμοποιούνται λέξεις και προτάσεις όπως: υπολογίζεται, διαφαίνεται, πιστεύεται ότι, εκτιμάται, θεωρείται ότι, τείνει να αγγίξει, δεν δύναται να αποσαφηνιστεί κ.α.

Άμεσα γίνεται αντιληπτό ότι υπάρχει πάντα ανοικτό το ενδεχόμενο της εσφαλμένης εκτίμησης τόσο των ανωτέρω όσο και της φοροαποφυγής. Για αυτή την τελευταία θα γίνει μια σύντομη αναφορά με σκοπό την αποφυγή λάθους εκτίμησής της και ταύτισής της με την φοροδιαφυγή. Η αναφορά στην προϋπάρχουσα βιβλιογραφία για όλες τις ανωτέρω περιπτώσεις κρίνεται απαραίτητη καθώς αποτελεί καταγραφή και μελέτη πραγματικών καταστάσεων και δεδομένων τόσο σε εθνικό όσο και σε παγκόσμιο επίπεδο.

Επειδή, δεν είναι ίδιες οι αιτίες για την ύπαρξή τους σε κάθε χώρα η συγκεκριμένη διπλωματική εργασία επικεντρώνεται στην Ελλάδα. Αν και εδώ και δεκαετίες καταβάλλεται μέσω των κείμενων διατάξεων προσπάθεια από τον νομοθέτη για την συρρίκνωση αν όχι την εξαφάνισή τους, κάτι τέτοιο δεν κατέστη δυνατόν. Το έναυσμα για την συγκεκριμένη διπλωματική εργασία δόθηκε από τον ν.5073/2023. Και αυτό γιατί όπως θα αναλυθεί στην συνέχεια είναι η πρώτη φορά που η εκτεταμένη χρήση της τεχνολογίας στον ελλαδικό φορολογικό χώρο από την φορολογική αρχή στοχεύει σε συνδυασμό με άρθρα του αυτού νόμου στην άμεση ανατροφοδότηση της φορολογικής πληροφόρησης, με σκοπό αυτή να αποτελέσει ένα ουσιαστικό εργαλείο στα χέρια της ελεγκτικής αρχής.

Στην ουσιαστική επιβράβευση όσων καταγγείλουν παράνομες συμπεριφορές και πράξεις. Στην προσπάθεια να συμπεριληφθούν όλα τα παραγόμενα αγαθά και οι υπηρεσίες της πραγματικής οικονομίας στο Ακαθάριστο Εγχώριο Προϊόν κάθε

έτους. Για το τι συνεπάγονται όλα τα ανωτέρω θα καταβληθεί προσπάθεια να καταστούν σαφή μέσω των ερωτηματολογίων, ούτως ώστε ο αναγνώστης να είναι σε θέση να αντιληφθεί αν μη τι άλλο το σκεπτικό του νομοθέτη και την σημαντικότητα των διατάξεων που εμπεριέχονται στον υπό εξέταση νόμο 5073/2023.

ΠΑΡΑΟΙΚΟΝΟΜΙΑ

Στην πράξη δεν υφίσταται ένας γενικά αποδεκτός όρος της παραοικονομίας σε παγκόσμιο επίπεδο. Επικρατούν διατυπώσεις όπως σκιώδης οικονομία (the shadow economy), μαύρη οικονομία (the black economy), υπόγεια οικονομία (the underground economy) κ.α. Γεγονός που καταδεικνύει ότι ο κάθε ερευνητής αντιμετωπίζει από διαφορετική σκοπιά αυτό το φαινόμενο και θέτει διαφορετικές μεταβλητές ως ανεξάρτητες ή εξαρτημένες στα πλαίσια των ερευνών του. Ουσιαστικά, η θεωρητική θεμελίωση του ορισμού της παραοικονομίας με απόλυτη ταύτιση των ερευνητικών απόψεων δεν υφίσταται.

Ο όρος "παραοικονομία" αναφέρεται στην οικονομική δραστηριότητα που διεξάγεται εκτός των επίσημων και καταγεγραμμένων καναλιών, παρακάμπτοντας την κρατική βούληση και την φορολογία.

Στην διεθνή βιβλιογραφία θεωρείται ότι συμπεριλαμβάνει/καλύπτει οικονομικές δραστηριότητες οι οποίες θα έπρεπε κανονικά να εμπεριέχονται στην συνολική παραγωγή ή στο συνολικό εισόδημα ενός κράτους εντός ενός έτους, ήτοι το ΑΕΠ. Και αυτό διότι είναι κοινά αποδεκτό ότι οι ανωτέρω δραστηριότητες πραγματοποιούνται με συντελεστές παραγωγής που εντάσσονται στην πραγματική οικονομία. Αυτό που συμβαίνει όμως με πολύ απλά λόγια είναι ότι κάποιοι συνειδητά αποκρύπτουν αυτό το κομμάτι της προστιθέμενης αξίας σε προϊόντα ή υπηρεσίες, υποβιβάζοντας με τον τρόπο αυτό το συνολικό ΑΕΠ και μεταβιβάζοντας εκούσια τις δικές τους υποχρεώσεις προς το κράτος στους υπόλοιπους συμπολίτες τους.

Κάτι που ως αποτέλεσμα έχει την στρέβλωση της πραγματικής συνολικής αξίας του ΑΕΠ, την λάθος και μη ορθή αποτίμηση των στατιστικών μεγεθών και κατά συνέπεια η μακροχρόνια αυτή αρνητική αποτίμηση οδηγεί στην λήψη λανθασμένων τόσο οικονομικών όσο και πολιτικών αποφάσεων, οι οποίες έχουν αρνητική επίπτωση στο σύνολο των πολιτών. Αυτό συμβαίνει, καθώς δεν είναι δυνατόν να συντελεστεί η ιδεατή δημοσιονομική πολιτική από πλευράς της εκάστοτε

κυβέρνησης, υπό των περιορισμό των εσόδων της τα οποία υπολείπονται των δημοσίων δαπανών της.

Παρατίθενται διάφοροι ορισμοί που είναι παγκοσμίως αποδεκτοί:

Κατά τον Schneider ο οποίος θεωρείται ως ερευνητής με πολύ μεγάλη εμπειρία, «παραοικονομία είναι όλες οι οικονομικές δραστηριότητες οι οποίες συμβάλλουν στη δημιουργία προστιθέμενης αξίας και οι οποίες θα έπρεπε να περιλαμβάνονται στο εθνικό εισόδημα, αλλά δεν καταγράφονται από τις αρμόδιες εθνικές υπηρεσίες μέτρησης. Εκείνες που θα φορολογούνταν γενικά εάν είχαν δηλωθεί στις κρατικές - φορολογικές- αρχές» (Schneider 2002).

Πιο συγκεκριμένα, περιλαμβάνει σύμφωνα με τον ίδιο τη νόμιμη παραγωγή αγαθών και υπηρεσιών, οι οποίες σκοπίμως αποκρύπτονται από τις δημόσιες αρχές για οποιονδήποτε από τους ακόλουθους λόγους: α) για να αποφευχθεί η πληρωμή εισοδήματος, προστιθέμενης αξίας ή άλλων φόρων, β) για να αποφευχθεί η καταβολή εισφορών κοινωνικής ασφάλισης, γ) για να αποφευχθεί η τήρηση ορισμένων νόμιμων προτύπων της αγοράς εργασίας, όπως οι ελάχιστοι μισθοί, οι μέγιστες ώρες εργασίας, τα πρότυπα ασφαλείας κ.λπ., δ) για την αποφυγή συμμόρφωσης με ορισμένες διοικητικές διαδικασίες, όπως η συμπλήρωση στατιστικών ερωτηματολογίων ή άλλων διοικητικών εντύπων.

Σε προγενέστερο χρόνο (2002) ο ίδιος είχε αναφέρει ότι η παραοικονομία ορίζεται ως μια συνειδητή αντίδραση του πολίτη προς τον ανεπιθύμητο για εκείνον κρατικό και θεσμικό παρεμβατισμό. Σε κάθε περίπτωση, από τα ανωτέρω διαφαίνεται ότι αυτή η αρνητική στάση έχει υιοθετηθεί όχι μόνο ως προς την φορολογική αρχή αλλά επεκτείνεται και στις ασφαλιστικές εισφορές κάτι για το οποίο θα υπάρξει αναφορά κατωτέρω σε σχέση με την μισθωτή εργασία.

Ο ορισμός της παραοικονομίας σύμφωνα με τον οικονομολόγο Edgar L. Feige (1989), αναφέρεται στην οικονομική δραστηριότητα που δεν καταγράφεται από τις επίσημες στατιστικές υπηρεσίες. Σύμφωνα με τον ίδιο περιλαμβάνει συναλλαγές που διαφεύγουν της φορολογίας και της επίσημης καταγραφής, συχνά λόγω της παράνομης ή αδήλωτης φύσης τους. Αυτό το φαινόμενο μπορεί να περιλαμβάνει μια ευρεία γκάμα δραστηριοτήτων, από απλές ανεπίσημες εργασίες μέχρι σοβαρές παραβάσεις όπως η φοροδιαφυγή και η λαθρεμπορία.

Με αυτή την άποψη ταυτίζονται και άλλοι ερευνητές. Ο Λώλος (1987, σελ. 7) ορίζει την παραοικονομία ως «αντικανονικές, μη συμβατικές μορφές οικονομικών σχέσεων, από τις οποίες βέβαια δεν αποκλείονται και οι παράνομες οικονομικές

δραστηριότητες». Θεωρεί ότι η παραοικονομία ως πρόβλημα υπαρκτό για την όσο το δυνατόν πιο αποτελεσματική αντιμετώπισή της πρέπει να διαχωρίζεται και να ερευνάται σε δύο επίπεδα α) στο γενικότερο (μακροοικονομικό) επίπεδο και β) στο μικρο-επίπεδο. Στην πρώτη περίπτωση στόχος είναι η επίτευξη της ποσοτικής εκτίμησης της παράλληλης οικονομικής δραστηριότητας (κυρίως της κρυφής) ούτως ώστε να εντοπιστούν για να αντιμετωπιστούν τα προβλήματα τα οποία δημιουργούνται τόσο κατά την άσκηση της οικονομικής πολιτικής όσο και της πολιτικής του κράτους προνοίας.

Στη δεύτερη περίπτωση προσπάθεια καταβάλλεται για την ερμηνεία του φαινομένου της κρυφής οικονομικής δραστηριότητας και το ερευνητικό ερώτημα που τίθεται προς έρευνα είναι η σχέση του με την δομή και την διαδικασία των πόρων της παραγωγής και της απασχόλησης (Λώλος, 1987).

Ο Vito Tanzi, ο οποίος ήταν οικονομολόγος στο Διεθνές Νομισματικό Ταμείο, εντοπίζει και αυτός την παραοικονομία στην οικονομική δραστηριότητα που δεν αναφέρεται ή δεν καταγράφεται από τις επίσημες στατιστικές. Αυτό περιλαμβάνει τόσο νόμιμες δραστηριότητες που αποφεύγουν τη φορολόγηση όσο και παράνομες συναλλαγές. Στην περίπτωση της Ελλάδας, έχει εκτιμηθεί ότι ένα σημαντικό ποσοστό του ΑΕΠ καταλήγει να αποτελεί προϊόν της παραοικονομίας, γεγονός που επηρεάζει τόσο τα δημόσια έσοδα όσο και την αποτελεσματικότητα της οικονομικής πολιτικής.

Σύμφωνα με τον Π. Γ. Παυλόπουλο (Παυλόπουλος, 1987), η παραοικονομία στην Ελλάδα περιλαμβάνει δραστηριότητες που θα έπρεπε να συμπεριληφθούν στο εθνικό προϊόν, καθώς δημιουργούν προστιθέμενη αξία, αλλά για διάφορους λόγους δεν καταγράφονται από τις αρμόδιες υπηρεσίες. Η παραοικονομία μπορεί να περιλαμβάνει μια ποικιλία δραστηριοτήτων, από ανεπίσημη εργασία μέχρι παράνομο εμπόριο και φοροδιαφυγή. Αυτό που υποστηρίζει ο συγκεκριμένος μελετητής του φαινομένου είναι ότι για να αναπτυχθεί η παραοικονομία πρέπει να ικανοποιούνται δυο προϋποθέσεις:

α) να υπάρχουν τα κίνητρα για να οδηγηθεί κάποιος στην παραοικονομία, δηλαδή τα οφέλη να είναι μεγαλύτερα από το υπολογιζόμενο από τον ίδιο κόστος της αποκάλυψής του, και σε περίπτωση που αυτό συμβεί να έχει και πάλι όφελος ακόμη και μετά από την οικονομική ικανοποίηση του Δημοσίου.

β) να παρέχονται ευκαιρίες απασχόλησης στην παραοικονομία που επιδρούν θετικά στον παραοικονομούντα.

Ο Νίκος Τάσος (Τάσος, 2001) δεν απομακρύνεται από το συγκεκριμένο μοτίβο. Κατά την δική του τοποθέτηση ο ορισμός της παραοικονομίας αναφέρεται στην οικονομική

δραστηριότητα που διεξάγεται εκτός των επίσημων καναλιών και δεν καταγράφεται στα επίσημα στατιστικά δεδομένα.

Αυτό περιλαμβάνει δραστηριότητες όπως η φοροδιαφυγή (αναφορά θα γίνει σε επόμενο υποκεφάλαιο), η αδήλωτη εργασία, και η ανεπίσημη αγορά αγαθών και υπηρεσιών. Η παραοικονομία μπορεί να έχει πολλαπλές αιτίες και συνέπειες, όπως η υψηλή φορολογική επιβάρυνση, η υπερβολική γραφειοκρατία, ή η ανεργία, και συχνά συνδέεται με την ανάγκη των ατόμων να επιβιώσουν ή να αυξήσουν το εισόδημά τους. Μέσα από την έρευνά του, προσπαθεί να εξετάσει τις διάφορες πτυχές της παραοικονομίας και να προτείνει λύσεις για τη μείωση του φαινομένου, ενισχύοντας την οικονομική ανάπτυξη και τη διαφάνεια.

Ο Κανελλόπουλος με την σειρά του αναφέρεται στην οικονομική δραστηριότητα που διεξάγεται εκτός του επίσημου κανονιστικού πλαισίου και δεν καταγράφεται στα επίσημα στατιστικά δεδομένα της χώρας. Αυτό περιλαμβάνει δραστηριότητες που αποφεύγουν τη φορολογία και την κοινωνική ασφάλιση, καθώς και άλλες μορφές κανονιστικής συμμόρφωσης.

Ο ορισμός της παραοικονομίας σύμφωνα με τον Blades βρίσκεται σε σύμπνοια με τις προαναφερόμενες τοποθετήσεις. Και αυτός θεωρεί ότι περιλαμβάνει όλες εκείνες τις οικονομικές δραστηριότητες που δεν καταγράφονται από τις επίσημες στατιστικές υπηρεσίες και κατά συνέπεια, δεν φορολογούνται.

Ο Καθηγητής Ανδρέας Γ. Κοψιαύτης ορίζει την παραοικονομία ως το τμήμα της οικονομικής δραστηριότητας που θα έπρεπε να περιλαμβάνεται στο εθνικό προϊόν, καθώς δημιουργεί προστιθέμενη αξία, αλλά για διάφορους λόγους δεν καταγράφεται από τις αρμόδιες υπηρεσίες μετρήσεως. Αυτή η οικονομική δραστηριότητα μπορεί να περιλαμβάνει νόμιμες συναλλαγές που απλώς δεν δηλώνονται στις αρχές, αλλά και παράνομες δραστηριότητες όπως το εμπόριο ναρκωτικών ή η πορνεία.

Ο Vasardami (Vasardami, 2011) με την σειρά του συνεπικουρεί και θεωρεί και αυτός ότι αποτελεί μία οικονομική δραστηριότητα που ενώ θα έπρεπε εντούτοις, δεν καταγράφεται στους εθνικούς λογαριασμούς της κάθε χώρας.

Ο Gutmann, ο οποίος χρησιμοποιεί τη μέθοδο του σταθερού λόγου των μετρητών προς τις καταθέσεις θεωρεί ότι η παραοικονομία είναι το σύνολο των αποκρυπτόμενων εσόδων των ατόμων ή των επιχειρήσεων. Θεωρώντας ως *ceteris paribus* ότι στην παραοικονομία κάθε συναλλαγή λαμβάνει χώρα μόνο με μετρητά συγκρίνει ουσιαστικά την ζήτηση ρευστού χρήματος σε μια οικονομία με την αντίστοιχη ζήτηση για χρήματα στην ίδια οικονομία χωρίς την παρεμβολή του χρήματος άλλου

είδους παρά μόνο σε φυσική μορφή ήτοι μετρητά. Στην πράξη πρόκειται για έναν νομισματικό δείκτη που όπως όλες οι μέθοδοι που έχουν χρησιμοποιηθεί κατά καιρούς από τους διάφορους μελετητές του φαινομένου, προσπαθεί να καταδείξει την πραγματική έκτασή του όμως αυτό γίνεται εφικτό κατά προσέγγιση, και συνεπώς δεν μπορεί να επιλύσει το πρόβλημα απλά βοηθά στην περαιτέρω κατανόησή του. Και είναι σημαντικό να μπορεί να εστιάσει κανείς στις πραγματικές μεταβλητές που απαρτίζουν το πρόβλημα ούτως ώστε να καταστεί δυνατή και η επίλυσή του. Βέβαια, δεν μπορεί να μην αναγνωριστεί η σημαντική συμβολή του καθώς ο Peter Gutmann ήταν αυτός που σε δημοσίευσή του στα τέλη της δεκαετίας του εβδομήντα έκρουσε τον κώδωνα του κινδύνου καθώς παρατήρησε μια ανεξήγητη ζήτηση τραπεζογραμματίων η οποία δεν μπορούσε να θεωρηθεί συμβατή με την εικόνα της οικονομίας.

Όσον αφορά την Ελλάδα αν και από την δεκαετία του '80 άρχισαν να γίνονται πιο έντονα αντιληπτά τα αρνητικά αποτελέσματα της παραοικονομίας οι πρώτες επίσημες προσπάθειες για την μελέτη του φαινομένου και την εξαγωγή συμπερασμάτων ως προς το μέγεθός της και την επίδραση που έχει στην πραγματική οικονομία του τόπου, ξεκίνησαν με σημαντική καθυστέρηση μέσα στην δεκαετία του '90. Ουσιαστικά, η κατανόηση ότι ήταν επιτακτική η ανάγκη για διαρθρωτικές αλλαγές καθώς αποτελεί ένα σύνθετο πρόβλημα που απαιτεί πολυεπίπεδες επεμβάσεις τόσο σε οικονομικό όσο και σε κοινωνικό, φορολογικό, μορφωτικό επίπεδο αλλά και τη συνεργασία διαφόρων φορέων για την αποτελεσματική της αντιμετώπιση, οδήγησε στην διεξαγωγή διαφόρων ερευνών με στόχο την καταπολέμησή της.

Δεν πρέπει επίσης να υποβαθμιστεί το γεγονός ότι η παραοικονομία απαρτίζεται από νόμιμες αλλά και παράνομες ενέργειες. Προσεγγίζοντας το φαινόμενο στις πραγματικές του διαστάσεις ο ΟΟΣΑ δίνει έναν ευρύτερο ορισμό σε μια προσπάθεια να θέσει την παραοικονομία όσο το δυνατόν πιο κοντά στις πραγματικές της διαστάσεις, όχι μόνο για την Ελλάδα αλλά και τα υπόλοιπα κράτη. Διατυπώνει την άποψη (OECD 2017) ότι περικλείει όλες τις οικονομικές δραστηριότητες, είτε νόμιμες είτε παράνομες, οι οποίες αν και απαιτείται από το νόμο να αναφέρονται πλήρως στη φορολογική διοίκηση, ωστόσο δεν αναφέρονται στις φορολογικές αρχές των κρατών και συνεπώς απαλλάσσονται από την φορολόγηση, σε αντίθεση με τις δραστηριότητες που αναφέρονται νόμιμα.

Αυτή η ουσιαστική και πρακτική παραδοχή της πραγματικής κατάστασης μπορεί να συνεισφέρει θετικά στην προσπάθεια της συρρίκνωσης του φαινομένου. Είναι γνωστό ότι διακινούνται σε όλη σχεδόν την υφήλιο πολύ σημαντικά ποσά από παράνομες δραστηριότητες, όπως η πορνεία, τα τυχερά παίγνια, τα ναρκωτικά, τα παρανόμως διακινούμενα καπνικά προϊόντα και τα αλκοολούχα ποτά. Επίσης, η παγκοσμιοποίηση και η ελεύθερη διακίνηση αγαθών και υπηρεσιών εντός της ευρωπαϊκής ένωσης αλλά και η εμπορική συνεργασία με τρίτες χώρες προωθούν και ευνοούν την διασυνοριακή παραοικονομία. Επειδή σε αυτές τις περιπτώσεις τα φαινόμενα της παραοικονομίας και της φοροδιαφυγής σχεδόν ταυτίζονται και αλληλοεπικαλύπτονται θα ακολουθήσει εκτενής αναφορά κατά τον ορισμό και την κατανόηση των μορφών της φοροδιαφυγής κατωτέρω.

Στα πλαίσια της προσπάθειας της απεικόνισης της οικονομικής πραγματικότητας, στο σημείο αυτό θα πρέπει να αναφερθεί ότι παρά τις έντονες δημοσιοοικονομικές στρεβλώσεις που προκαλεί η παραοικονομία ανάλογα με το μέγεθός της δεν πρέπει να υποτιμάται το γεγονός ότι μέρος αυτών των εσόδων επιστρέφει στην πραγματική – νόμιμη οικονομία μέσα από διάφορους διαύλους. Όπως για παράδειγμα ενισχύει την απασχόληση, αποδίδεται μέσω των έμμεσων φόρων, οδηγεί σε αύξηση των εισοδημάτων και της απασχόλησης. Μέσω μάλιστα της τελευταίας περίπτωσης έστω και ακούσια βοηθά στην μόχλευση της οικονομίας, καθώς αυτά τα παράνομως αποκτηθέντα εισοδήματα είτε κατατίθενται, είτε επενδύονται, είτε καταναλώνονται.

Για την εκάστοτε πολιτική και φορολογική αρχή αποτελεί ίσως την μεγαλύτερη πρόκληση η αναγνώριση και εκμετάλλευση για το δημόσιο καλό αυτών των εσόδων ούτως ώστε με την ενσωμάτωσή τους στην πραγματική και επίσημη οικονομία να βοηθήσουν την οικονομική ανάπτυξη και την ευημερία όλων των πολιτών.

ΕΝΝΟΙΑ ΤΟΥ ΦΟΡΟΥ

Με στόχο την καλύτερη κατανόηση της διαφοράς μεταξύ της φοροδιαφυγής και της φοροαποφυγής κρίνεται αναγκαίο πριν από την επικέντρωση σε αυτές τις έννοιες να γίνει μια σύντομη αναφορά στον ορισμό του φόρου και στην διάκρισή του σε επιμέρους έννοιες που κάθε μια ξεχωριστά επηρεάζει διαφορετικά τόσο το εισόδημα των πολιτών όσο και την παρέμβαση του κράτους, στις διάφορες πτυχές της καθημερινότητάς τους. Σίγουρα, υπάρχουν πολλοί συγγραφείς και ερευνητές ανά τον πλανήτη που έχουν ασχοληθεί με αυτό το τόσο νευραλγικό και θεμελιώδες

για την πορεία της οικονομίας της κάθε χώρας ζήτημα. Στην συγκεκριμένη εργασία καταγράφεται μια απλή προσέγγιση του όρου απλά και μόνο για λόγους κατανόησης, όπως έχει ήδη αναφερθεί, και σύνδεσης των επί μέρους οικονομικών φαινομένων που αποτελούν αντικείμενο της παρούσας μελέτης.

1.2.1. Φόρος

Ο φόρος αποτελεί μια ουσιώδη έννοια τόσο για την οικονομική όσο και για την κοινωνική δομή των κρατών, καθώς είναι η βασική πηγή/μέθοδος από/με την οποία τα κράτη εισπράττουν έσοδα για τη χρηματοδότηση των δημοσίων δαπανών και την άσκηση της δημοσιονομικής τους πολιτικής. Αποτελεί τον κύριο μηχανισμό μέσω του οποίου το κράτος αντλεί τους απαραίτητους πόρους για την υλοποίηση των δημοσίων στόχων και την παροχή κοινωνικών αγαθών όπως η παιδεία, η υγεία, οι μεταφορές, και οι κοινωνικές παροχές. Πρακτικά, (Γκίνογλου, 2004) μεταφέρονται οι πόροι από τον ιδιωτικό τομέα στον ευρύτερο, έτσι ώστε οι δημόσιοι φορείς να μπορούν να χρηματοδοτούν τα έξοδά τους και να παρέχουν τις υπηρεσίες τους δωρεάν σε ολόκληρη την κοινωνία.

Εντούτοις, η φορολογία μπορεί επίσης να αποτελέσει πηγή δυσαρέσκειας και αντίδρασης από τους πολίτες, ειδικά όταν θεωρείται ότι είναι υπερβολική ή άδικη. Πρακτικά συνιστά υποχρεωτική μονομερή μεταβίβαση πόρων από τους ιδιώτες προς το κράτος για την άσκηση της δημοσιονομικής πολιτικής της εκάστοτε κυβέρνησης, υπό μορφή οριστική και χωρίς άμεσο προσωπικό αντάλλαγμα με σκοπό την κάλυψη των δημοσίων βαρών. Πρόκειται για ακούσια μείωση των εισοδημάτων τους, που πολλές φορές ειδικά στην περίπτωση των αναλογικών φόρων δεν αντικατοπτρίζει την πραγματική φοροδοτική τους ικανότητα. Κατά συνέπεια με τη συγκεκριμένη επικρατούσα κατάσταση μπορεί εύκολα να γίνει αντιληπτό από τον καθένα ότι το ύψος του φορολογικού βάρους που επωμίζονται οι πολίτες αποτελεί την πρώτη και κυριότερη αιτία για φοροδιαφυγή.

Οι φόροι καταβάλλονται και από τα φυσικά αλλά και από τα νομικά πρόσωπα. Μπορεί να είναι άμεσοι ή έμμεσοι, αναλογικοί, προοδευτικοί ή μειούμενοι, ανάλογα με τον τρόπο που επιβάλλονται και την επίδραση που έχουν στα εισοδήματα των φορολογουμένων.

Η φορολογική πολιτική ενός κράτους αντανάκλα τις προτεραιότητες και τις αξίες του, καθώς μέσω αυτής μπορεί να επιδιώξει την ανακατανομή του πλούτου, την ενίσχυση και την σταθεροποίηση της οικονομικής ανάπτυξης, καθώς επίσης και τη χρηματοδότηση των κρατικών δαπανών. Επιπλέον, η φορολογία μπορεί να επηρεάσει

την οικονομική συμπεριφορά, καθώς φόροι όπως ο ΦΠΑ ή οι δασμοί μπορεί να αλλάξουν τις συνήθειες κατανάλωσης ή την έκταση της επιχειρηματικής δραστηριότητας. Στην Ελλάδα, όπως και σε πολλές άλλες χώρες, η φορολογική νομοθεσία είναι περίπλοκη και υπόκειται σε συχνές αλλαγές, στην προσπάθεια που καταβάλλεται από την εκάστοτε πολιτική και οικονομική ηγεσία προκειμένου να ανταποκρίνεται στις διαρκώς μεταβαλλόμενες οικονομικές και κοινωνικές συνθήκες.

1.2.2. Άμεσοι φόροι

Άμεσοι είναι οι φόροι που κατά την επιβολή τους υπάρχει άμεση μεταφορά πόρων από τους πολίτες στο Κράτος. Οι άμεσοι φόροι δε μετακυλίνουν και αποδίδονται από το πρόσωπο (φυσικό ή νομικό) το οποίο βαρύνουν. Παραδείγματα άμεσων φόρων είναι ο φόρος εισοδήματος φυσικών προσώπων, ο φόρος εισοδήματος νομικών προσώπων, οι φόροι ακίνητης περιουσίας, το τέλος χαρτοσήμου.

1.2.3. Έμμεσοι φόροι

Έμμεσοι είναι οι φόροι που όπως γίνεται αντιληπτό και από την ιδιότητα που τους προσδίδει ο επιθετικός προσδιορισμός κατά την επιβολή τους πραγματοποιείται μεταφορά των εισοδηματικών πόρων από τα φυσικά και τα νομικά πρόσωπα στο Κράτος με έμμεσο τρόπο και ανεξαρτήτως εισοδηματικών κριτηρίων. Παραδείγματα έμμεσων φόρων είναι ο ΦΠΑ (Φόρος Προστιθέμενης Αξίας), ο ΕΦΚ (Ειδικός Φόρος Κατανάλωσης) που επιβάλλεται στα Καπνικά, ο ΕΦΚ (Ειδικός Φόρος Κατανάλωσης) που επιβάλλεται στα αλκοολούχα. Κύριο χαρακτηριστικό τους είναι ότι μετακυλίνουν με αποτέλεσμα να επιβαρύνουν τον τελικό αποδέκτη ενός αγαθού ή μιας παροχής υπηρεσιών. Το γεγονός ότι επιβάλλονται σε όλους χωρίς συγκεκριμένα κριτήρια τους κάνει λιγότερο δίκαιους.

1.2.4. Αναλογικοί και προοδευτικοί φόροι

Αναλογικοί είναι αυτοί που παραμένουν αμετάβλητοι, ο φορολογικός συντελεστής δηλαδή παραμένει ο ίδιος ασχέτως αν μεταβάλλεται αυξητικά ή μειωτικά η φορολογική βάση επί της οποίας επιβάλλονται. Σε αντιδιαστολή με τα προηγούμενα, ως προοδευτικός ορίζεται ο φόρος ο φορολογικός συντελεστής του οποίου μεταβάλλεται ανάλογα με την φορολογική βάση στην οποία επιβάλλεται.

1.3. ΦΟΡΟΑΠΟΦΥΓΗ

Πρόκειται για πράξεις νόμιμες που αποβλέπουν στην μείωση ή απαλοιφή της φορολογικής υποχρέωσης. Αυτό που ουσιαστικά επιδιώκεται είναι η εκμετάλλευση των φορολογικών κενών ή ασαφειών που υφίστανται στις κείμενες διατάξεις. Αν

και η φοροδιαφυγή δεν διαφέρει σε σύγκριση με την φοροαποφυγή ως προς το αποτέλεσμα που παράγουν και το οποίο έχει αρνητικό αντίκτυπο τόσο στα δημόσια έξοδα όσο και στα δημόσια έσοδα, εν τούτοις διαφέρουν σημαντικά από ηθικής απόψεως. Σύμφωνα με μια άποψη (Καράγιωργας, 1981) ενώ στην περίπτωση της φοροδιαφυγής υπάρχει καταστρατήγηση τόσο του πνεύματος όσο και του γράμματος του νόμου, στην φοροαποφυγή υφίσταται καταστρατήγηση του πνεύματος του νόμου μόνο.

Γεγονός που έχει να κάνει με την φορολογική εκπαίδευση και συνείδηση των πολιτών. Επιπρόσθετα, σε αντίθεση με την φοροδιαφυγή η φοροαποφυγή δεν επισύρει ποινικές κυρώσεις. Μάλιστα, επικρατεί και είναι αποδεκτός για την τελευταία ο όρος «νόμιμη φοροδιαφυγή» (Simons, 1938).

Κατά μία άλλη άποψη ο ορισμός που είναι δόκιμος είναι ότι: η φοροαποφυγή είναι η εκμετάλλευση περιοχών που ο νομοθέτης είχε πρόθεση να καλύψει, αλλά τελικά δεν το έκανε (International Fiscal Association, 1983, Τάσος 2001). Η φοροαποφυγή διακρίνεται και αυτή από μυστικότητα για τον απλούστατο λόγο ότι μόλις γίνεται αντιληπτό ένα νομικό και φορολογικό κενό το οποίο επιτρέπει την νόμιμη παράκαμψη της φορολογικής υποχρέωσης άμεσα σπεύδει ο νομοθέτης να το καλύψει θεραπεύοντας με τον τρόπο αυτό το συγκεκριμένο νομικό ζήτημα και τις όποιες αρνητικές συνέπειες αυτού.

1.4. ΦΟΡΟΔΙΑΦΥΓΗ

Αν και ο ορισμός της φοροδιαφυγής σε αντιπαράβολή με τον ορισμό της παραοικονομίας είναι πιο συγκεκριμένος και περιλαμβάνει και αυτή με την σειρά της πράξεις εκούσιες και παράνομες δεν παύει να έχει τις δικές του ιδιαιτερότητες. Αυτό συμβαίνει πρώτον γιατί ερμηνεύεται τόσο υπό το πρίσμα της οικονομίας όσο και υπό το πρίσμα της νομικής, και δεύτερον διότι υπάρχουν διαφορετικές περιπτώσεις φοροδιαφυγής που δεν μπορούν να συμπεριληφθούν σε μια και μόνο κατηγορία.

Αποτελεί ένα πολύπλοκο και πολυδιάστατο φαινόμενο που έχει μελετηθεί εκτενώς στην παγκόσμια βιβλιογραφία. Στην οικονομική και δημόσια οικονομική θεωρία, η φοροδιαφυγή αναλύεται ως μια επιλογή υπό αβεβαιότητα, όπου το υποκείμενο του φόρου όταν κρίνει ότι επιβαρύνεται με φόρους υπέρ το δέον, αντιμετωπίζει το δίλημμα εάν θα αποφύγει ή όχι μέρος της νόμιμης φορολογικής του υποχρέωσης, λαμβάνοντας υπόψη την πιθανότητα να συλληφθεί και να τιμωρηθεί. Η φοροδιαφυγή

είναι επίσης συνδεδεμένη με ηθικά και κοινωνικά ζητήματα, καθώς θεωρείται παραβίαση των αποδεκτών ηθικών κανόνων και αξιών για την κοινωνική, οικονομική και διοικητική συμπεριφορά.

Πολλές μελέτες επικεντρώνονται στη συμπεριφορά μεγιστοποίησης της χρησιμότητας των φορολογουμένων, οι οποίοι υπόκεινται σε παραμέτρους ανίχνευσης και ποινής, ενώ άλλοι συγγραφείς εξετάζουν τη φοροδιαφυγή από φιλοσοφική ή ηθική σκοπιά. Επιπλέον, η φοροδιαφυγή συχνά συνδέεται με την αντίληψη του φορολογουμένου για τη δικαιοσύνη του φορολογικού συστήματος και το βάρος που του μεταθέτει, καθώς και με τον βαθμό ικανοποίησής του από την παροχή δημόσιων αγαθών και υπηρεσιών. Η σύγχρονη έρευνα επεκτείνει την εξέταση της φοροδιαφυγής πέρα από τους οικονομικούς και ατομικούς παράγοντες, εξετάζοντας την επίδραση της ψηφιοποίησης των δημόσιων υπηρεσιών, της εταιρικής κοινωνικής ευθύνης και των προσπαθειών αποκάλυψης παρατυπιών. Η συστηματική ανασκόπηση της βιβλιογραφίας προσφέρει επίσης προοπτικές για μελλοντικούς ερευνητές στο θέμα της φοροδιαφυγής.

Στην έκθεση/έρευνα των Ernst & Young (EY) Ιούνιος 2016 η οποία επικαιροποιήθηκε τον Μάρτιο του 2017 σε μια προσπάθεια να συμπεριλάβει τις κυριότερες νομοθετικές εξελίξεις στα φορολογικά ζητήματα δίνονται τα χαρακτηριστικά και η έννοια της φοροδιαφυγής ως κάτωθι:

«Ως φοροδιαφυγή ορίζεται κάθε παράνομη πράξη ή παράλειψη του φορολογούμενου με την οποία επιδιώκεται η μείωση της φορολογικής του επιβάρυνσης ή η αποφυγή καταβολής βεβαιωμένων φόρων. Η φοροδιαφυγή, ως παράνομη πράξη, καταστρατηγεί διατάξεις φορολογικών νόμων και συνιστά ποινικά κολάσιμη πράξη.» Αυτή η άποψη ήδη έχει υιοθετηθεί, και αποτέλεσε πηγή πληροφόρησης και για την συγκεκριμένη έκθεση υπό την σκέπη του DIANEOSIS, από τον OECD, Vasardani (Ιούνιος 2011), την ευρωπαϊκή ένωση (EU Tax Law and Double Tax Conventions, Avoir Fiscal Limited, σελ. 161).

Στο σημείο αυτό κρίνεται σκόπιμο για λόγους πρακτικούς, ορμώμενοι από την ανωτέρω αναφερόμενη έρευνα, να γίνει μια μικρή παρένθεση ούτως ώστε να αναφερθούν κάποιες σημαντικές κατά την κρίση της γράφουσας μελέτες, σχετικά με τα φαινόμενα της παραοικονομίας και της φοροδιαφυγής. Στόχος είναι η προσφορά τους για γόνιμη σκέψη, να αποτελέσουν δηλαδή κατευθυντήριες για την πάταξή τους. Αναφορά γίνεται στις έρευνες των Ernst & Young σε συνεργασία με την διαNEOSis, της Διεθνούς Διαφάνειας Ελλάς, και της Eurobank.

Η διαNEOsis, σε συνεργασία με την Ernst & Young, έχει διεξάγει μια σε βάθος ανάλυση, παρέχοντας μια σαφή εικόνα του προβλήματος, προσφέροντας έτσι μια στέρεη βάση για πολιτικές παρεμβάσεις και μεταρρυθμίσεις. Η σημασία της έρευνας είναι αδιαμφισβήτητη, καθώς η φοροδιαφυγή αποτελεί έναν από τους βασικούς παράγοντες που συμβάλλουν στην υπονόμευση της δημόσιας οικονομικής υγείας και στην ανισότητα. Αποκαλύπτει μια σειρά από κρίσιμα ευρήματα που αφορούν το μέγεθος, τις αιτίες και τις πιθανές λύσεις για αυτό το σοβαρότατο πρόβλημα. Επιβεβαιώνει ότι η φοροδιαφυγή στην Ελλάδα είναι μεγαλύτερη σε σύγκριση με άλλες ανεπτυγμένες χώρες, επιβαρύνοντας σημαντικά την οικονομική κατάσταση της χώρας. Αποδεικνύει ότι το φαινόμενο αυτό συνδέεται με μια σειρά από διαρθρωτικά προβλήματα, όπως η ανεπαρκής νομοθεσία, οι γραφειοκρατικές δυσκολίες και οι πολιτισμικές παράμετροι που ενθαρρύνουν την φοροδιαφυγή. Επιπλέον, η έρευνα προσφέρει μια αναλυτική εκτίμηση του μεγέθους της παραοικονομίας και των τομέων όπου είναι πιο έντονη, καθώς και των κοινωνικοοικονομικών ομάδων που είναι πιο επιρρεπείς στη φοροδιαφυγή.

Προτείνει βελτίωση της νομοθεσίας, ενίσχυση των τεχνολογικών υποδομών για την παρακολούθηση και την είσπραξη φόρων, καθώς και την εκπαίδευση του κοινού για την κατανόηση της σημασίας της φορολογικής συμμόρφωσης. Τονίζει την ανάγκη για μια πολυδιάστατη προσέγγιση που θα συνδυάζει την αυστηρότητα με την ευελιξία, και την ποινική δίωξη με την προληπτική δράση, προκειμένου να ενθαρρυνθεί η νομιμότητα και να μειωθεί η φοροδιαφυγή.

Η έρευνα της Διεθνούς Διαφάνειας Ελλάς (η οποία χρηματοδότησε την έρευνα τριών ερευνητών), για την παραοικονομία στην Ελλάδα κατά την περίοδο 1980-2020 αποτελεί μια σημαντική προσπάθεια κατανόησης των διαφοροποιήσεων και των τάσεων της ανεπίσημης οικονομίας. Σύμφωνα με τη μελέτη, ο μέσος όρος του μεγέθους της παραοικονομίας εκτιμάται σε 28,5% του ΑΕΠ, με μια σταθερή μείωση κατά μέσο όρο 0,41% ετησίως. Το 2020, το μέγεθος της παραοικονομίας φαίνεται να έχει μειωθεί στο 26% του ΑΕΠ, ποσοστό που είναι κοντά στα επίπεδα αναπτυσσόμενων χωρών, και προβλέπεται να παραμείνει σταθερό μέχρι το 2027. Η αυτοαπασχόληση, η φορολογική επιβάρυνση, ειδικά οι κοινωνικές εισφορές, αναδεικνύονται ως κύριοι παράγοντες της παραοικονομίας.

Ενδιαφέρον παρουσιάζει η ανακάλυψη μιας αρνητικής σχέσης μεταξύ ανεργίας και παραοικονομίας, καθώς και η θετική σχέση μεταξύ της επίσημης και ανεπίσημης οικονομίας. Η πανδημία COVID-19 δεν φαίνεται να έχει προκαλέσει σημαντικές

διαφοροποιήσεις στο μέγεθος της παραοικονομίας, πιθανώς λόγω των κρατικών οικονομικών ενισχύσεων και της ψυχολογικής καθίζησης που συνέβη κατά τη διάρκεια της. Η μελέτη αυτή προσφέρει μια βαθύτερη κατανόηση των δυναμικών που διαμορφώνουν την παραοικονομία και μπορεί να συμβάλει στη διαμόρφωση πολιτικών που θα ενθαρρύνουν την επίσημη οικονομία και θα μειώσουν την ανεπίσημη.

Η έρευνα της Eurobank για τη φοροδιαφυγή στην Ελλάδα παρέχει μια ενδιαφέρουσα ανάλυση του μεγέθους της σκιώδους οικονομίας και των προκλήσεων που αντιμετωπίζει το φορολογικό σύστημα της χώρας. Σύμφωνα με την έκθεση, οι εκτιμήσεις για το μέγεθος της σκιώδους οικονομίας κυμαίνονται μεταξύ 20% έως 30% του ΑΕΠ, με το ποσό της φοροδιαφυγής να φτάνει περίπου τα 40 δισεκατομμύρια ευρώ ετησίως. Επισημαίνει επίσης, τη σημαντική διαφορά μεταξύ του επιπέδου απασχόλησης που αντανάκλαται στα στοιχεία της ΕΛΣΤΑΤ και της απασχόλησης που θα ήταν συνεπής με τα δεδομένα του ΑΕΠ, καθώς και την αδυναμία συσχέτισης των δηλωθέντων εισοδημάτων με τις διακυμάνσεις της οικονομικής δραστηριότητας. Επιπρόσθετα, προτείνει πολιτικές για τον έλεγχο του φαινομένου και για την αξιοποίηση του δημοσιονομικού χώρου που μπορεί να δημιουργηθεί για τη μείωση της φορολογικής επιβάρυνσης στην μισθωτή εργασία.

Αποτελεί ένα σημαντικό βήμα για την κατανόηση και την αντιμετώπιση της φοροδιαφυγής, προσφέροντας μια βάση για τη διαμόρφωση πολιτικών που θα βοηθήσουν στην ενίσχυση της φορολογικής συμμόρφωσης και στην προώθηση της οικονομικής διαφάνειας.

Ο Τάσος (2001) θεωρεί ότι τόσο η φοροδιαφυγή όσο και η φοροαποφυγή αποτελούν αντιδράσεις ενεργητικής μορφής των φορολογούμενων πολιτών απέναντι στο κράτος καθώς δεν συμφωνούν με την μείωση του εισοδήματός τους υπό την μορφή φόρων που πρέπει να αποδοθούν σε αυτό ούτως ώστε να αποτελέσουν την πηγή εσόδων του. Ως συγγραφέας του βιβλίου "Παραοικονομία και φοροδιαφυγή στην Ελλάδα", προσέφερε μια εις βάθος ανάλυση του φαινομένου της φοροδιαφυγής στην Ελλάδα, εξετάζοντας τις διαστάσεις, τις αιτίες και τις συνέπειες του. Καταδεικνύει την πολυπλοκότητα του νομοθετικού και φορολογικού πλαισίου, τη διαφθορά, και τα κίνητρα για απόκρυψη επικερδών δραστηριοτήτων, ενώ τονίζει την ανάγκη για μια δυναμική προσέγγιση στη μελέτη της φοροδιαφυγής, όπου κατά την άποψή του αίτιο και αιτιατό είναι άμεσα αλληλένδετα.

«Η φοροδιαφυγή αποτελεί το σύνολο των παράνομων ενεργειών των ιδιωτικών φορέων, με τις οποίες αποβλέπουν στη μείωση ή εξάλειψη της φορολογικής τους

υποχρέωσης» (Δαλαμάγκας και Προβόπουλος, 1988, Τάσος 2001, Βαβούρας και Μανωλάς 2004). Στην πράξη φοροδιαφυγή είναι το αποτέλεσμα πράξεων παρανόμων με τις οποίες επιδιώκεται η απόκρυψη φορολογητέας ύλης τόσο από φυσικά όσο και από νομικά πρόσωπα. Αυτό που επιδιώκεται είναι είτε η μείωση, είτε η απαλειφή του φορολογικού βάρους που εκφράζεται με την μορφή φόρων που πρέπει να καταβληθούν από τον υπόχρεο για όποια φορολογία θα προέκυπταν εντός ενός νόμιμου περιβάλλοντος. Πρόκειται για φαινόμενο με ανοδική τάση όχι μόνο στην Ελλάδα αλλά σε παγκόσμιο επίπεδο.

Οι έρευνες δείχνουν ότι η φοροδιαφυγή αποτελεί ένα σοβαρό πρόβλημα παγκοσμίως και ειδικά στην Ελλάδα, όπου οι αυτοαπασχολούμενοι συχνά εμπλέκονται σε τέτοιες πρακτικές. Σύμφωνα με έκθεση του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου το 2022, το μέγεθος της παραοικονομίας στην Ευρωπαϊκή Ένωση αντιστοιχούσε στο 22,6% του ΑΕΠ το 2003, ενώ το 2022 είχε μειωθεί στο 17,3%. Στην Ελλάδα, το ποσοστό αυτό ήταν 28,2% το 2003 και μειώθηκε στο 20,93% το 2022. Οι επιπτώσεις της φοροδιαφυγής είναι πολυδιάστατες, αφού στερούν σημαντικά έσοδα από το κράτος, περιορίζουν την ποιότητα των δημόσιων υπηρεσιών, δημιουργούν στρεβλώσεις στην οικονομική δομή και συμβάλλουν στην ανισότητα. Επιπλέον, η διόγκωση του φαινομένου που αλληλοκαλύπτεται με την παραοικονομία υπονομεύει την εμπιστοσύνη προς τους κρατικούς θεσμούς.

Δεν πρέπει βέβαια να υποτιμούνται και να διαφεύγουν τις προσοχής οι πρόσφατες παγκόσμιες εξελίξεις. Οι πόλεμοι σε περιοχές ιδιαίτερου οικονομικού ενδιαφέροντος ανά τον πλανήτη έχουν δημιουργήσει μεταναστευτικά κύματα προς την Ελλάδα δημιουργώντας ανάγκες οικονομικές που πρέπει να καλυφθούν είτε με κονδύλια από την Ευρωπαϊκή Ένωση, είτε με φόρους. Η συρρίκνωση της εμπορικής δραστηριότητας ως απόρροια της πανδημίας του κορονοϊού οδήγησε σε επιζήμιες επιπτώσεις που έχουν πιθανά πυροδοτήσει τις μη νόμιμες οικονομικές δραστηριότητες (Medina & Schneider, 2019 και Andreou et al., 2021) όχι μόνο στην Ελλάδα αλλά και σε παγκόσμιο επίπεδο.

Το Διεθνές Νομισματικό Ταμείο σε έκθεσή του για την Ελλάδα (Δεκέμβριος 2023) με κύριο θέμα το κόστος διαβίωσης, αναγνωρίζει ότι η αύξηση στην τιμή της ενέργειας και στις τιμές των τροφίμων είχε ως αποτελέσματα αφενός την αύξηση του πληθωρισμού, αφετέρου την κρατική παρέμβαση για την ενίσχυση των νοικοκυριών. Κάνοντας δεκτές μελέτες των Δελλάς και άλλοι (2017), Kelmanson και άλλοι (2019), Schneider and Asllani (2022), Botman και Καλαβρέζου(2019), Elgin and others (2022),

αναγνωρίζει ότι κατά τις περιόδους κρίσεις του χρέους οι περισσότερες περιφέρειες της χώρας παρουσίασαν μια μέση αύξηση 0,6% στην άνοδο της παραοικονομίας και της φοροδιαφυγής με κορύφωση που αγγίζει περίπου το 30% του ΑΕΠ. Διατυπώνεται η άποψη ότι σημαντικό ρόλο διαδραματίζει η φορολογική πολιτική και η έλλειψη εμπιστοσύνης στην κυβέρνηση από πλευράς των πολιτών.

Σε αντιπαράθεση με τα ανωτέρω αποδέχεται την άποψη ότι η εντατικοποίηση των ελέγχων στα κεφάλαια Χονδρογιάννης και Παπαοικονόμου (2017), IOBE (2018) σελ.39 οδήγησε στην αύξηση της χρήσης πληρωμών με ηλεκτρονικά μέσα κάτι που έχει θετική συνέπεια ως προς την συρρίκνωση της παραοικονομίας και κατ' επέκταση της φοροδιαφυγής, αλλά και την ενίσχυση με επιπλέον πόρους της δημοσιονομικής πολιτικής.

Με βάση την ελληνική φορολογική νομοθεσία και το νέο ποινολόγιο ήτοι τον Κώδικα Φορολογικής Διαδικασίας (ΚΦΔ) ν.5104/19-04-2024, ως έγκλημα φοροδιαφυγής ορίζεται¹:

«Άρθρο 79. Εγκλήματα φοροδιαφυγής - Κείμενο νόμου

1. Έγκλημα φοροδιαφυγής διαπράττει όποιος με πρόθεση:

α) προκειμένου να αποφύγει την πληρωμή φόρου εισοδήματος, Ενιαίου Φόρου Ιδιοκτησίας Ακινήτων (ΕΝ.Φ.Ι.Α.) ή Ειδικού Φόρου Ακινήτων (Ε.Φ.Α.), αποκρύπτει από τα όργανα της Φορολογικής Διοίκησης φορολογητέα εισοδήματα από οποιαδήποτε πηγή ή περιουσιακά στοιχεία, ιδίως παραλείποντας να υποβάλει δήλωση ή υποβάλλοντας ανακριβή δήλωση ή καταχωρίζοντας στα λογιστικά αρχεία εικονικές (ολικά ή μερικά) δαπάνες ή επικαλούμενος στη φορολογική δήλωση τέτοιες δαπάνες, ώστε να μην εμφανίζεται φορολογητέα ύλη ή να εμφανίζεται αυτή μειωμένη,

β) προκειμένου να αποφύγει την πληρωμή του Φόρου Προστιθέμενης Αξίας (Φ.Π.Α.), του Φόρου Κύκλου Εργασιών, του φόρου ασφαλιστρών και των παρακρατούμενων και επιρριπτόμενων φόρων, τελών ή εισφορών, δεν αποδίδει ή αποδίδει ανακριβώς ή συμψηφίζει ή εκπίπτει ανακριβώς αυτούς, καθώς και όποιος παραπλανά τη Φορολογική Διοίκηση με την παράσταση ψευδών γεγονότων ως αληθινών ή με την αθέμιτη παρασιώπηση ή απόκρυψη αληθινών γεγονότων και δεν αποδίδει ή αποδίδει ανακριβώς ή συμψηφίζει ή εκπίπτει ανακριβώς αυτούς ή λαμβάνει επιστροφή, καθώς και όποιος διακρατεί τέτοιους φόρους, τέλη ή εισφορές,

¹ Κρίνεται απαραίτητη η αυτούσια μεταφορά των κείμενων διατάξεων προς αποφυγή ακούσιας στρέβλωσής τους

γ) προκειμένου να αποφύγει την πληρωμή φόρου πλοίων, δεν αποδίδει ή αποδίδει ανακριβώς στο Δημόσιο τον φόρο αυτόν.

2. Όποιος διαπράττει έγκλημα φοροδιαφυγής από τα αναφερόμενα στην παρ. 1 τιμωρείται με φυλάκιση τουλάχιστον δύο (2) ετών:

α) αν ο φόρος που αναλογεί στα φορολογητέα εισοδήματα ή στα περιουσιακά στοιχεία που έχουν αποκρυβεί υπερβαίνει ανά φορολογικό ή διαχειριστικό έτος τις εκατό χιλιάδες (100.000) ευρώ ανά είδος φόρου, ή

β) αν το προς απόδοση ποσό του κύριου φόρου, τέλους ή εισφοράς που δεν αποδόθηκε ή αποδόθηκε ανακριβώς ή επεστράφη ή συμψηφίστηκε ή εξέπεσε ή διακρατείται υπερβαίνει ανά φορολογικό ή διαχειριστικό έτος:

αα) τις πενήντα χιλιάδες (50.000) ευρώ, εφόσον αφορά Φ.Π.Α. ή

ββ) τις εκατό χιλιάδες (100.000) ευρώ ανά είδος φόρου, τέλους ή εισφοράς σε κάθε άλλη περίπτωση.

3. Επιβάλλεται κάθειρξη, αν το ποσό του φόρου, τέλους ή εισφοράς της παρ. 2 υπερβαίνει ανά φορολογικό ή διαχειριστικό έτος τις εκατό χιλιάδες (100.000) ευρώ, εφόσον αφορά Φ.Π.Α., ή τις εκατόν πενήντα χιλιάδες (150.000) ευρώ σε κάθε άλλη περίπτωση φόρου, τέλους ή εισφοράς.

4. Όποιος εκδίδει πλαστά ή εικονικά φορολογικά στοιχεία, καθώς και όποιος αποδέχεται εικονικά φορολογικά στοιχεία ή νοθεύει τέτοια στοιχεία, ανεξάρτητα από το αν διαφεύγει ή μη την πληρωμή φόρου, τιμωρείται με ποινή φυλάκισης τουλάχιστον τριών (3) μηνών, εκτός αν τα φορολογικά στοιχεία χρησιμοποιήθηκαν για τη διάπραξη ή την υποστήριξη κάποιας από τις πράξεις των παρ. 1 έως και 3, οπότε ο δράστης τιμωρείται μόνο για την τελευταία ως αυτουργός ή συμμετοχος. Ειδικά, όποιος εκδίδει ή αποδέχεται εικονικά φορολογικά στοιχεία για ανύπαρκτη συναλλαγή στο σύνολό της ή για μέρος αυτής, τιμωρείται:

α) με φυλάκιση τουλάχιστον ενός (1) έτους, εφόσον η συνολική αξία των εικονικών φορολογικών στοιχείων υπερβαίνει το ποσό των εβδομήντα πέντε χιλιάδων (75.000) ευρώ και

β) με κάθειρξη έως δέκα (10) έτη, εφόσον το ως άνω ποσό υπερβαίνει τις διακόσιες χιλιάδες (200.000) ευρώ. Για την κάλυψη των παραπάνω ορίων δεν υπολογίζονται φορολογικά στοιχεία που χρησιμοποιήθηκαν για τη διάπραξη ή την υποστήριξη κάποιας από τις πράξεις των παρ. 1 έως 3, οπότε ο δράστης τιμωρείται μόνο για την τελευταία ως αυτουργός ή συμμετοχος. Θεωρείται ως πλαστό και το φορολογικό στοιχείο που έχει διατηρηθεί ή σφραγιστεί με οποιονδήποτε τρόπο, χωρίς να έχει

καταχωρισθεί στα οικεία βιβλία της αρμόδιας Υπηρεσίας της Φορολογικής Διοίκησης σχετική πράξη θεώρησής του και εφόσον η μη καταχώριση τελεί σε γνώση του υπόχρεου για τη θεώρηση του φορολογικού στοιχείου. Θεωρείται επίσης ως πλαστό το φορολογικό στοιχείο και όταν το περιεχόμενο και τα λοιπά στοιχεία του πρωτότυπου ή αντίτυπου αυτού είναι διαφορετικά από αυτά που αναγράφονται στο στέλεχος του ίδιου στοιχείου.

Εικονικό είναι το φορολογικό στοιχείο που εκδίδεται για συναλλαγή ανύπαρκτη στο σύνολό της ή για μέρος αυτής ή για συναλλαγή στην οποία το ένα από τα συμβαλλόμενα μέρη που αναγράφονται στο στοιχείο είναι άγνωστο φορολογικώς πρόσωπο, με την έννοια ότι δεν έχει δηλώσει την έναρξη του επιτηδεύματός του ούτε έχει θεωρήσει στοιχεία στη Φορολογική Διοίκηση. Εικονικό είναι επίσης το στοιχείο που φέρεται ότι εκδόθηκε ή έχει ληφθεί από εικονική εταιρεία, κοινοπραξία, κοινωνία ή άλλη οποιασδήποτε μορφής επιχείρηση ή νομική οντότητα ή από φυσικό πρόσωπο για το οποίο αποδεικνύεται ότι είναι παντελώς αμέτοχο με τη συγκεκριμένη συναλλαγή, οπότε στην τελευταία αυτή περίπτωση η ποινική δίωξη ασκείται κατά του πραγματικού υπευθύνου που υποκρύπτεται.

Τα φορολογικά στοιχεία στα οποία αναγράφεται αξία συναλλαγής κατώτερη της πραγματικής θεωρούνται πάντοτε για τους σκοπούς του Κώδικα ως ανακριβή. Τα φορολογικά στοιχεία στα οποία αναγράφεται αξία μεγαλύτερη της πραγματικής θεωρούνται ως εικονικά κατά το μέρος της μεγαλύτερης αυτής αξίας. Δεν είναι εικονικό για τον λήπτη το φορολογικό στοιχείο το οποίο αφορά πραγματική συναλλαγή, αν το πρόσωπο του εκδότη είναι διαφορετικό από αυτό που αναγράφεται στο στοιχείο. Δεν είναι εικονικό το φορολογικό στοιχείο που εξέδωσε ή έλαβε η κοινωνία κληρονόμων ή ο κληρονόμος ή σύζυγος ή τέκνο αποβιώσαντος ή συνταξιοδοτηθέντος συζύγου ή γονέα, το οποίο φέρεται ότι εκδόθηκε ή λήφθηκε από τον αποβιώσαντα ή συνταξιοδοτηθέντα επιτηδευματία, εφόσον αφορά πραγματική συναλλαγή και πριν από κάθε είδους φορολογικό έλεγχο έχει καταχωρισθεί στα βιβλία τόσο του λαμβάνοντα όσο και του εκδώντα το στοιχείο, η αξία αυτού έχει συμπεριληφθεί στις οικείες δηλώσεις Φ.Π.Α. και φορολογίας εισοδήματος και έχει γίνει η απόδοση των φόρων που προκύπτουν από το στοιχείο αυτό.

5. Για την επιμέτρηση της ποινής λαμβάνεται ιδίως υπόψη το ύψος του ποσού που αποκρύφτηκε ή δεν αποδόθηκε και η διάρκεια της απόκρυψης ή μη απόδοσης ή ανακριβούς απόδοσης ή διακράτησης. Η μεταχείριση από τον δράστη ιδιαιτέρων τεχνασμάτων συνιστά επιβαρυντική περίσταση.»

Το συγκεκριμένο άρθρο διευκρινίζει με σαφή τρόπο το ποιες πράξεις αντιμετωπίζονται ως φοροδιαφυγή και σε ποιες περιπτώσεις κατατίθεται στα αρμόδια νομικά όργανα μηνυτήρια αναφορά κατά του φυσικού ή νομικού προσώπου που φοροδιαφεύγει, σε συνδυασμό με το άρθρο 81 «Μηνυτήρια αναφορά και ποινική διαδικασία» του ίδιου νόμου το οποίο ορίζει ότι:

«1. Εάν συντρέχει περίπτωση τέλεσης ή απόπειρας τέλεσης εγκλήματος του Κώδικα υποβάλλεται αμελλητί μηνυτήρια αναφορά από τον Διοικητή ή από τα όργανα της Φορολογικής Διοίκησης ή από τη Διεύθυνση Οικονομικής Αστυνομίας του Αρχηγείου Ελληνικής Αστυνομίας. Η ποινική δίωξη ασκείται αυτεπαγγέλτως.

2. α) Αν, με βάση οριστική πράξη διορθωτικού προσδιορισμού φόρου ή πράξη επιβολής προστίμου της Φορολογικής Διοίκησης, που εκδίδεται κατόπιν φορολογικού ελέγχου συντρέχει περίπτωση τέλεσης ή απόπειρας τέλεσης εγκλήματος φοροδιαφυγής, εκ των οριζόμενων στο άρθρο 79, η έκδοση τέτοιας πράξης αναστέλλει την προθεσμία της παραγραφής του σχετικού εγκλήματος και συνεπάγεται την αυτεπάγγελτη αναβολή ή αναστολή της αντίστοιχης ποινικής διαδικασίας. Για τον σκοπό αυτόν, η Φορολογική Διοίκηση ενημερώνει αμελλητί τον αρμόδιο εισαγγελέα πλημμελειοδικών και του αποστέλλει αντίγραφο της ως άνω διοικητικής πράξης.....»

Είναι σημαντικό να σημειωθεί ότι η φοροδιαφυγή δεν είναι μόνο ένα οικονομικό ζήτημα, αλλά έχει και βαθιές κοινωνικές και ηθικές διαστάσεις, καθώς επηρεάζει τη δικαιοσύνη και την ισότητα στην κοινωνία. Υπάρχουν όπως ήδη αναφέρθηκε διάφορες μορφές από τις οποίες παρατίθενται στην συνέχεια αυτές που συναντώνται πολύ συχνά.

1.4.1. Φοροδιαφυγή και εισόδημα από μισθωτή εργασία και συντάξεις

Στην Ελλάδα, η φορολογική κλίμακα για τα φυσικά πρόσωπα είναι προοδευτική, δηλαδή οι συντελεστές φορολόγησης αυξάνονται καθώς αυξάνεται το εισόδημα γεγονός που σημαίνει ότι όσο υψηλότερο είναι το εισόδημα, τόσο μεγαλύτερο ποσοστό φόρου θα πρέπει να καταβάλλει ο φορολογούμενος. Επιπρόσθετα, υπάρχουν συγκεκριμένες μειώσεις φόρου, διάφορες δηλαδή φορολογικές ελαφρύνσεις που προβλέπονται από τον νόμο για ορισμένες κατηγορίες φορολογουμένων ή για συγκεκριμένες περιπτώσεις. Για παράδειγμα, μπορεί να προβλέπεται μείωση φόρου για φορολογούμενους με εξαρτώμενα τέκνα, για δωρεές προς συγκεκριμένους φορείς, ή για άτομα με αναπηρία. Στοχεύουν στην ελάφρυνση συγκεκριμένων κοινωνικών ομάδων ή στην ενθάρρυνση συγκεκριμένων δράσεων.

Αν και το αναμενόμενο αποτέλεσμα θα ήταν η ανυπαρξία της φοροδιαφυγής στο συγκεκριμένο τμήμα του πληθυσμού, πάρα ταύτα η τελευταία παρατηρείται κυρίως στην αποκρυβείσα φορολογητέα ύλη που προέρχεται από την μαύρη και αδήλωτη εργασία. Προσπάθεια για την σύλληψή της καταβάλλεται με διάφορους τρόπους. Για παράδειγμα η επιβολή αυστηρών προστίμων από την επιθεώρηση εργασίας ύψους 10.500,00€ ανά άτομο (ν.4554/20 παρ. 1 και 2 του αρ. 5 του (Α' 130), όπως αντικαταστάθηκε με το άρθρο 65 του ν. 4635/2019, Taxheaven/13-03-2020). Σημαντικό βήμα προς την συρρίκνωση της φοροδιαφυγής αποτελεί η κύρωση του νόμου 5078/2023. Συγκεκριμένα: «Με το άρθρο 114 του ν.5078/2023 αντικαταστάθηκε το άρθρο 20 του ν.4387/2016, σχετικά με την αναμόρφωση του θεσμικού πλαισίου απασχόλησης των συνταξιούχων εξ ιδίου δικαιώματος, λόγω γήρατος ή αναπηρίας, του e-ΕΦΚΑ.

Κατ' εξουσιοδότηση της άνω διάταξης εκδόθηκε η υπ' αριθμ.. 1/15-01-2024 Εγκύκλιος του e- ΕΦΚΑ, με τίτλο «Νέο νομικό πλαίσιο για την απασχόληση συνταξιούχων εξ ιδίου δικαιώματος (λόγω γήρατος/αναπηρίας), με την αντικατάσταση του άρθρου 20 του ν. 4387/2016. Κοινοποίηση των διατάξεων του άρθρου 114 του ν. 5078/2023 με παροχή οδηγιών», (Κέντρο πληροφόρησης εργαζομένων και ανέργων kepea.gr). Πλέον, με τον ανωτέρω νόμο και την εγκύκλιο οι συνταξιούχοι που έχουν επίσημα δηλώσει οικειοθελώς ότι εργάζονται στις σαράντα ημέρες λειτουργίας της σχετικής πλατφόρμας του ΕΦΚΑ ανέρχονταν στους 64.000 όταν πριν την ισχύ του μέτρου ήταν καταγεγραμμένοι μόλις 26.000 συνταξιούχοι (Οικονομικός ταχυδρόμος, Κώστας Παπαδής 12-04-2024).

Κρίνεται σημαντικό να επισημανθεί ότι με τον νόμο αυτό ο νομοθέτης πέτυχε την μείωση της αδήλωτης εργασίας αυτού του τμήματος του παράνομου εργατικού δυναμικού, της φοροδιαφυγής, αύξηση των χρηματικών εισροών στην πραγματική οικονομία, συρρίκνωση της δημοσιονομικής στρέβλωσης. Από τα στοιχεία άμεσα διαφάνηκε η θετική ανταπόκριση των συνταξιούχων καθώς σε περίπτωση αποκάλυψης της παράνομης εργασιακής δραστηριότητάς τους τιμωρούνται με στέρηση της σύνταξής τους για 12 μήνες. Επίσης, με το μέτρο αυτό και με την εισφορά ενός μη ανταποδοτικού ποσού ύψους 10% επί του συνολικού μισθού μηνιαία από τον εκάστοτε συνταξιούχο, το ασφαλιστικό σύστημα ενδυναμώνεται καθώς εισρέουν σε αυτό χρήματα που σε διαφορετική περίπτωση θα αποτελούσαν προϊόν παραοικονομίας αλλά και φοροδιαφυγής.

1.4.2. Φοροδιαφυγή μέσω της διασυνοριακής παραοικονομίας

Είναι σύνηθες το φαινόμενο άνθησης της παραοικονομίας και της φοροδιαφυγής κατ' επέκταση, στα σύνορα των χωρών τόσο εντός όσο και εκτός της ευρωπαϊκής ένωσης. Οι παρανομούντες προσπαθούν να εκμεταλλευτούν το χρονικό κενό της ενημέρωσης μεταξύ των κρατών τόσο κατά τις ενδοκοινοτικές παραδόσεις, αποκτήσεις, όσο και κατά τις εξαγωγές και τις εισαγωγές. Τα αντικείμενα εκμετάλλευσης μπορεί να είναι αγαθά, παροχή υπηρεσίας, χρήματα που μεταφέρονται σε εξωχώριες εταιρίες και φορολογικούς παραδείσους. Συνήθως εκδίδονται πλαστά ή εικονικά φορολογικά στοιχεία με στόχο να μην αποδοθεί ΦΠΑ που καταβλήθηκε για τα ανωτέρω, ή να απαιτηθεί επιστροφή ΦΠΑ που ουδέποτε καταβλήθηκε.

Αυτό επιτυγχάνεται με την απάτη τύπου καρουζέλ στο ΦΠΑ ή αλλιώς του αγνοούμενου εμπόρου. Στην πράξη συμμετέχουν πολλά άτομα από διαφορετικές χώρες με στόχο να μην μπορεί να αναγνωριστεί ει δυνατόν η διαδρομή του χρήματος και να απαιτείται από τον τελευταίο στο ιδιότυπο αυτό κύκλωμα η επιστροφή ΦΠΑ που ουδέποτε δεν καταβλήθηκε.

Στην προσπάθεια καταπολέμησης αυτού του είδους φοροδιαφυγής τα κράτη ανά τον κόσμο συνεργάζονται μεταξύ τους και καταβάλλεται προσπάθεια μέσω διαφόρων συμφωνιών αλλά και της τεχνολογίας να υπάρχει συνεργασία και διάχυση της πληροφόρησης όσο το δυνατόν πιο άμεσα για την καταπολέμηση της φοροδιαφυγής. Εφαρμόζονται οι DAC, ο Νόμος περί Φορολογικής Συμμόρφωσης Εξωτερικών Λογαριασμών (Foreign Account Tax Compliance Act, FATCA), και τα κοινά πρότυπα αναφοράς (Common Reporting Standard, CRS).

Το DAC, γνωστό και ως η Οδηγία για την Αυτόματη Ανταλλαγή Πληροφοριών στον τομέα της Φορολογίας για διασυνοριακές ρυθμίσεις, αποτελεί ένα μέσο της Ευρωπαϊκής Ένωσης που στοχεύει στην καταπολέμηση της φοροδιαφυγής. Η οδηγία DAC2, ειδικότερα, επεκτείνει τη συνεργασία μεταξύ των φορολογικών αρχών των κρατών-μελών μέσω της αυτόματης ανταλλαγής πληροφοριών για χρηματοοικονομικές συναλλαγές. Αυτό επιτρέπει την πιο αποτελεσματική εντοπισμό και δίωξη των περιπτώσεων φοροδιαφυγής, καθώς και την ενίσχυση της διαφάνειας στις διασυνοριακές φορολογικές υποθέσεις. Η DAC2 αποτελεί ένα βήμα προς την ενίσχυση της δικαιοσύνης και της ισότητας στο φορολογικό σύστημα, καθώς και προς την εξάλειψη των κινήτρων για φοροδιαφυγή.

Το FATCA, ή ο Νόμος περί Φορολογικής Συμμόρφωσης Λογαριασμών της Αλλοδαπής, είναι μια αμερικανική νομοθεσία που θεσπίστηκε το 2010 με στόχο την πρόληψη της φοροδιαφυγής από Αμερικανούς πολίτες και κατοίκους που διατηρούν λογαριασμούς και περιουσιακά στοιχεία σε ξένες χώρες. Σύμφωνα με τον FATCA, τα χρηματοπιστωτικά ιδρύματα σε όλο τον κόσμο υποχρεούνται να αναφέρουν στις αμερικανικές φορολογικές αρχές τα στοιχεία των λογαριασμών των πελατών τους που είναι φορολογικά υπόχρεοι στις ΗΠΑ. Αυτό συμβάλλει στην αύξηση της διαφάνειας και στην καταπολέμηση της φοροδιαφυγής, καθώς επιτρέπει στις φορολογικές αρχές να εντοπίζουν εισοδήματα και περιουσιακά στοιχεία που δεν έχουν δηλωθεί σωστά. Επιπλέον, ο FATCA προβλέπει την εφαρμογή ποινών σε ιδρύματα που δεν συμμορφώνονται με τις απαιτήσεις του, όπως η παρακράτηση φόρου στην πηγή με συντελεστή 30% για συγκεκριμένες πληρωμές προς μη συνεργάσιμους λογαριασμούς.

Στην Ελλάδα, οι τράπεζες και άλλα χρηματοπιστωτικά ιδρύματα εφαρμόζουν τον FATCA σε συνεργασία με την Ανεξάρτητη Αρχή Δημοσίων Εσόδων (ΑΑΔΕ), ανταλλάσσοντας πληροφορίες και στοιχεία για λογαριασμούς που σχετίζονται με φορολογικά υπόχρεα πρόσωπα στις ΗΠΑ. Οι συνεργασίες των χρηματοπιστωτικών ιδρυμάτων στην Ελλάδα δεν περιορίζονται μόνο στην Ανεξάρτητη Αρχή Δημοσίων Εσόδων (ΑΑΔΕ) στο πλαίσιο της εφαρμογής του FATCA. Πέρα από την ΑΑΔΕ, τα ιδρύματα αυτά συνεργάζονται και με άλλες διεθνείς φορολογικές αρχές, καθώς και με το IRS (Internal Revenue Service) των ΗΠΑ, μέσω της ανταλλαγής πληροφοριών και στοιχείων που αφορούν λογαριασμούς που σχετίζονται με φορολογικά υπόχρεα πρόσωπα στις ΗΠΑ.

Η διαδικασία αυτή είναι αποτέλεσμα μιας διμερούς συμφωνίας μεταξύ Ελλάδας και ΗΠΑ, η οποία επιτρέπει την αποστολή των στοιχείων στη φορολογική αρχή της Ελλάδας και στη συνέχεια την προώθηση τους στην Αμερικανική πλευρά. Τα χρηματοπιστωτικά ιδρύματα χρησιμοποιούν αρχεία τύπου XML για την επικοινωνία των στοιχείων, τα οποία ακολουθούν το πρότυπο αναφοράς XML 2.0, όπως αυτό περιγράφεται στις τεχνικές προδιαγραφές που ανακοινώνει το IRS. Αυτό διευκολύνει την ακριβή και ασφαλή ανταλλαγή δεδομένων, ενώ ταυτόχρονα διασφαλίζει την τήρηση των διεθνών προτύπων και την προστασία των προσωπικών δεδομένων. Επιπρόσθετα, η συμφωνία FATCA προβλέπει διάφορα μοντέλα επικοινωνίας, με την Ελλάδα να ακολουθεί το μοντέλο 1Α, το οποίο απαιτεί την αποστολή των στοιχείων

στη φορολογική αρχή της Ελλάδας και στη συνέχεια την προώθηση των στοιχείων στην Αμερικανική πλευρά.

Η διαδικασία αυτή εξασφαλίζει ότι τα δεδομένα που ανταλλάσσονται είναι ακριβή και πλήρη, και ότι οι φορολογικές αρχές μπορούν να εντοπίζουν εισοδήματα και περιουσιακά στοιχεία που δεν έχουν δηλωθεί σωστά. Μέσω αυτής της διαδικασίας, η Ελλάδα συμβάλλει στην παγκόσμια προσπάθεια καταπολέμησης της φοροδιαφυγής και ενίσχυσης της διαφάνειας στα διεθνή χρηματοπιστωτικά συστήματα. Τέλος, η συνεργασία αυτή δεν είναι αποκλειστική και οι τράπεζες μπορούν να συνεργάζονται και με άλλες αρχές για την ανταλλαγή πληροφοριών, όπως ορίζεται από τα διεθνή πρότυπα και τις συμφωνίες στις οποίες η Ελλάδα συμμετέχει.

Το Common Reporting Standard (CRS) είναι ένα παγκόσμιο πρότυπο για την αυτόματη ανταλλαγή πληροφοριών φορολογικού χαρακτήρα μεταξύ των φορολογικών αρχών διαφόρων χωρών. Σκοπός του είναι η καταπολέμηση της φοροδιαφυγής και η ενίσχυση της διαφάνειας στα επιμέρους φορολογικά συστήματα. Μέσω του CRS, οι χρηματοοικονομικοί θεσμοί υποχρεούνται να αναγνωρίζουν τους πελάτες που είναι φορολογικοί κάτοικοι σε χώρες της αλλοδαπής και να αναφέρουν συγκεκριμένες πληροφορίες στις άμεσα κατά περίπτωση εθνικές φορολογικές αρχές, όταν κρίνεται απαραίτητο μετά τον έλεγχο της ροής του χρήματος κυρίως και τον τρόπο απόκτησης και χρήσης αυτού.

Αυτό συμβάλλει στην πρόληψη της φοροδιαφυγής και στην προώθηση μιας πιο δίκαιης φορολογικής συμμόρφωσης σε παγκόσμιο επίπεδο. Επιπλέον, το CRS παρέχει οδηγίες για την εφαρμογή του στις κυβερνήσεις και τους χρηματοοικονομικούς θεσμούς, καθώς και ένα πρότυπο IT-μορφής για την αναφορά των πληροφοριών σε μια δομημένη μορφή. Η Οργάνωση για την Οικονομική Συνεργασία και Ανάπτυξη (OECD) διατηρεί και τακτικά ενημερώνει μια λίστα με συχνές ερωτήσεις σχετικά με το CRS, παρέχοντας διευκρινίσεις και βοηθώντας στην εξασφάλιση της συνέπειας στην εφαρμογή του.

1.4.3. Φοροδιαφυγή μέσω της πορνείας, των τυχερών παιγνίων, του αλκοόλ, των καπνικών προϊόντων και των ναρκωτικών

Στις συγκεκριμένες περιπτώσεις άνθησης της παραοικονομίας και της φοροδιαφυγής δεν θα γίνει κάποια εκτενής αναφορά καθώς είναι γνωστό ότι όχι απλά ανθούν οι παράνομες επιχειρήσεις με αυτές τις δραστηριότητες, αλλά και το ότι δεν μπορεί σε καμία περίπτωση να υπολογιστεί με ακρίβεια ο παράνομος τζίρος εκατομμυρίων που αυτές αποκομίζουν. Έχει ήδη γίνει αναφορά στο

φαινόμενο της παραοικονομίας ανωτέρω. Αυτό που συμβαίνει συνήθως είναι η ακούσια ή εκούσια επιστροφή παράνομου χρήματος στην επίσημη οικονομία μέσω έμμεσων φόρων που ουσιαστικά αφορά την πρακτική του ξεπλύματος χρήματος, η οποία είναι παράνομη και επισύρει σοβαρές κυρώσεις.

Οι έμμεσοι φόροι, όπως ο ΦΠΑ ή οι φόροι κατανάλωσης, επιβάλλονται σε προϊόντα και υπηρεσίες και αποδίδονται στο κράτος. Η διαδικασία του ξεπλύματος χρήματος συχνά περιλαμβάνει την επένδυση παράνομων κερδών σε νόμιμες επιχειρήσεις και την αγορά αγαθών (όπως τα ακίνητα) και υπηρεσιών, με σκοπό την εμφάνιση τους ως νόμιμα εισοδήματα, γεγονός που υπονομεύει την οικονομική διαφάνεια και ενθαρρύνει την οικονομική εγκληματικότητα.

1.4.4. Φοροδιαφυγή μέσω πλαστών ή εικονικών φορολογικών στοιχείων

Ρητά αναφέρεται στο Σύνταγμα (άρθρο 4 παρ. 5 και αρ. 106 παρ. 1,2) «...η καταστολή της φοροδιαφυγής, μέσω της διαπίστωσης των οικείων παραβάσεων και της επιβολής από τη Διοίκηση των αντίστοιχων διαφυγόντων φόρων, καθώς και των προβλεπόμενων στο νόμο διοικητικών κυρώσεων συνιστά επιτακτικό σκοπό δημοσίου συμφέροντος...». Γεγονός που καταδεικνύει το αδιαπραγμάτευτο καθήκον τόσο της φορολογικής όσο και της εκάστοτε δημόσιας/κυβερνητικής αρχής. Στα πλαίσια αυτά πολύ συχνά αντιμετωπίζονται περιπτώσεις έκδοσης πλαστών και εικονικών στοιχείων που η δημιουργία τους στόχο έχει την μη τήρηση των φορολογικών τους υποχρεώσεων (μη υποβολή δηλώσεων φορολογίας εισοδήματος, μη υποβολή περιοδικών δηλώσεων ΦΠΑ, ή υποβολή τους με μηδενικά ποσά κ.λ.π.) παράλληλα με υπέρογκες αξίες πραγματοποιούμενων πωλήσεων άμεσα από έναρξεως, αλλά με μηδενικές ή πολύ μικρές αξίες αγορών, με λειτουργία χωρίς προσωπικό και χωρίς μεταφορικά μέσα, κ.λ.π.

Τα φυσιογνωμικά αυτά χαρακτηριστικά συχνά γίνονται αντιληπτά καθώς εκπρόσωπος της παράνομης οντότητας ατομικής ή νομικού προσώπου καθίσταται κάποιος αχυράνθρωπος που είτε δεν έχει επίγνωση της εμπλοκής του, είτε λαμβάνει μια πενιχρή συνήθως αμοιβή για την διευκόλυνση που προσφέρει στα πραγματικά φοροδιαφεύγοντα άτομα. Η υποβολή δήλωσης έναρξης εργασιών, στην αρμόδια οικονομική υπηρεσία δεν καθιστά μία επιχείρηση αυτομάτως ενεργή και δραστήρια στον επιχειρηματικό κόσμο. Περαιτέρω, αναφορικά με την ύπαρξη αχυράνθρωπου παρατηρείται επίσης το φαινόμενο έκδοσης όλων των φορολογικών αποδείξεων, ορθή απεικόνιση αυτών στα οικεία βιβλία της οντότητας,

υποβολή των περιοδικών δηλώσεων, μη καταβολή του προς απόδοση ΦΠΑ και παύση εργασιών της επιχείρησης.

Η οποία στην συνέχεια επαναλειτουργεί έχοντας ως υπόχρεο απέναντι στην φορολογική αρχή κάποιον άλλο αχυράνθρωπο.

Λόγω της φύσης του μηχανισμού λειτουργίας του Φ.Π.Α. γίνεται δεκτό ότι εκπεστέος δεν είναι οποιοσδήποτε φόρος, αλλά ο φόρος που νόμιμα αναγράφηκε στο τιμολόγιο. Η αυστηρότητα της νομοθεσίας του Φ.Π.Α. σε όλα τα ευρωπαϊκά κράτη εξασφαλίζει την ορθή εφαρμογή του κεντρικού κανόνα που διέπει το μηχανισμό των εκπτώσεων, σύμφωνα με τον οποίο ο φόρος που εκπίπτεται από τον πελάτη θα πρέπει να έχει πληρωθεί από τον προμηθευτή του στο Δημόσιο.

Ο εκδότης τιμολογίου ή άλλου εγγράφου πώλησης, που επέχει θέση τιμολογίου, οφείλει να πληρώσει στο Δημόσιο τον ΦΠΑ που ανέγραψε στο τιμολόγιό του (με έκπτωση του φόρου εισροών που αναγράφηκε στα τιμολόγια των προμηθευτών του), ενώ ο λήπτης του τιμολογίου, εφόσον πληρούνται και οι λοιπές κατά νόμο προϋποθέσεις μπορεί να εκπέσει το φόρο που αναγράφεται σε αυτά (Ν. Σκλίας, Κοινοτικό Φορολογικό Δίκαιο, σελ 453 επ). Συνεπώς, το παραστατικό στοιχείου που αντικρίζει εισροές, για να δικαιολογήσει την έκπτωση, θα πρέπει να έχει εκδοθεί κατά τους νόμιμους τύπους και να είναι κατά περιεχόμενο επαρκώς συγκεκριμένο.

Επομένως στις περιπτώσεις έκδοσης εικονικών ή πλασματικών τιμολογίων είναι προφανές ότι διενεργείται μια καταδολιευτική σε βάρος του Δημοσίου πράξη της οποίας ο μηχανισμός μπορεί σχηματικά να περιγραφεί ως εξής: ένα πρόσωπο παραδίδει ένα εικονικό τιμολόγιο σε ένα υποκείμενο στο φόρο φυσικό ή νομικό πρόσωπο στο οποίο αναγράφεται ο ΦΠΑ. Ο τελευταίος θα εκπέσει το φόρο που αναγράφεται στα τιμολόγια, ενώ αντιθέτως ο εκδότης του τιμολογίου δεν θα πληρώσει στο δημόσιο το φόρο που εμφανίζεται στο εν λόγω τιμολόγιο.

Η έκδοση λοιπόν εικονικών φορολογικών στοιχείων σαν αποτέλεσμα έχει να βοηθά τους λήπτες των αυτών στοιχείων: πρώτον να εμφανίζουν διογκωμένες δαπάνες, με αποτέλεσμα να γίνεται απομείωση των φορολογητέων κερδών τους και συνεπώς να αποδίδουν στο Δημόσιο μικρότερους φόρους από αυτούς που πραγματικά οφείλουν στην φορολογία εισοδήματος, και δεύτερον παρέχει την δυνατότητα στους λήπτες των εικονικών στοιχείων να μειώνουν τον προς απόδοση ΦΠΑ, αφού ο ΦΠΑ των τιμολογίων αυτών, συμψηφίζεται με τον ΦΠΑ των εκροών (εσόδων) και αποδίδεται μειωμένος στο Δημόσιο, ή οι λήπτες των στοιχείων αυτών να αυξήσουν το πιστωτικό υπόλοιπο του ΦΠΑ, το οποίο στη συνέχεια θα έχουν την δυνατότητα (εφόσον δεν

γίνει αντιληπτή η παράνομη συμπεριφορά τους) είτε να το συμψηφίσουν, είτε να ζητήσουν ακόμα και την επιστροφή του από την αρμόδια Δ.Ο.Υ.

Επίσης, ειδικά στην περίπτωση που για φορολογικούς σκοπούς υπόχρεος είναι ένας αχυράνθρωπος ως εκδότης, συχνά δεν αποδίδεται στο Δημόσιο ο φερόμενος ως εισπραχθείς Φ.Π.Α. από τους λήπτες των επίμαχων φορολογικών στοιχείων και τους φόρους εισοδήματος με αποτέλεσμα το Δημόσιο να ζημιώνεται με τα ανάλογα ποσά και να υφίσταται διόγκωση της φοροδιαφυγής.

Στην συνεχή προσπάθεια που καταβάλλεται για την πάταξη ή ει δυνατόν και την εξάλειψή της, για πρώτη φορά γίνεται προσπάθεια συμμόρφωσης σύμφωνα και με τις οδηγίες της ευρωπαϊκής ένωσης με την χρήση ηλεκτρονικών μέσων σε όσο το δυνατόν περισσότερους τομείς της οικονομίας. Ειδικότερα, αυτή η δράση συμπυκνώνεται και ορίζεται εντός των νομικών πλαισίων που τίθενται με τον ν.5073/203 (ΦΕΚ Α 204/11-12-2023). Επειδή ο συγκεκριμένος νόμος υπήρξε το εφαλτήριο για την εκπόνηση της παρούσας διπλωματικής εργασίας, και αποτέλεσε τον κύριο γνώμονα για την δημιουργία των ερωτηματολογίων που παρατίθενται κατωτέρω στα πλαίσια διεξαγωγής της ποσοτικής έρευνας δεν γίνεται περαιτέρω αναφορά στο συγκεκριμένο σημείο.

Αυτό που κρίνεται σημαντικό να αναφερθεί είναι ότι ο ανωτέρω νόμος επικεντρώνεται κατά ένα μεγάλο ποσοστό στους αυτοαπασχολούμενους και στην επίτευξη πάταξης της φοροδιαφυγής αυτού του μέρους του φορολογούμενου πληθυσμιακού συνόλου. Αυτό συμβαίνει καθώς στην Ελλάδα τα άτομα που αυτοαπασχολούνται είναι πολύ περισσότερα από ότι στην υπόλοιπη Ευρώπη, ένα σημαντικό ποσοστό εξ αυτών δηλώνει ζημίες συχνά επί σειρά ετών χωρίς όμως να προχωρά σε παύση εργασιών. Γεγονός που αντιτίθεται με την κοινή λογική και πείρα σε σχέση με μια πραγματικά ζημιογόνο οντότητα.

ΚΕΦΑΛΑΙΟ 2, ΜΕΘΟΔΟΛΟΓΙΑ ΕΡΕΥΝΑΣ

2.1. ΣΚΟΠΟΣ ΚΑΙ ΣΤΟΧΟΣ ΤΗΣ ΕΡΕΥΝΑΣ

Ο λόγος συγγραφής της παρούσας εργασίας είναι το γεγονός της ύπαρξης στην Ελλάδα μιας κοινωνικής κουλτούρας όπου η παραοικονομία και η φοροδιαφυγή, θεωρούνται από μεγάλη μερίδα του κοινωνικού συνόλου ως στόχος που οφείλεται να επιτευχθεί εις βάρος του κράτους. Χωρίς να λαμβάνονται υπόψιν, εκούσια ή ακούσια, οι επιπτώσεις τους στην πραγματική οικονομία, αλλά και στην καθημερινότητα των πολιτών. Κατά συνέπεια με την ύπαρξη αυτών των οικονομικών φαινομένων δημιουργούνται καταστάσεις απρόβλεπτες που αποτελούν εμπόδιο στην άσκηση μιας ισορροπημένης δημοσιονομικής πολιτικής.

Πολύ σημαντικό ρόλο διατελεί η υπαρκτή πρόκληση ότι πρέπει να γίνει κατανοητό από όλους τους πολίτες ανεξαιρέτως πως σκοπός δεν είναι η τιμωρία αλλά η φορολογική εκπαίδευση, η επίγνωση ότι το συμφέρον του κοινωνικού συνόλου δεν είναι η παράνομη μετακύλιση της ατομικής υποχρέωσης του καθενός πολίτη/φορολογούμενου στο υπόλοιπο μέρους του πληθυσμού, αλλά η επίτευξη απόδοσης των φόρων κατά την φοροδοτική ικανότητα του καθενός από εμάς που συναθροιζόμενοι αποτελούμε το σύνολο των πολιτών της χώρας που είναι και ο αποδέκτης της δημοσιονομικής του πολιτικής. Και είναι παγκοσμίως γνωστό ότι τα έσοδα ενός κράτους που αποτελούν το δικό του «πορτοφόλι», είναι προϊόν κυρίως των φόρων που συλλέγει, άμεσων ή έμμεσων.

Ο κύριος στόχος είναι κατά την άποψη της γράφουσας ο ανωτέρω. Αφορμή αποτέλεσε το νέο φορολογικό νομοσχέδιο ήτοι ο ν.5073/2023, του οποίου τις επιπτώσεις είναι πολύ νωρίς ακόμη για να μπορέσει κάποιος να τις αναλύσει. Για το λόγο αυτό αποτελεί ένα νέο αντικείμενο μελέτης στο συγκεκριμένο χώρο της παραοικονομίας και της φοροδιαφυγής. Για τα ελληνικά δεδομένα αποτελεί ίσως το «κόκκινο πανί» για μια μερίδα του επαγγελματικού πληθυσμού όπως τους αυτοαπασχολούμενους και τις μικρομεσαίες επιχειρήσεις καθώς επικεντρώνεται κυρίως σε αυτή την οικονομική μερίδα του πληθυσμού.

Στόχος είναι επίσης να εξετασθεί εάν η λογική πάνω στην οποία συγκροτείται είναι ορθή, εάν θα οδηγήσει στην εξάλειψη της δημοσιονομικής στρέβλωσης, στην φορολογική εκπαίδευση, στην φορολογική συνείδηση, στο σεβασμό του «απέναντι», του νομιμόφρονα δηλαδή πολίτη που καταλήγει με τα σημερινά δεδομένα της οικονομικής πραγματικότητας να επιφορτίζεται μέσω της μη επιτευχθείσας προϋπολογισθείσας δημοσιονομικής πολιτικής λόγω της υπαρκτής όπως ήδη έχει αναφερθεί στρέβλωσής της, «μέρος» των δαπανών όπως π.χ. μη παροχή δωρεάν δημόσιας υπηρεσίας στο χώρο της υγείας. Κάτι που δεν θα συνέβαινε εάν όλοι οι φοροδοτικά ικανοί πολίτες απέδιδαν στο κράτος το ποσοστό των φόρων που τους αναλογεί. Ήδη υπάρχει η πρώτη αρνητική αντίδραση του λογιστικού συλλόγου Αθηνών για την οποία θα γίνει αναφορά σε επόμενο κεφάλαιο.

Σκοπός της ποσοτικής έρευνας είναι να διερευνηθεί η άποψη των άμεσα εμπλεκόμενων αναφορικά με τον ν.5073/2023, ήτοι των αυτοαπασχολούμενων και μικρομεσαίων επιχειρήσεων, αλλά και των ελεγκτών της ΑΑΔΕ (Ανεξάρτητη Αρχή Δημοσίων Εσόδων).

Επιλέχθηκαν οι συγκεκριμένες ομάδες του πληθυσμού για τον λόγο ότι οι πρώτοι είναι αυτοί οι οποίοι καλούνται κυρίως για να συμμορφωθούν, αλλά και να φορολογηθούν για τα εισοδήματά τους βάσει του αυτού νόμου στα πλαίσια της προσπάθειας πάταξης της φοροδιαφυγής και της παραοικονομίας. Οι δεύτεροι είναι αυτοί οι οποίοι έχοντας ως κύριο γνώμονα τον ν.5073/2023 είναι αυτοί που θα κρίνουν κατά πόσο είναι αποτελεσματικός, αλλά και τον βαθμό συμμόρφωσης των ελεγχόμενων στις οριζόμενες από αυτόν διατάξεις σε συνδυασμό με το νέο φορολογικό ποινολόγιο, τον ν.5104/2024 (ΚΦΔ).

2.2. ΜΕΘΟΔΟΛΟΓΙΚΗ ΠΡΟΣΕΓΓΙΣΗ

Αρχικά για την πιο ολοκληρωμένη, ως προς τα αποτελέσματά της, διεξαγωγή της έρευνας χρησιμοποιήθηκαν δευτερογενή στοιχεία τα οποία έχουν ήδη παρατεθεί στα προηγούμενα κεφάλαια με την μορφή της βιβλιογραφίας. Ο λόγος είναι ότι πρόκειται για γεγονότα που έχουν λάβει ήδη χώρα, μπορούν να αποτελέσουν αντικείμενο μελέτης αλλά και αποτίμησης όλων των μέχρι σήμερα ενεργειών και δράσεων που έχουν ήδη πραγματοποιηθεί με σκοπό την πάταξη αυτών των παραβατικών φαινομένων, και να αποτελέσουν γνώμονα για την περαιτέρω χρήση τους, ή τυχόν τροποποίησής τους, ή ακόμη και την διακοπή τους.

Επιπρόσθετα, τα δευτερογενή στοιχεία υπερτερούν έναντι των πρωτογενών καθώς συμβάλλουν στην έρευνα ενώ ταυτόχρονα είναι υπαρκτή η σημαντική έκπτωση χρόνου και κόστους για την άντλησή τους. Έχουν χρησιμοποιηθεί στοιχεία από το ευρωπαϊκό κοινοβούλιο, από το διαδίκτυο, από το Υπουργείο Οικονομικών και την ιστοσελίδα της ΑΑΔΕ. Επίσης, από το Διεθνές Νομισματικό Ταμείο καθώς και από βιβλία προηγούμενων ερευνητών και συγγραφέων τόσο της ημεδαπής όσο και της αλλοδαπής. Χρησιμοποιήθηκαν βιβλία φορολογικού περιεχομένου για τις φορολογίες ΦΠΑ και εισοδήματος, καθώς και βιβλία σχετικά με την Ελεγκτική επιστήμη.

Τα πρωτογενή δεδομένα συλλέχθηκαν με την βοήθεια δύο ερωτηματολογίων. Ένα για τους αυτοαπασχολούμενους και ένα για τους ελεγκτές. Μέσω της ποσοτικής μεθόδου καταβλήθηκε προσπάθεια να αποτυπωθεί η άποψη κάθε εμπλεκόμενου μέρους του πληθυσμού. Στο σημείο αυτό πρέπει να διευκρινιστεί ότι όπου ήταν εφικτό να απαντήσουν και οι δύο διαφορετικές ομάδες έχουν τεθεί κοινές ερωτήσεις. Αυτό, για να υπάρχει όσο το δυνατόν μια πιο αντικειμενική προσέγγιση, αναδεικνύοντας τις απόψεις της κάθε πλευράς από την δική της οπτική γωνία. Μείζονος σημασίας κρίθηκε επίσης κατά την σύνταξη του ερωτηματολογίου των ελεγκτών να διαφανεί πως αντιμετωπίζεται η συνέχιση ή μη της χρήσης των έμμεσων τεχνικών ελέγχου με κύριο στόχο τον εντοπισμό αποκρυβείσας φορολογητέας ύλης. Εάν και κατά πόσο κρίνεται απαραίτητη ή όχι μετά από την πρώτη αυτή ανατροφοδότηση της φορολογικής πληροφόρησης.

2.3. ΕΠΙΛΟΓΗ ΔΕΙΓΜΑΤΟΣ

Τα ερωτηματολόγια δημιουργήθηκαν μέσω της υπηρεσίας Google Forms. Η διανομή τους πραγματοποιήθηκε μέσω ηλεκτρονικού ταχυδρομείου ως κάτωθι:

α) για τους αυτοαπασχολούμενους, απεστάλησαν ηλεκτρονικά στους λογιστικούς συλλόγους Αθηνών και Θεσσαλονίκης,

στα εμπορικά και βιοτεχνικά επιμελητήρια Αθηνών και Θεσσαλονίκης,

β) για τους ελεγκτές απεστάλησαν επίσης ηλεκτρονικά στα ΕΛ.ΚΕ. (ελεγκτικά κέντρα) Αθηνών και Θεσσαλονίκης,

στα επιμέρους τμήματα της Υ.Ε.Δ.Δ.Ε. (υπηρεσία ελέγχου και διασφάλισης δημοσίων εσόδων).

Η έρευνα υλοποιήθηκε κατά το χρονικό διάστημα Μαρτίου – Μαΐου 2024. Υπάρχουν ερωτήσεις κοινές όπου αυτό είναι εφικτό, καθώς και ερωτήσεις για κύρια ζητήματα

που απασχολούν κάθε δείγμα ξεχωριστά που κρίνονται σημαντικές για κάθε ένα από αυτά. Υπάρχουν ερωτήσεις κατηγορικές, αλλά κυρίως έχει χρησιμοποιηθεί η κλίμακα Likert καθώς μέσα από πέντε διαφορετικές επιλογές για κάθε ερώτηση, δίνει μεγαλύτερη ευελιξία στον ερωτώμενο να εκφράσει την προσωπική του άποψη. Στην συγκεκριμένη κλίμακα η ουδέτερη γνώμη εκφράστηκε με την επιλογή «μέτρια».

2.4. ΜΕΘΟΔΟΣ ΑΝΑΛΥΣΗΣ ΔΕΔΟΜΕΝΩΝ

Για την διεξαγωγή των αποτελεσμάτων συγκεντρωτικά και με αξιοπιστία χρησιμοποιήθηκε το στατιστικό πρόγραμμα Spss έκδοση v.29, στο οποίο και καταχωρίστηκαν τα δεδομένα στην κατάλληλη μορφή. Αξιοποιήθηκαν οι πίνακες συχνοτήτων και διασταύρωσης, καθώς και ο συντελεστής συσχέτισης Pearson όπου κρίθηκε πρόσφορος, που εξάγει το συγκεκριμένο στατιστικό πρόγραμμα. Το ουσιαστικό ερευνητικό ερώτημα είναι η ύπαρξη της παραοικονομίας και της φοροδιαφυγής και το κατά πόσο είναι ανεξάρτητες σε σχέση με τις δοθείσες απαντήσεις.

Επειδή, κάθε ερώτηση που ακολουθεί αναλύεται τόσο λεκτικά όσο και οπτικά μέσω πινάκων και γραφημάτων δεν θα υπάρξει καταγραφή των πινάκων και σχετικό παράρτημα καθώς υπό αυτές τις συνθήκες κρίνεται ως πλεονασμός.

Η σειρά παρουσίασης είναι:

- Ερώτηση
- Πίνακας συχνοτήτων απόλυτων και σχετικών ως προς τις απαντήσεις
- Οπτική απεικόνιση των απαντήσεων με γραφήματα

ΚΕΦΑΛΑΙΟ 3, ΑΠΟΤΕΛΕΣΜΑΤΑ ΤΗΣ ΕΡΕΥΝΑΣ

3.1. ΕΡΩΤΗΜΑΤΟΛΟΓΙΟ ΑΥΤΟΑΠΑΣΧΟΛΟΥΜΕΝΩΝ

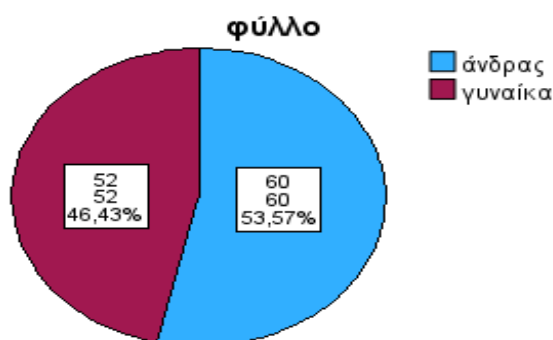
3.1.1. απαντήσεις

Φύλο

Τα άτομα που συμμετείχαν άνδρες και γυναίκες είναι τα κάτωθι, όπου παρατηρείται ότι απάντησαν 60 άνδρες και 52 γυναίκες, με τα ποσοστά σε σύνολο 112 ατόμων να είναι 53,6% και 46,4% αντίστοιχα:

Πίνακας 1

Φύλο			
Ερώτηση 1	Απόλυτες Συχνότητες	Σχετικές Συχνότητες	Αθροιστικά ποσοστά
άνδρας	60	53,6	53,6
γυναίκα	52	46,4	100,0
Σύνολα	112	100,0	

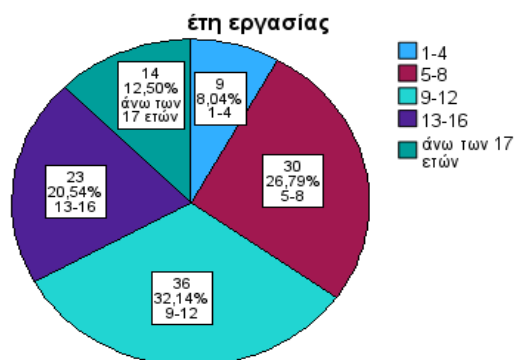
Έτη εργασίας ως αυτοαπασχολούμενοι

Παρατηρείται ότι το μεγαλύτερο ποσοστό των ερωτηθέντων εργάζεται ως αυτοαπασχολούμενο για αρκετά χρόνια. Συνολικά 73 άτομα απάντησαν ότι εργάζονται από 9 έτη έως και άνω των 17. Γεγονός που σημαίνει ότι υπάρχει περιθώριο κέρδους ικανοποιητικό κατά την κρίση τους που τους επιτρέπει να αυτοαπασχολούνται στο αντικείμενο εργασίας που ο καθένας έχει επιλέξει.

Πίνακας 2

Έτη απασχόλησης			
Ερώτηση 2	Απόλυτες Συχνότητες	Σχετικές Συχνότητες	Αθροιστικά ποσοστά
1-4	9	8,0	8,0
5-8	30	26,8	34,8
	36	32,1	67,0

9-12	23	20,5	87,5
13-16	14	12,5	100,0
άνω των 17 ετών	112	100,0	
Σύνολα			

Μορφωτικό επίπεδο

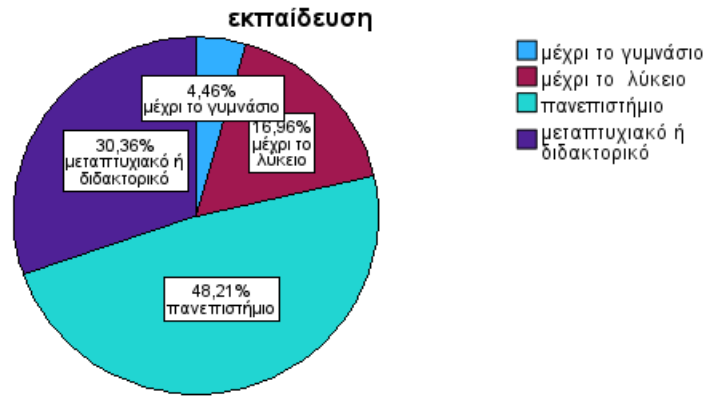
Εντύπωση προκαλεί ότι πολύ μεγάλο ποσοστό των ερωτηθέντων αυτοαπασχολούμενων ήτοι 88 άτομα ποσοστό 78,6 επί του συνόλου του δείγματος, έχουν πολύ υψηλό μορφωτικό επίπεδο. Γεγονός που μπορεί να έχει διττή ερμηνεία:

α) είτε πρόκειται για άτομα που δεν κατάφεραν να εργαστούν σε επάγγελμα με συνάφεια με το αντικείμενο σπουδών τους,

β) είτε κερδίζουν ως αυτοαπασχολούμενοι ένα ικανοποιητικό κατά την κρίση τους εισόδημα που είναι συγκριτικά μεγαλύτερο από αυτό που θα μπορούσαν να αποκομίσουν ως υπάλληλοι στον ιδιωτικό, ή τον δημόσιο τομέα.

Πίνακας 3

Μορφωτικό επίπεδο			
Ερώτηση 3	Απόλυτες Συχνότητες	Σχετικές Συχνότητες	Αθροιστικά ποσοστά
μέχρι το γυμνάσιο	5	4,5	4,5
μέχρι το λύκειο	19	17,0	21,4
Πανεπιστήμιο	54	48,2	69,6
μεταπτυχιακό ή διδακτορικό	34	30,4	100,0
Σύνολα	112	100,00	

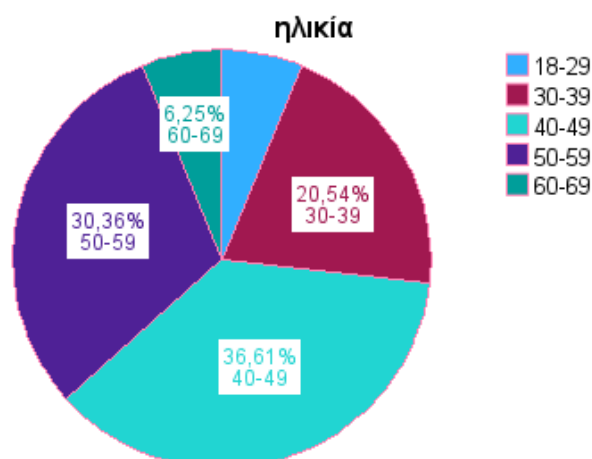

Ηλικία

Σημαντική αποδεικνύεται και η καταγραφή της ηλικίας καθώς σε συνδυασμό με τα ανωτέρω καταδεικνύει το γεγονός ότι ένα πολύ υψηλό ποσοστό της τάξεως του 73,30% (που είναι άνω του διπλάσιου του υπολοίπου 26,7% του πληθυσμού του δείγματος) ανήκει στις ηλικίες μεταξύ των 40-69 ετών που απασχολούνται ως επιτηδευματίες επί σειρά ετών.

Πίνακας 4

Ηλικία			
Ερώτηση 4	Απόλυτες Συχνότητες	Σχετικές Συχνότητες	Αθροιστικά ποσοστά
18-29	7	6,3	6,3
30-39	23	20,5	26,8
40-49	41	36,6	63,4
50-59	34	30,4	93,8
60-69	7	6,3	100,0
Σύνολα	112	100,00	

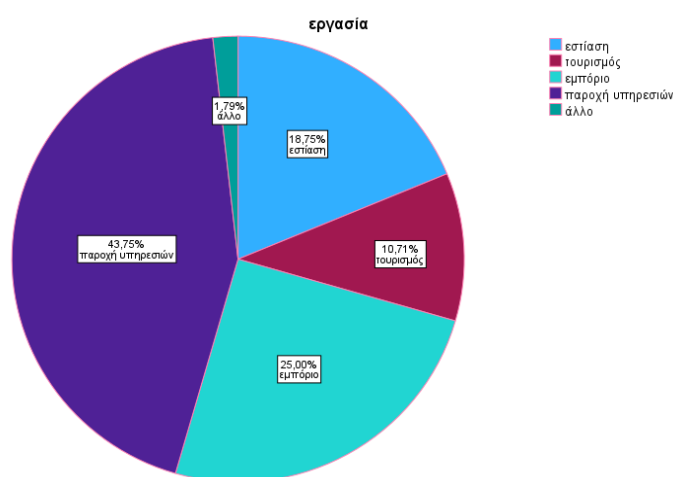

Κλάδος δραστηριοποίησης

Στην ερώτηση σε ποιον κλάδο δραστηριοποιούνται οι ερωτηθέντες απήντησαν όπως φαίνεται στον πίνακα 5. Σχεδόν τα μισά άτομα από αυτά που συμμετείχαν στην συγκεκριμένη έρευνα ασχολούνται με την παροχή υπηρεσιών. Ένα αποτέλεσμα που ταυτίζεται συνδυαστικά με το μορφωτικό επίπεδο, την ηλικία, αλλά και τα πολλά έτη αυτοαπασχόλησης του κάθε ατόμου στο κλάδο δραστηριοποίησής του.

Πίνακας 5

Κλάδος δραστηριοποίησης			
Ερώτηση 5	Απόλυτες Συχνότητες	Σχετικές Συχνότητες	Αθροιστικά ποσοστά
Εστίαση	21	18,8	18,8
τουρισμός	12	10,7	29,5
εμπόριο	28	25,0	54,5
παροχή υπηρεσιών	49	43,8	98,2
Άλλο	2	1,8	100,0
Σύνολα	112	100,0	

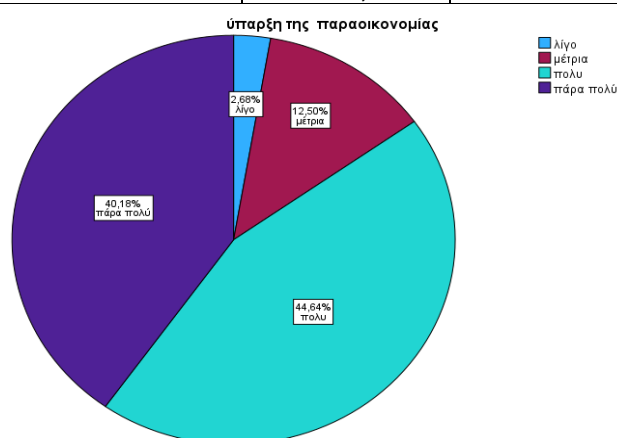

Ύπαρξη Παραοικονομίας

Στην έκτη ερώτηση σχετικά με την άποψη αν υπάρχει παραοικονομία στην Ελλάδα, σε σύνολο 112 ατόμων η συντριπτική πλειοψηφία απάντησε καταφατικά. Συγκεκριμένα, 50 άτομα απάντησαν πολύ, και 45 πάρα πολύ. Ενώ μόλις 17 άτομα έχουν την άποψη ότι δεν υφίσταται ιδιαίτερα έντονο το φαινόμενο της παραοικονομίας.

Πίνακας 6

ύπαρξη της παραοικονομίας			
Ερώτηση 6	Απόλυτες Συχνότητες	Σχετικές Συχνότητες	Αθροιστικά ποσοστά
καθόλου	0	0,00	0,00
λίγο	3	2,7	2,7
μέτρια	14	12,5	15,2
πολύ	50	44,6	59,8
πάρα πολύ	45	40,2	100,0
Σύνολα	112	100,0	

Αρνητική επίπτωση της παραοικονομίας στα δημόσια έσοδα

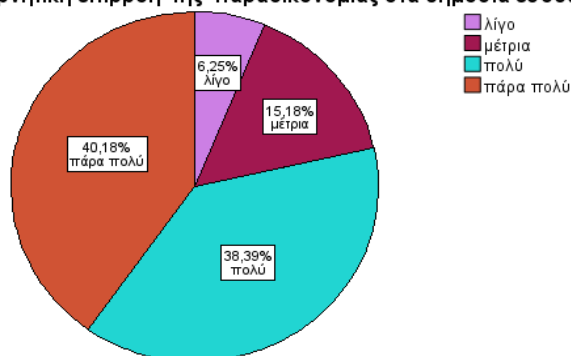
Στην ερώτηση αν οι συμμετέχοντες στην έρευνα εφόσον συμφωνούν για την ύπαρξη της παραοικονομίας θεωρούν ότι αυτή επηρεάζει αρνητικά τα δημόσια έσοδα, τα αποτελέσματα όπως φαίνεται και στον πίνακα που ακολουθεί σε αρμονία με την ανωτέρω ερώτηση καταγράφουν ένα σημαντικό αριθμό απόψεων που συμφωνούν με την αρνητική επίπτωση της παραοικονομίας στα δημόσια έσοδα του κράτους. Ποσοστό 78,6% που αντιστοιχεί σε 88 από τα 112 άτομα του δείγματος απάντησαν ότι συμφωνούν «πολύ», ή «πάρα πολύ».

Πίνακας 7

Αρνητική επίπτωση της παραοικονομίας στα δημόσια έσοδα			
Ερώτηση 7	Απόλυτες Συχνότητες	Σχετικές Συχνότητες	Αθροιστικά ποσοστά
καθόλου	0	0,00	0,00
λίγο	7	6,3	6,3
μέτρια	17	15,2	21,4

πολύ	43	38,4	59,8
πάρα πολύ	45	40,2	100,0
Σύνολα	112	100,0	

αρνητική επιρροή της παραοικονομίας στα δημόσια έσοδα

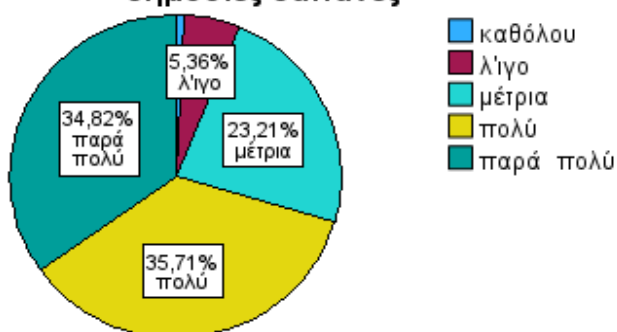
Αρνητική επίπτωση της παραοικονομίας στις δημόσιες δαπάνες

Στην ερώτηση αν οι συμμετέχοντες στην έρευνα εφόσον συμφωνούν για την ύπαρξη της παραοικονομίας θεωρούν ότι αυτή επηρεάζει αρνητικά τις δημόσιες δαπάνες, τα αποτελέσματα όπως φαίνεται και στον πίνακα που ακολουθεί σε αντίθεση με την ανωτέρω ερώτηση καταγράφουν ένα σημαντικό αριθμό απόψεων που δεν συμφωνούν με την αρνητική επίπτωση της παραοικονομίας στις δημόσιες δαπάνες του κράτους στον ίδιο βαθμό με τα δημόσια έσοδα. 26 από τους συμμετέχοντες θεωρούν ουδέτερη την επίπτωση της παραοικονομίας στο ΑΕΠ στο σκέλος των δημοσίων δαπανών, ενώ 79 (ποσοστό 78,6%) θεωρούν σημαντική την επίδραση και απάντησαν «πολύ», ή «πάρα πολύ». Συνολικά τα άτομα που δεν συμμερίζονται την ύπαρξη αρνητικής επίπτωσης της παραοικονομίας στις δημόσιες δαπάνες αντιστοιχούν σε ποσοστό 29,5% του δείγματος.

Πίνακας 8

Αρνητική επίπτωση της παραοικονομίας στις δημόσιες δαπάνες			
Ερώτηση 8	Απόλυτες Συχνότητες	Σχετικές Συχνότητες	Αθροιστικά ποσοστά
καθόλου	1	,9	,9
λίγο	6	5,4	6,3
μέτρια	26	23,2	29,5
πολύ	40	35,7	65,2
πάρα πολύ	39	34,8	100,0
Σύνολα	112	100,0	

αρνητική επιρροή της παραοικονομίας στις δημόσιες δαπάνες

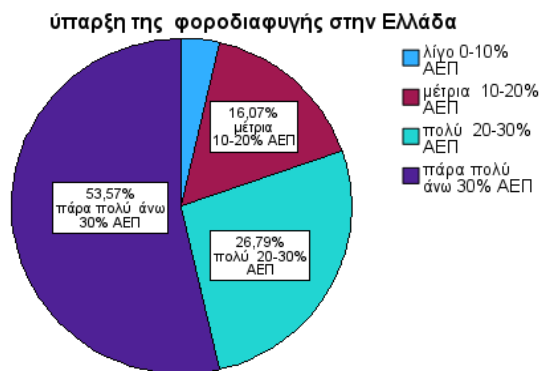

Υπαρξη φοροδιαφυγής στην Ελλάδα

Στην 9^η ερώτηση ζητείται η γνώμη των ερωτηθέντων για την ύπαρξη ή μη της φοροδιαφυγής στην χώρα. Όπως προέκυψε από την ανάλυση των απαντήσεων που συλλέχθηκαν 18 άτομα απάντησαν ουδέτερα (μέτρια) ενώ η συντριπτική πλειοψηφία του δείγματος απάντησε θετικά. 30 άτομα από το σύνολο (ποσοστό 26,8%) απάντησαν «πολύ», ενώ 60 άτομα (ποσοστό 53,60%) θεωρούν ότι υφίσταται σε μεγάλο βαθμό και απάντησαν «πέρα πολύ».

Πίνακας 9

Υπαρξη της φοροδιαφυγής στην Ελλάδα			
Ερώτηση 9	Απόλυτες Συχνότητες	Σχετικές Συχνότητες	Αθροιστικά ποσοστά
καθόλου	0	0,00	0,00
λίγο 0-10% ΑΕΠ	4	3,6	3,6
μέτρια 10-20% ΑΕΠ	18	16,1	19,6
πολύ 20-30% ΑΕΠ	30	26,8	46,4
πέρα πολύ άνω 30% ΑΕΠ	60	53,6	100,0
Σύνολα	112	100,0	

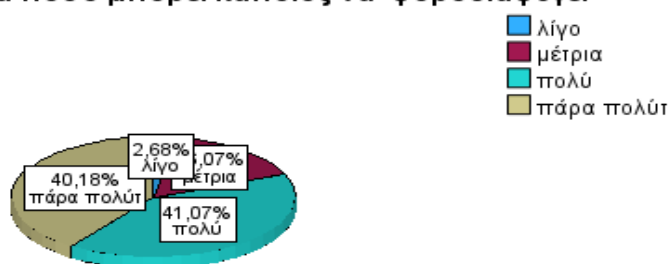
Ικανότητα φοροδιαφυγής ή όχι για όποιον το επιθυμεί

Η επόμενη λογική ερώτηση σε συνέχεια της προηγούμενης θέτει το εύλογο ερώτημα εάν κάποιος που το επιθυμεί μπορεί να φοροδιαφύγει εύκολα ή όχι. Από τις απαντήσεις που δόθηκαν όπως φαίνεται και στον πίνακα κατωτέρω σε ποσοστό 81,3% οι ερωτηθέντες απάντησαν «πολύ» και «πάρα πολύ», ενώ το 16,1% του δείγματος του πληθυσμού απάντησε «μέτρια», και «λίγο» ένα μικρό μέρος του συνόλου 2,7%.

Πίνακας 10

Ικανότητα φοροδιαφυγής			
Ερώτηση 10	Απόλυτες Συχνότητες	Σχετικές Συχνότητες	Αθροιστικά ποσοστά
καθόλου	0	0,00	0,00
λίγο	3	2,7	2,7
μέτρια	18	16,1	18,8
πολύ	46	41,1	59,8
πάρα πολύ	45	40,2	100,0
Σύνολα	112	100,0	

κατά πόσο μπορεί κάποιος να φοροδιαφύγει

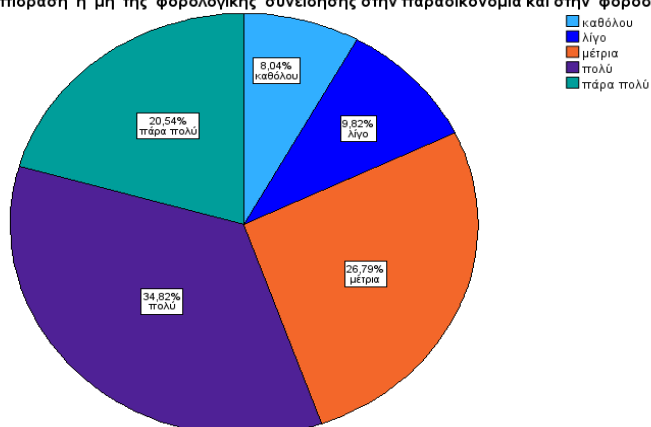
Επίδραση ή μη της φορολογικής συνείδησης στην παραοικονομία και στην φοροδιαφυγή

Το αποτέλεσμα που προέκυψε από τις απαντήσεις που δόθηκαν και οι οποίες αντικατοπτρίζουν τις απόψεις των ερωτηθέντων είναι ότι 50 άτομα σχεδόν οι μισοί δηλαδή από τους συμμετέχοντες, απάντησαν «καθόλου», «λίγο» και «μέτρια». Γεγονός που απεικονίζει την αίσθηση που επικρατεί και η οποία είναι ότι η φορολογική συνείδηση δεν αποτελεί ιδιαίτερα ανασταλτικό παράγοντα στην μη εμφάνιση οικονομικής παραβατικότητας. Το υπόλοιπο σύνολο των 62 ατόμων θεωρεί ότι επηρεάζει «πολύ» σε ποσοστό 34,8%, και «πάρα πολύ» σε ποσοστό 20,5%.

Πίνακας 11

Επίδραση ή μη της φορολογικής συνείδησης στην παραοικονομία και στην φοροδιαφυγή			
Ερώτηση 11	Απόλυτες Συχνότητες	Σχετικές Συχνότητες	Αθροιστικά ποσοστά
καθόλου	9	8,0	8,0
λίγο	11	9,8	17,9
μέτρια	30	26,8	44,6
πολύ	39	34,8	79,5
πάρα πολύ	23	20,5	100,0
Σύνολα	112	100,0	

επίδραση ή μη της φορολογικής συνείδησης στην παραοικονομία και στην φοροδιαφυγή

Μετακύλιση της φορολογικής υποχρέωσης και το ηθικό ζήτημα που εγείρεται

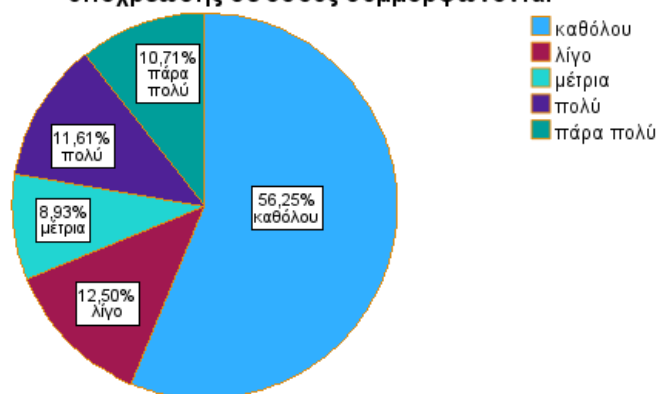
Ένα πολύ σημαντικό ζήτημα που προκύπτει είναι αυτό το ερώτημα. Το κατά πόσο είναι ηθικά σωστό να μετακυλιέται η φορολογική υποχρέωση των φοροδιαφευγόντων

στο σύνολο των συμμορφούμενων με τις κείμενες διατάξεις πολιτών. Εύκολα γίνεται αντιληπτό από τα παρακάτω στοιχεία ότι το 56,3% του συνόλου δεν συμφωνεί καθόλου. Όμως το 43,7% του δείγματος είτε είναι ουδέτερο, είτε ενστερνίζεται αυτή την άποψη. 10 άτομα είναι ουδέτερα, ενώ «πολύ» απάντησαν 13, και «πάρα πολύ» 12.

Πίνακας 12

Κατά πόσο είναι ηθικά σωστή η η μετακύλιση της φορολογικής υποχρέωσης σε όσους συμμορφώνονται			
Ερώτηση 12	Απόλυτες Συχνότητες	Σχετικές Συχνότητες	Αθροιστικά ποσοστά
καθόλου	63	56,3	56,3
λίγο	14	12,5	68,8
μέτρια	10	8,9	77,7
πολύ	13	11,6	89,3
πάρα πολύ	12	10,7	100,0
Σύνολα	112	100,0	

κατά πόσο είναι ηθικά σωστή η η μετακύλιση της φορολογικής υποχρέωσης σε όσους συμμορφώνονται

Αρνητική επίδραση του μορφωτικού επιπέδου και του θρησκευτικού αισθήματος στην τέλεση της φοροδιαφυγής και της παραοικονομίας

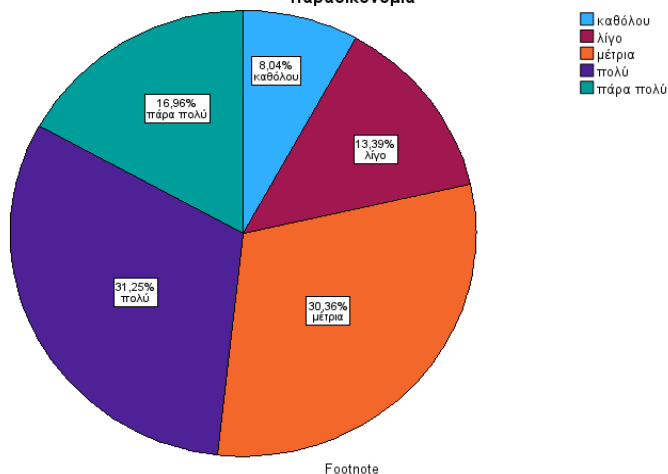
Η συγκεκριμένη ερώτηση δημιουργήθηκε από την ανάγκη της εξερεύνησης του κατά πόσο μπορούν να επιδράσουν ανασταλτικά ή μη στην τέλεση αυτών των οικονομικών παραβατικών φαινομένων το μορφωτικό επίπεδο και το θρησκευτικό αίσθημα κάθε φορολογούμενου, και ειδικά των αυτοαπασχολούμενων οι οποίοι είναι αυτοί που έχουν κυρίως βρεθεί στο επίκεντρο του ν.5073/2023 στα πλαίσια της προσπάθειας που καταβάλλεται για την πάταξη της παραοικονομίας και της φοροδιαφυγής. Τα

αποτελέσματα που προέκυψαν καταδεικνύουν μια διχογνωμία καθώς το 51,08% απάντησε «λίγο», «πολύ», «μέτρια». Ενώ το υπόλοιπο 48,2% απάντησε «πολύ» και «πάρα πολύ». Αίσθηση προκαλεί το γεγονός ότι 9 άτομα εξέφρασαν την γνώμη ότι δεν λαμβάνονται καθόλου υπόψιν και δεν επηρεάζουν το/α άτομο/α που επιθυμεί/ούν την τέλεση αυτών των οικονομικών παραβάσεων.

Πίνακας 13

Πόσο επιδρούν το μορφωτικό επίπεδο και το θρησκευτικό συναίσθημα στην αποφυγή της φοροδιαφυγής και της παραοικονομίας			
Ερώτηση 13	Απόλυτες Συχνότητες	Σχετικές Συχνότητες	Αθροιστικά ποσοστά
καθόλου	9	8,0	8,0
Λίγο	15	13,4	21,4
Μέτρια	34	30,4	51,8
Πολύ	35	31,3	83,0
πάρα πολύ	19	17,0	100,0
Σύνολα	112	100,0	

πόσο επιδρούν το μορφωτικό επίπεδο και το θρησκευτικό συναίσθημα στην φοροδιαφυγή και στην παραοικονομία

Κατά πόσο το φορολογικό και ασφαλιστικό σύστημα ωθεί μικρές επιχειρήσεις και αυτοαπασχολούμενους σε φοροδιαφυγή

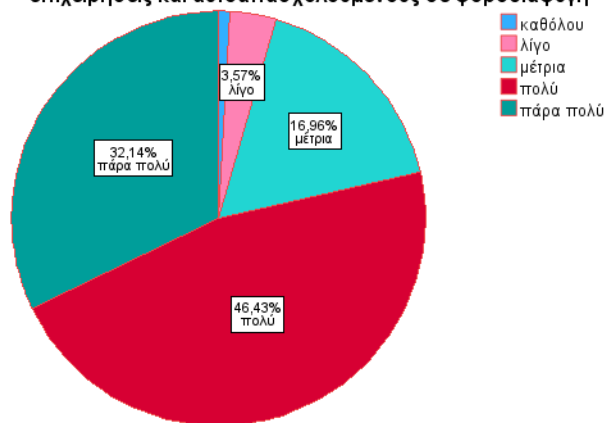
Σε συνέχεια της προηγούμενης ερώτησης κρίθηκε σημαντικό από την συγγραφέα της παρούσης διπλωματικής να τεθούν αυτές οι δύο παράμετροι της οικονομικής και επαγγελματικής καθημερινότητας υπό την κρίση των ερωτηθέντων καθώς

επηρεάζουν τόσο άμεσα όσο και έμμεσα την ζωή τους. Το αποτέλεσμα των απαντήσεων όπως φαίνεται στον επόμενο πίνακα είναι ότι το μεγαλύτερο μέρος του δείγματος θεωρεί ότι πρόκειται για παράγοντες που ωθούν τους φορολογούμενους αυτοαπασχολούμενους στην φοροδιαφυγή. 88 άτομα που αντιστοιχούν στο 78,5% απάντησαν «πολύ» και «πάρα πολύ». Από τους υπόλοιπους ουδέτεροι στάση «μέτρια» επέλεξαν 19 άτομα (ποσοστό 17,00%), ενώ 1 άτομο έχει τελείως αντίθετη άποψη «καθόλου», και 4 άτομο θεωρούν ότι δεν επηρεάζονται ιδιαίτερα από τα υπό κρίση συστήματα και απάντησαν «λίγο».

Πίνακας 14

κατά πόσο το φορολογικό και ασφαλιστικό σύστημα ωθεί μικρές επιχειρήσεις και αυτοαπασχολούμενους σε φοροδιαφυγή			
Ερώτηση 14	Απόλυτες Συχνότητες	Σχετικές Συχνότητες	Αθροιστικά ποσοστά
καθόλου	1	0,9	0,9
Λίγο	4	3,6	4,5
Μέτρια	19	17,0	21,4
Πολύ	52	46,4	67,9
πάρα πολύ	36	32,1	100,0
Σύνολα	112	100,0	

κατά πόσο το φορολογικό και ασφαλιστικό σύστημα ωθεί μικρές επιχειρήσεις και αυτοαπασχολούμενους σε φοροδιαφυγή

Κατά πόσο οι άμεσοι φόροι και το φορολογικό σύστημα σε συνδυασμό με τον ν.5073/2023 δρουν ως τροχοπέδη για μικρομεσαίους

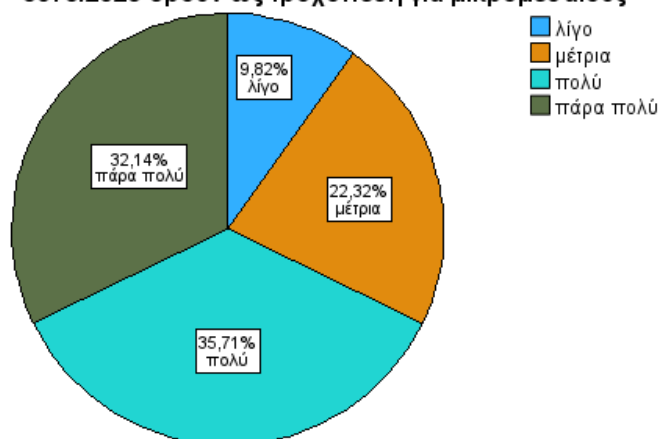
Η ερώτηση που τέθηκε είναι πολύ σημαντική καθώς με τον ν.5073/2023 τοποθετούνται στο κάδρο των πιο συχνά φοροδιαφευγόντων οι αυτοαπασχολούμενοι και μικρομεσαίοι επαγγελματίες. Στο ερώτημα «Θεωρείτε ότι η επιβολή των άμεσων

φόρων και το υπάρχον φορολογικό σύστημα αποτελεί τροχοπέδη στην ανάπτυξη μιας ατομικής ή μιας μικρομεσαίας επιχείρησης, καθώς με τον ν.5073/2023 στοχοποιούνται ως πηγή της παραοικονομίας και της φοροδιαφυγής που πρέπει να αντιμετωπιστούν δραστικά» απάντησαν ως εξής: «λίγο» 11 άτομα, 25 άτομα από το σύνολο των 112 συμμετεχόντων απάντησε «μέτρια» καταδεικνύοντας ίσως μια στάση αναμονής, ενώ 40 άτομα απάντησαν «πολύ», και 36 «πάρα πολύ», επικοινωνώντας με τον τρόπο αυτό την ανησυχία τους για το τι μέλλει γενέσθαι καθώς κατά την διάρκεια συγγραφής της συγκεκριμένης εργασίας η υποβολή των φορολογικών δηλώσεων βρίσκεται σε εξέλιξη.

Πίνακας 15

κατά πόσο άμεσοι φόροι και φορολογικό σύστημα σε συνδυασμό με τον ν.5073/2023 δρουν ως τροχοπέδη για μικρομεσαίους			
Ερώτηση 15	Απόλυτες Συχνότητες	Σχετικές Συχνότητες	Αθροιστικά ποσοστά
καθόλου	0	0,00	0,00
Λίγο	11	9,8	9,8
Μέτρια	25	22,3	32,1
Πολύ	40	35,7	67,9
πάρα πολύ	36	32,1	100,0
Σύνολα	112	100,0	

άμεσοι φόροι και φορολογικό σύστημα σε συνδυασμό με τον ν. 5073/2023 δρουν ως τροχοπέδη για μικρομεσαίους

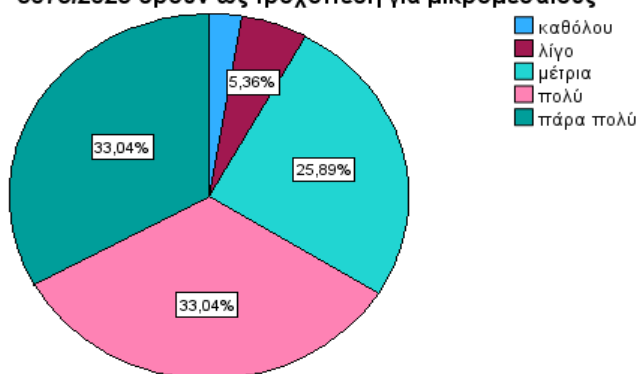
Κατά πόσο έμμεσοι φόροι και φορολογικό σύστημα σε συνδυασμό με τον ν.5073/2023 δρουν ως τροχοπέδη για μικρομεσαίους

Αποτελώντας λογική συνέχεια της προηγούμενης η ερώτηση «Κατά την γνώμη σας οι έμμεσοι φόροι όπως ο ΦΠΑ αποτελούν εμπόδιο στην ανάπτυξη και την ευημερία της επαγγελματικής δραστηριότητας ενός αυτοαπασχολούμενου ή μιας μικρομεσαίας επιχείρησης», έλαβε τις απαντήσεις που διαφαίνονται στον πίνακα με αρ. 16. Συγκεκριμένα, τα 2/3 σχεδόν του συνόλου ποσοστό 66% απάντησαν «πολύ» και «πάρα πολύ», ενώ οι υπόλοιποι είτε δεν τους θεωρούν ως ένα εμπόδιο, είτε διατηρούν μία ουδέτερη στάση καθώς 29 άτομα (ποσοστό 25,9%) απάντησαν «μέτρια».

Πίνακας 16

κατά πόσο έμμεσοι φόροι και φορολογικό σύστημα σε συνδυασμό με τον ν.5073/2023 δρουν ως τροχοπέδη για μικρομεσαίους			
Ερώτηση 16	Απόλυτες Συχνότητες	Σχετικές Συχνότητες	Αθροιστικά ποσοστά
καθόλου	3	2,7	2,7
Λίγο	6	5,4	8,0
Μέτρια	29	25,9	33,9
Πολύ	37	33,0	67,0
πάρα πολύ	37	33,0	100,0
Σύνολα	112	100,0	

έμμεσοι φόροι και φορολογικό σύστημα σε συνδυασμό με τον ν. 5073/2023 δρουν ως τροχοπέδη για μικρομεσαίους

Κατά πόσο θα υπάρξει συρρίκνωση της παραοικονομίας και της φοροδιαφυγής με τον ν.5073/2023 και το ελάχιστο τεκμαρτό φορολογηθέν εισόδημα

Η 17^η ερώτηση επικεντρώνεται στην κεντρική ιδέα γένεσης και επιβολής του ν.5073/2023 που ως κεντρικό σημείο αναφοράς όπως ήδη έχει αναφερθεί έχει τους

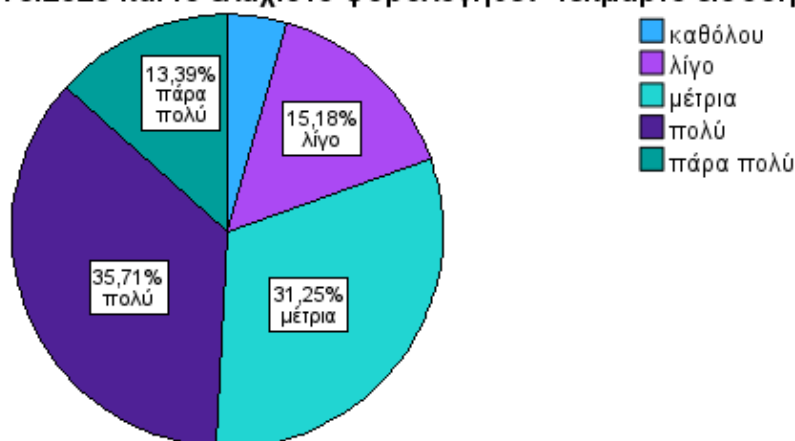
αυτοαπασχολούμενους. Στο ερώτημα «κατά την γνώμη σας με τον νέο νόμο 5073/2023 και την φορολόγηση ενός (ελάχιστου) τεκμαρτού εισοδήματος θα υπάρξει συρρίκνωση της παραοικονομίας και της φοροδιαφυγής» από τις απόψεις που κατεγράφησαν προκύπτει ότι τα 57 από τα 112 άτομα θεωρούν ότι ουσιαστικά δεν θα υπάρξει κάποια σημαντική θετική μεταβολή ως προς την μείωση της φορολογικής παραβατικότητας, ενώ το υπόλοιπο μισό του πληθυσμού, ήτοι 55 άτομα θεωρούν ότι θα συμβάλλει ουσιαστικά στον περιορισμό των φαινομένων όπως φαίνεται και από τον πίνακα με αριθμό 17 που παρατίθεται κατωτέρω.

Βέβαια, αξίζει να σημειωθεί ότι 75 άτομα που αντιστοιχούν σε ποσοστό 67% επί του συνόλου απάντησαν οι μισοί σχεδόν «πολύ» και οι υπόλοιποι ουδέτερα επιλέγοντας μια στάση αναμονής για το τι μέλλει γενέσθαι.

Πίνακας 17

κατά πόσο θα υπάρξει συρρίκνωση της παραοικονομίας και της φοροδιαφυγής με τον ν.5073/2023 και το ελάχιστο φορολογηθέν τεκμαρτό εισόδημα			
Ερώτηση 17	Απόλυτες Συχνότητες	Σχετικές Συχνότητες	Αθροιστικά ποσοστά
καθόλου	5	4,5	4,5
Λίγο	17	15,2	19,6
Μέτρια	35	31,3	50,9
Πολύ	40	35,7	86,6
πάρα πολύ	15	13,4	100,0
Σύνολα	112	100,0	

αν θα υπάρξει συρρίκνωση της παραοικονομίας και της φοροδιαφυγής με τον ν.5073/2023 και το ελάχιστο φορολογηθέν τεκμαρτό εισόδημα

Ηλεκτρονική διαβίβαση των δεδομένων μιας οντότητας προς την Α.Α.Δ.Ε. και η καθοριστική της σημασία για την εξάλειψη της φοροδιαφυγής και της παραοικονομίας ταυτόχρονα

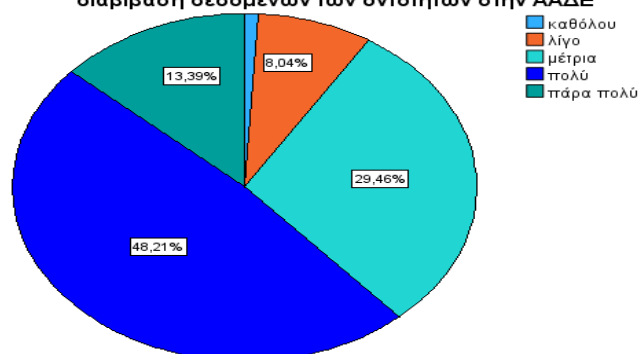
Σε αυτό το σημείο αναδεικνύεται ένα ακόμη στοιχείο που διαφοροποιεί τον ν.5073/2023 από όσους προγενέστερους του νόμους έχουν ήδη κυρωθεί έχοντας ως κύριο αντικείμενο την καταπολέμηση της φοροδιαφυγής και της παραοικονομίας. Η χρήση της τεχνολογίας γίνεται με νόμο αρωγός στην πάταξη του οικονομικού εγκλήματος. Στην ερώτηση «πιστεύετε ότι η ηλεκτρονική διαβίβαση των δεδομένων μιας οντότητας προς την Α.Α.Δ.Ε. θα είναι καθοριστικής σημασίας για την εξάλειψη της φοροδιαφυγής και της παραοικονομίας ταυτόχρονα» οι απαντήσεις αποτυπώνουν μια θετική μάλλον εκτίμηση.

Και αυτό το συμπέρασμα εξάγεται επειδή 43 άτομα (ποσοστό 38,4%) απάντησαν από «καθόλου» 1 άτομο, «λίγο» 9 άτομα και «μέτρια» 33 άτομα. Ενώ «πολύ» επέλεξαν 54 άτομα, και «πάρα πολύ» 15 άτομα (ποσοστό 61,6%) επί του συνολικού δείγματος των αυτοαπασχολούμενων.

Πίνακας 18

κατά πόσο θα μειώσει την φοροδιαφυγή και την παραοικονομία η ηλεκτρονική διαβίβαση δεδομένων των οντοτήτων στην ΑΑΔΕ			
Ερώτηση 18	Απόλυτες Συχνότητες	Σχετικές Συχνότητες	Αθροιστικά ποσοστά
καθόλου	1	,9	,9
Λίγο	9	8,0	8,9
Μέτρια	33	29,5	38,4
Πολύ	54	48,2	86,6
πάρα πολύ	15	13,4	100,0
Σύνολα	112	100,0	

αν μειώσει την φοροδιαφυγή και την παραοικονομία η ηλεκτρονική διαβίβαση δεδομένων των οντοτήτων στην ΑΑΔΕ

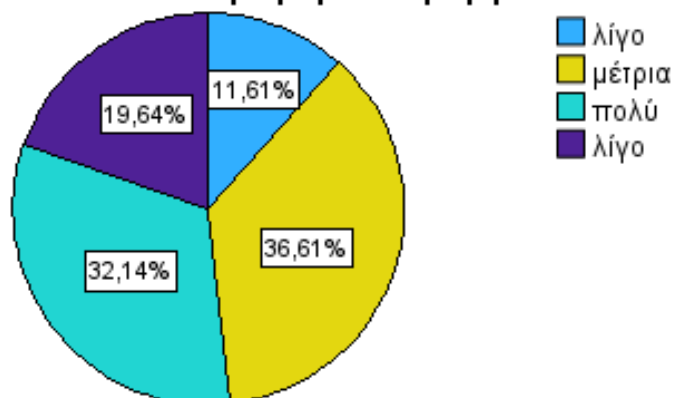
Κατά πόσο η ηλεκτρονική τιμολόγηση και οι συναλλαγές με POS θα μειώσουν την παραοικονομία και την φοροδιαφυγή

Έχοντας λογική αλληλουχία με το προηγθέν ερώτημα η ερώτηση που καταγράφεται κατωτέρω στόχο έχει να διευκρινιστεί το αν και μέχρι ποιο βαθμό γίνεται αντιληπτό ότι με τον τρόπο που περιγράφει η ανατροφοδότηση της φορολογικής/οικονομικής πληροφόρησης προς την ΑΑΔΕ θα είναι άμεση. Το ερώτημα παρατίθεται αυτούσιο: «σε συνέχεια του ανωτέρω ερωτήματος, θεωρείτε ότι η χρήση των ηλεκτρονικών μέσων ως προς την τιμολόγηση και οι συναλλαγές μέσω POS θα συρρικνώσουν την παραοικονομία στην Ελλάδα». Και οι απόψεις που συλλέχθηκαν κατέγραψαν μια επικρατούσα ουδετερότητα κυρίως καθώς 41 άτομα απάντησαν «μέτρια», 13 άτομα «λίγο», ενώ 36 άτομα επέλεξαν «πολύ» και τέλος 22 άτομα «πάρα πολύ».

Πίνακας 19

κατά πόσο η ηλεκτρονική τιμολόγηση και οι συναλλαγές με POS θα μειώσουν την παραοικονομία και την φοροδιαφυγή			
Ερώτηση 19	Απόλυτες Συχνότητες	Σχετικές Συχνότητες	Αθροιστικά ποσοστά
καθόλου	0	0,00	0,00
Λίγο	13	11,6	11,6
Μέτρια	41	36,6	48,2
Πολύ	36	32,1	80,4
πάρα πολύ	22	19,6	100,0
Σύνολα	112	100,0	

κατά πόσο η ηλεκτρονική τιμολόγηση και οι συναλλαγές με POS θα μειώσουν την παραοικονομία και την φοροδιαφυγή

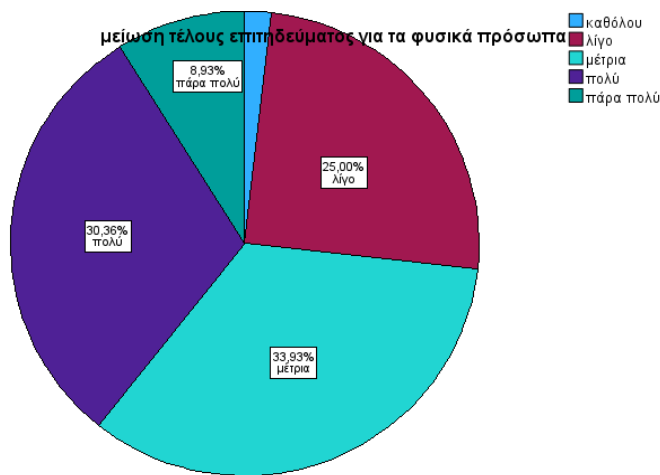
Κατά πόσο η καταβολή του τέλους επιτηδεύματος μειούμενου κατά 50% από τους υπόχρεους αποτελεί θετικό κίνητρο για τον περιορισμό της φοροδιαφυγής και της παραοικονομίας

Η ερώτηση αυτή τέθηκε διότι σύμφωνα με τον ν.5073/2023 αρ.12 που τροποποίησε τον ν.3986/2011 αρ. 31 παρ.1 και που σύμφωνα με την αιτιολογική έκθεση του πρώτου νόμου «πρόθεση της Κυβέρνησης είναι η πλήρης κατάργηση του τέλους επιτηδεύματος σε σύντομο χρονικό διάστημα» να βοηθήσει στην καταγραφή των πρώτων αντιδράσεων των επιτηδευματιών στους οποίους απευθύνεται. Η ακριβής διατύπωσή της προς τους ερωτηθέντες ήταν: «η μείωση του τέλους επιτηδεύματος κατά 50% για τα φυσικά πρόσωπα που ασκούν ατομική επιχείρηση, τους ελεύθερους επαγγελματίες και τους αυτοαπασχολούμενους αποτελεί θετικό κίνητρο για τον περιορισμό της φοροδιαφυγής και της παραοικονομίας».

Η πρώτη αντίδραση όπως αποτυπώνεται στον πίνακα 20 προβάλλει κάποιον σκεπτικισμό καθώς 66 άτομα απάντησαν «λίγο» (28 απαντήσεις) και «μέτρια» (38 απαντήσεις), αποτελώντας το 58,9% του συνόλου. 2 άτομα απάντησαν «καθόλου», ενώ 44 άτομα (ποσοστό 39,3%) θεωρούν ότι θα έχει θετική επίδραση αυτή η διάταξη.

Πίνακας 20

κατά πόσο η μείωση τέλους επιτηδεύματος 50% για τα φυσικά πρόσωπα κρίνεται θετική ή όχι από τους αυτοαπασχολούμενους			
Ερώτηση 20	Απόλυτες Συχνότητες	Σχετικές Συχνότητες	Αθροιστικά ποσοστά
καθόλου	2	1,8	1,8
Λίγο	28	25,0	26,8
Μέτρια	38	33,9	60,7
Πολύ	34	30,4	91,1
πάρα πολύ	10	8,9	100,0
Σύνολα	112	100,0	

Footnote

Κίνδυνος αύξησης παραβατικότητας λόγω της φορολόγησης με τα τεκμήρια

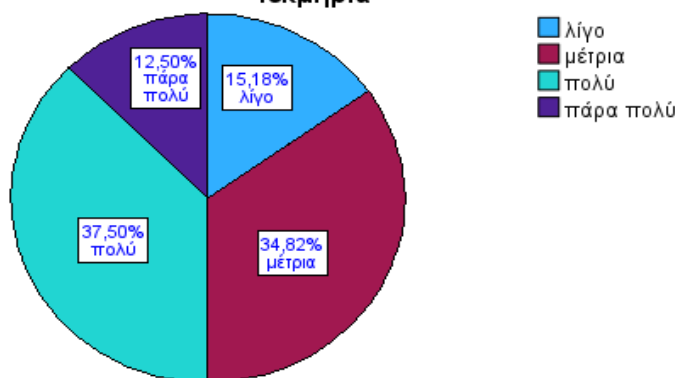
Το συγκεκριμένο ζήτημα είναι πολύ σοβαρό διότι είναι πολύ νωρίς ακόμη και δεν μπορεί κανείς να ανατρέξει σε ιστορικά και καταγεγραμμένα γεγονότα για παράδειγμα σε οικείες εκθέσεις της ΑΑΔΕ ή της στατιστικής ελληνικής υπηρεσίας (ΕΛΣΤΑΤ) που αποτελούν απόρροια του ν.5073/2023, για να εξάγει ένα τεκμηριωμένο συμπέρασμα σχετικά με αυτό το θέμα. Για το λόγο αυτό κρίνεται πολύ σημαντική αυτή η πρώτη καταγραφή της αντίδρασης των άμεσα ενδιαφερομένων. Η ερώτηση διατυπώθηκε ως εξής: «κατά την γνώμη σας υποκρύπτεται ο κίνδυνος λόγω της φορολόγησης δια των τεκμηρίων να υπάρξει περαιτέρω αύξηση της φοροδιαφυγής αλλά και της παραοικονομίας ταυτόχρονα, καθώς ελλοχεύει ο κίνδυνος απόκρυψης υψηλών εισοδημάτων καθώς με την τεκμαρτή ετήσια φορολόγηση των ελαχίστων 1.440,00€ (σύμφωνα με τα σημερινά δεδομένα) θα εξαλείφεται η φορολογική υποχρέωση όσων αποκρύψουν μέρος του εισοδήματός τους». Τα συμπεράσματα που προέκυψαν όπως καταγράφονται συγκεντρωτικά στον πίνακα 21 καταδεικνύουν την απόλυτη διχογνωμία καθώς 56 άτομα (ποσοστό 50%) απάντησαν «λίγο» και «μέτρια», και ακριβώς 56 άτομα επίσης (ποσοστό 50%) απάντησαν «πολύ» και «πάρα πολύ». Γεγονός που σχετίζεται ίσως με μια αμφιταλάντευση για το τι επίδραση θα έχει τόσο στην πραγματική οικονομία όσο και σε αυτή την μερίδα των επιτηδευματιών συγκεκριμένα αυτή η διάταξη.

Πίνακας 21

κατά πόσο υπάρχει κίνδυνος αύξησης παραβατικότητας με την φορολόγηση με τα τεκμήρια			
Ερώτηση 21	Απόλυτες Συχνότητες	Σχετικές Συχνότητες	Αθροιστικά ποσοστά

καθόλου	0	0,00	0,00
Λίγο	17	15,2	15,2
Μέτρια	39	34,8	50,0
Πολύ	42	37,5	87,5
πάρα πολύ	14	12,5	100,0
Σύνολα	112	100,0	

κίνδυνος αύξησης παραβατικότητας με την φορολόγηση με τα τεκμήρια

Αμφισβήτηση φορολόγησης από τον επιτηδευματία και εκούσια υποβολή του σε έλεγχό του, καθιστώντας το εισόδημά του μαχητό

Καινοτόμα θα μπορούσε να χαρακτηριστεί ίσως αυτή η επιλογή που δίνεται με το άρθρο 15 του ν.5073/2023. Τέθηκε στους συμμετέχοντες καθώς μπορεί να αποτελέσει ένα «όπλο» υπέρ του νομιμόφρονα φορολογούμενου δίνοντάς του την ευκαιρία να αποδείξει ότι δεν έχει κάτι να αποκρύψει από τις φορολογικές αρχές και να απαιτήσει την φορολόγηση των πραγματικών του εισοδημάτων. Η ερώτηση μεταφέρεται αυτούσια: «κατά την άποψή σας το γεγονός ότι το φορολογικό αποτέλεσμα ως προς το εισόδημα είναι σύμφωνα με το άρθρο 15 ν.5073/2023 μαχητό από πλευράς του φορολογούμενου εφόσον ζητήσει ο ίδιος την διενέργεια ελέγχου του κατ' άρθρο 23 Κ.Φ.Δ. για να στηρίξει τα όσα ο ίδιος παραθέτει ως επιχειρήματα, θα αποτρέψει την βούλησή του για να αποδείξει ότι το εισόδημά του είναι μικρότερο του τεκμαρτού».

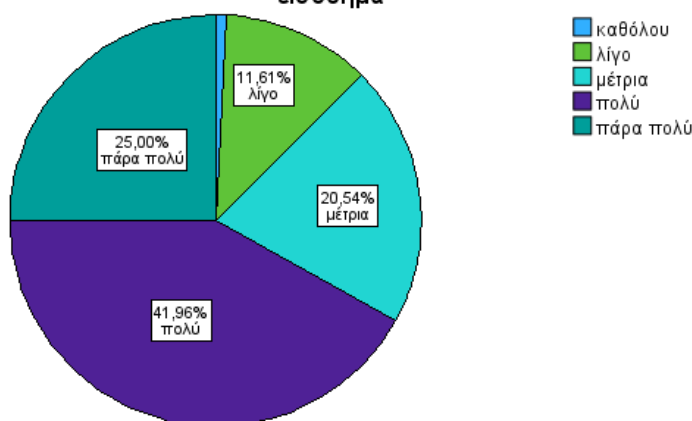
Στο σημείο αυτό πρέπει να αναφερθεί ότι όταν διανεμήθηκε το συγκεκριμένο ερωτηματολόγιο ως ΚΦΔ (κώδικας φορολογικής διαδικασίας) νοούνταν ο ν.4987/2022, ενώ πλέον είναι σε ισχύ από τις 19/04/2024 ως ΚΦΔ ο ν.5104/2024 με άρθρο αντίστοιχο του αρ. 28 πλέον το αρ. 33 ν.5104/2024.

Αναφορικά με τα αποτελέσματα που προέκυψαν, αυτά καταγράφονται στον ακόλουθο πίνακα με αρ. 22. Άμεσα γίνεται αντιληπτό ότι υπάρχει θετική αποδοχή αυτής της δυνατότητας που δίδεται από τον νομοθέτη. 47 άτομα απάντησαν «πολύ», 28 άτομα απάντησαν «πάρα πολύ» συγκεντρώνοντας ένα ποσοστό αθροιστικά ύψους 67%, ενώ 23 άτομα διατηρούν ίσως μια επιφυλακτικότητα και απάντησαν «μέτρια», «λίγο» επέλεξαν ως απάντηση που τους εκφράζει 13 άτομα, και 1 άτομο απάντησε «καθόλου». Συνολικά οι τρεις τελευταίες ομάδες του πληθυσμού αντιστοιχούν σε ποσοστό 33% επί του συνόλου του.

Πίνακας 22

αίτηση από τον ελεγχόμενο για έλεγχο του κατά άρθρο 15 ν.5073/2023, μαχητό το εισόδημα			
Ερώτηση 22	Απόλυτες Συχνότητες	Σχετικές Συχνότητες	Αθροιστικά ποσοστά
καθόλου	1	,9	,9
λίγο	13	11,6	12,5
μέτρια	23	20,5	33,0
πολύ	47	42,0	75,0
πάρα πολύ	28	25,0	100,0
Σύνολα	112	100,0	

αίτηση από τον ελεγχόμενο για έλεγχο του κατά άρθρο 15 ν.5073/2023 μαχητό το εισόδημα

Πιθανότητα εξομοίωσης μέσω των τεκμηρίων μισθωτών, συνταξιούχων και αυτοαπασχολούμενων

Στην ερώτηση 23 οι συμμετέχοντες κλήθηκαν να απαντήσουν στο εξής: «Θεωρείτε ότι με το παρόν νομοσχέδιο «εξομοιώνονται» μέσω των τεκμηρίων μισθωτοί,

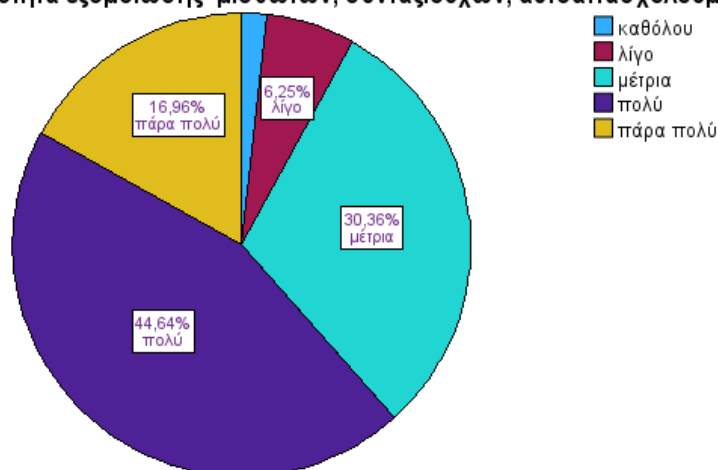
συνταξιούχοι και αυτοαπασχολούμενοι». Αυτό επειδή αν ελλοχεύει αυτός ο κίνδυνος εγείρονται ζητήματα ασφαλιστικά και φορολογικά καθώς εμπίπτουν σε κλίμακες φορολόγησης διαφορετικές και απόδοσης φόρων που υπολογίζονται με υψηλότερα ποσοστά. Κάτι που ως συνέπεια έχει την υψηλότερη φορολογική τους επιβάρυνση. Οι απαντήσεις που λήφθηκαν είναι:

50 άτομα σχεδόν ο μισός πληθυσμός του δείγματος (ποσοστό 44,6%) απάντησε «πολύ», ενώ 19 άτομα (ποσοστό 17%) θεωρούν ότι αυτή είναι μια πραγματικότητα και απάντησαν «πάρα πολύ». Τα άτομα που τήρησαν μια ουδέτερη στάση είναι συνολικά 34 (ποσοστό 30,4%) και επέλεξαν το «μέτρια» ως απάντηση που τους εκφράζει. Ενώ 2 άτομα θεωρούν ότι κάτι τέτοιο δεν υφίσταται και επέλεξαν το «πολύ», και τέλος 7 άτομα θεωρούν ότι η πιθανότητα είναι μικρή μεν αλλά υπαρκτή και επέλεξαν το «λίγο».

Πίνακας 23

πιθανότητα εξομοίωσης μισθωτών, συνταξιούχων, αυτοαπασχολούμενων			
Ερώτηση 23	Απόλυτες Συχνότητες	Σχετικές Συχνότητες	Αθροιστικά ποσοστά
καθόλου	2	1,8	1,8
λίγο	7	6,3	8,0
μέτρια	34	30,4	38,4
πολύ	50	44,6	83,0
πάρα πολύ	19	17,0	100,0
Σύνολα	112	100,0	

πιθανότητα εξομοίωσης μισθωτών, συνταξιούχων, αυτοαπασχολούμενων

Χρηματική επιβράβευση καταγγέλοντος παραβατικότητα αρ.26 ν.5073/2023

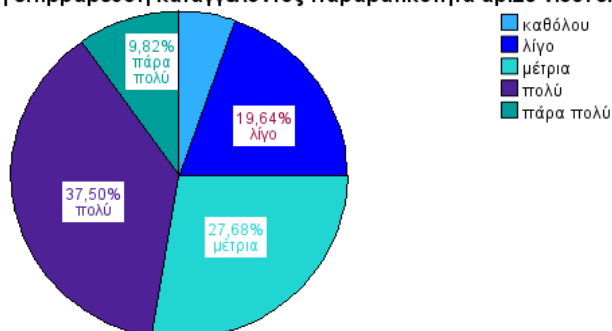
Αν και δεν αποτελεί κάτι εντελώς καινούριο ως κίνητρο, πάρα ταύτα με τον ν.5073/2023 αποτελεί ένα από τα άρθρα του. Το ερώτημα υποβλήθηκε ως ακολούθως: «σύμφωνα με το άρθρο 26 ν.5073/2023 μετά από επώνυμη καταγγελία και βεβαίωση προστίμου θα υπάρχει χρηματική επιβράβευση του καταγγέλοντος προσώπου. Θεωρείτε ότι αυτό το μέτρο θα συμβάλλει στην πάταξη την φοροδιαφυγής και της παραοικονομίας». Τα συμπεράσματα που εξήχθησαν από τις δοθείσες απαντήσεις καταδεικνύουν και σε αυτή την περίπτωση μια διχογνωμία. 59 άτομα απάντησαν «καθόλου», «λίγο», «μέτρια», ενώ 53 άτομα διατύπωσαν αντίθετη άποψη επιλέγοντας «πολύ» ή «πάρα πολύ».

Είναι σημαντικό να τονιστεί ότι υπάρχει μάλλον κάποια αβεβαιότητα ως προς τις αντιδράσεις των συναλλασσόμενων που πιθανόν θα προχωρήσουν σε κάποια καταγγελία, ή όχι. 31 άτομα που αποτελούν το 27,7% του συνόλου τηρούν μια στάση αναμονής με το «μέτρια», ενώ την ίδια στιγμή 42 άτομα το 37,5% δηλαδή του συνόλου με το «πολύ» που επέλεξαν είναι βέβαιοι για τις επικείμενες καταγγελίες.

Πίνακας 24

χρηματική επιβράβευση καταγγέλοντος οικονομική παραβατικότητα αρ.26 ν.5073/2023			
Ερώτηση 24	Απόλυτες Συχνότητες	Σχετικές Συχνότητες	Αθροιστικά ποσοστά
καθόλου	6	5,4	5,4
Λίγο	22	19,6	25,0
Μέτρια	31	27,7	52,7
Πολύ	42	37,5	90,2
πάρα πολύ	11	9,8	100,0
Σύνολα	112	100,0	

χρηματική επιβράβευση καταγγέλοντος παραβατικότητα αρ.26 ν.5073/2023

Ανακριβής η εκτίμηση για υψηλή φοροδιαφυγή και παραοικονομία, καθώς επιστρέφεται χρήμα με τους έμμεσους φόρους στην πραγματική οικονομία

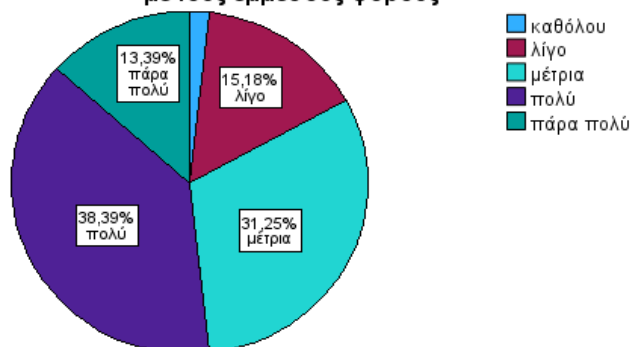
Πολύ σημαντική η καταγραφή της άποψης των άμεσα εμπλεκόμενων και σε αυτή την περίπτωση. Η ερώτηση που κλήθηκαν να απαντήσουν ούτως ώστε να εκφράσουν την άποψή τους για ένα μέτρο που τους επηρεάζει άμεσα, είναι: «η εκτίμηση ότι η φοροδιαφυγή και η παραοικονομία στην Ελλάδα είναι σε υψηλά ποσοστά νομίζετε ότι είναι ανακριβής, αφού με τους έμμεσους φόρους, σύμφωνα με μια άποψη, επιστρέφει ως έσοδο στο κράτος σημαντικό ποσοστό της παραοικονομίας».

Και οι απαντήσεις όπως καταγράφονται στον ακόλουθο πίνακα οδηγούν στο συμπέρασμα ότι αν και αρκετά άτομα (συνολικά 35) εξέφρασαν και εδώ μια ουδετερότητα, εντούτοις 45 άτομα απάντησαν «πολύ» και 15 «πάρα πολύ», συνολικά δηλαδή 51,8% του συνόλου δίνοντας με αυτό τον τρόπο οριακά την αίσθηση ότι τελικά δεν διαρρέει ιδιαίτερα μεγάλη ποσότητα χρήματος από την πραγματική οικονομία. Κατά συνέπεια διαφαίνεται ίσως η τάση μιας αμφιβολίας ως προς το πραγματικό μέγεθος αυτών των δύο φαινομένων.

Πίνακας 25

ανακριβής η εκτίμηση υψηλής φοροδιαφυγής και παραοικονομίας, καθώς επιστρέφεται χρήμα με τους έμμεσους φόρους			
Ερώτηση 25	Απόλυτες Συχνότητες	Σχετικές Συχνότητες	Αθροιστικά ποσοστά
καθόλου	2	1,8	1,8
λίγο	17	15,2	17,0
μέτρια	35	31,3	48,2
πολύ	43	38,4	86,6
πάρα πολύ	15	13,4	100,0
Σύνολα	112	100,0	

ανακριβής η υψηλή φοροδιαφυγή και παραοικονομία, επιστρέφει χρήμα με τους έμμεσους φόρους

Κίνδυνος συρρίκνωσης των αυτοαπασχολούμενων λόγω του ν.5073/2023 και της οικονομικής κατάστασης στην Ελλάδα

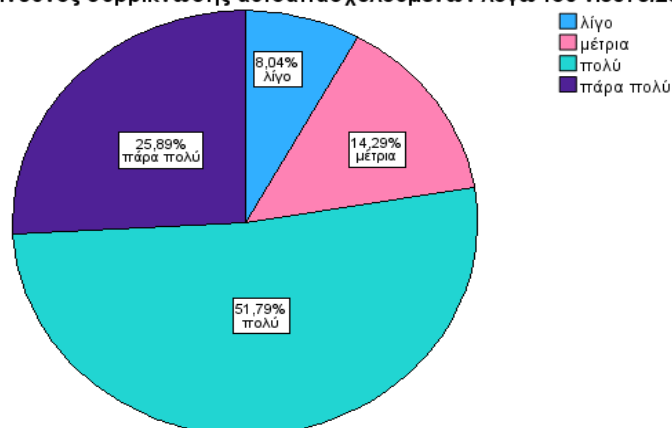
Η ερώτηση αυτή συμπεριλήφθηκε στο ερωτηματολόγιο, καθώς ήδη με την κύρωση του ν.5073/2023 είχαν αρχίσει να εκφράζονται παρόμοιες απόψεις. Πιο εκτενή αναφορά θα γίνει στο κεφάλαιο των συμπερασμάτων. Η ερώτηση μεταφέρεται αυτούσια σε αυτό το σημείο: «η επιβολή του ν.5073/2023 θεωρείτε ότι θα οδηγήσει σε συρρίκνωση του αριθμού των αυτοαπασχολούμενων καθώς λόγω της υφιστάμενης οικονομικής κατάστασης θα αδυνατούν να ανταπεξέλθουν στις φορολογικές και ασφαλιστικές τους υποχρεώσεις».

Οι συμμετέχοντες με τις απαντήσεις τους αντικατοπτρίζουν την ανησυχία τους για το επαγγελματικό τους μέλλον. Το 77,7% που αντιστοιχεί σε 87 άτομα από τα 112 που αποτελούν το δείγμα του πληθυσμού απάντησε «πολύ» (58 απαντήσεις), και «πάρα πολύ» (29 απαντήσεις). Αντίθετη αλλά και ουδέτερη εκτίμηση εξέφρασαν 9 άτομα επιλέγοντας «λίγο», και 16 ερωτηθέντες επέλεξαν «μέτρια».

Πίνακας 26

κίνδυνος συρρίκνωσης αυτοαπασχολούμενων λόγω του ν.5073/2023			
Ερώτηση 26	Απόλυτες Συχνότητες	Σχετικές Συχνότητες	Αθροιστικά ποσοστά
καθόλου	0	0,00	0,00
λίγο	9	8,0	8,0
μέτρια	16	14,3	22,3
πολύ	58	51,8	74,1
πάρα πολύ	29	25,9	100,0
Σύνολα	112	100,0	

κίνδυνος συρρίκνωσης αυτοαπασχολούμενων λόγω του ν.5073/2023

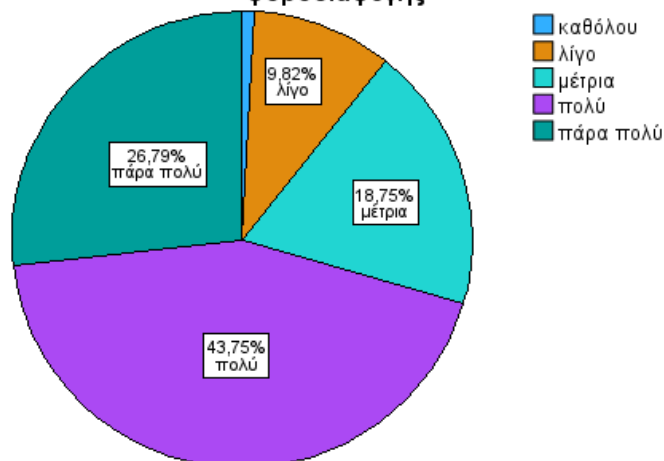
Επίδραση του covid-19 στην αύξηση της παραοικονομίας και της φοροδιαφυγής

Η ερώτηση που ακολουθεί εκφράζει στην ουσία την περιρρέουσα πεποίθηση ότι στις διάφορες εκφάνσεις της παγκόσμιας ζωής (κοινωνική, οικονομική, καλλιτεχνική, νομική, εκπαιδευτική κ.α.) πολλά γεγονότα ίσως να μην είχαν λάβει χώρα εάν δεν εμφανιζόταν η παγκόσμια επιδημία. Το ερώτημα που τέθηκε είναι: «πιστεύετε ότι η πανδημία του covid-19 επέδρασε θετικά στην αύξηση της παραοικονομίας, αλλά και της φοροδιαφυγής». Σε αντίθεση με 33 άτομα που όπως φαίνεται και στον κάτωθι πίνακα απάντησαν ότι δεν συμφωνούν ιδιαίτερα με αυτή την άποψη (11 άτομα), ή έχουν ουδέτερη γνώμη (21 άτομα) 79 είναι αυτοί που επιρρίπτουν μερίδιο ευθύνης στην παρουσία του covid-19, και επέλεξαν «πολύ» (49 άτομα), και «πάρα πολύ» (30 άτομα).

Πίνακας 27

ο covid-19 επέδρασε στην αύξηση της παραοικονομίας και της φοροδιαφυγής			
Ερώτηση 27	Απόλυτες Συχνότητες	Σχετικές Συχνότητες	Αθροιστικά ποσοστά
καθόλου	1	,9	,9
λίγο	11	9,8	10,7
μέτρια	21	18,8	29,5
πολύ	49	43,8	73,2
πάρα πολύ	30	26,8	100,0
Σύνολα	112	100,0	

ο covid-19 επέδρασε στην αύξηση της παραοικονομίας και της φοροδιαφυγής

Η επιβολή του ν.5073/2023 και η καταβολή ενός ελάχιστου φόρου θα οδηγήσει αυτοαπασχολούμενους σε διακοπή εργασιών με αυτή τουλάχιστον την μορφή.

Πιθανότητα άσκησης επαγγέλματος με άλλη νομική μορφή.

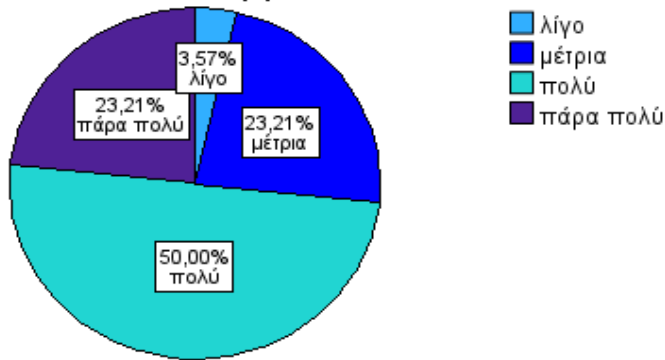
Σε αυτό το χρονικό σημείο που θέτονται οι βάσεις για την γένεση ιστορικών δεδομένων με κύριο άξονα τον ν.5073/2023, και που θα αποτελέσουν με την σειρά τους πηγή έρευνας κρίθηκε αναγκαίο η τελευταία ερώτηση να επικεντρωθεί σε ένα στοιχείο ζωτικής σημασίας για την διατήρηση ή μη των ατόμων στον πολύ μεγάλο κλάδο των αυτοαπασχολούμενων. Που όπως είναι γνωστό στην Ελλάδα απαρτίζεται από πολλά και διάφορα επαγγέλματα. Στην ερώτηση «συμφωνείτε ότι η επιβολή του ν.5073/2023 αναφορικά με το ελάχιστο ποσό φόρου που καλείται να καταβάλει κάθε επιτηδευματίας, θα οδηγήσει τους αυτοαπασχολούμενους αλλά και τις μικρομεσαίες επιχειρήσεις σε διακοπή εργασιών ως οντότητες αυτής της μορφής» οι απόψεις που καταγράφηκαν υπογραμμίζουν την ανησυχία για το μέλλον.

82 άτομα που αποτελούν το 73,25% του συνόλου των ερωτηθέντων απάντησαν «πολύ» (56 άτομα), και «πάρα πολύ» (26 άτομα). Ενώ λιγότερο από το 1/3 διατηρούν μια στάση αναμονής/ουδετερότητας (26 άτομα) επιλέγοντας «μέτρια», και 4 άτομα διατηρούν μια θετική στάση επιλέγοντας «λίγο».

Πίνακας 28

η επιβολή του ν.5073/2023 και η καταβολή ενός ελάχιστου φόρου θα οδηγήσει αυτοαπασχολούμενους σε διακοπή εργασιών με αυτή την μορφή			
Ερώτηση 28	Απόλυτες Συχνότητες	Σχετικές Συχνότητες	Αθροιστικά ποσοστά
καθόλου	0	0,00	0,00
λίγο	4	3,6	3,6
μέτρια	26	23,2	26,8
πολύ	56	50,0	76,8
πάρα πολύ	26	23,2	100,00
Σύνολα	112	100,00	

η επιβολή του ν.5073/2023 και η καταβολή ενός ελάχιστου φόρου θα οδηγήσει αυτοαπασχολούμενους σε διακοπή εργασιών

Στο σημείο αυτό κρίνεται χρήσιμο για τους σκοπούς αυτής της έρευνας να διερευνηθεί εάν και κατά πόσο υπάρχει συσχέτιση ορισμένων μεταβλητών, και σε περίπτωση που κάτι τέτοιο υφίσταται κατά πόσο αντικατοπτρίζεται στις απαντήσεις οι οποίες έχουν καταγραφεί. Το αποτέλεσμα προέκυψε από τον συνδυασμό μεταβλητών. Κάτι αντίστοιχο θα καταβληθεί προσπάθεια να υλοποιηθεί και στο επόμενο ερωτηματολόγιο που αφορά τους ελεγκτές.

Για κάθε περίπτωση ζεύγους μεταβλητών η μηδενική και η εναλλακτική υπόθεση είναι:

H₀: οι μεταβλητές που ελέγχονται είναι ανεξάρτητες μεταξύ τους

H₁: οι μεταβλητές που ελέγχονται δεν είναι ανεξάρτητες μεταξύ τους.

Το επίπεδο στατιστικής σημαντικότητας ορίζεται στο 0,05 (5%). Συνεπώς, όπου η τιμή Pearson Chi-Square είναι μικρότερη από το ανωτέρω όριο η μηδενική υπόθεση θα απορρίπτεται, καθώς αυτό θα σημαίνει ότι είναι πολύ μικρό το περιθώριο λάθους τύπου 1, στην υπόθεση που τέθηκε με τις δύο προαναφερθείσες υποθέσεις. Δηλαδή, να έχει απορριφθεί η μηδενική υπόθεση ενώ είναι σωστή. Κατωτέρω θα παρατεθούν μόνο περιπτώσεις που πληρούν τα τιθέμενα κριτήρια. Για το λόγο αυτό δεν θα γίνει περαιτέρω ανάλυση καθώς τα αποτελέσματα θα είναι άμεσα κατανοητά.

1) Μεταβλητές, φύλο και εκπαίδευση

φύλλο * εκπαίδευση Crosstabulation							
			εκπαίδευση				Total
			μέχρι το γυμνάσιο	μέχρι το λύκειο	πανεπιστ ήμιο	μεταπτυχιακ ό ή διδασκτορικό	
Count		5	10	32	13	60	

φύλλο	άνδρας	Expected Count	2,7	10,2	28,9	18,2	60,0
	γυναίκα	Count	0	9	22	21	52
		Expected Count	2,3	8,8	25,1	15,8	52,0
Total		Count	5	19	54	34	112
		Expected Count	5,0	19,0	54,0	34,0	112,0

Chi-Square Tests			
	Value	df	Asymptotic Significance (2-sided)
Pearson Chi-Square	8,258 ^a	3	,041
Likelihood Ratio	10,175	3	,017
Linear-by-Linear Association	5,129	1	,024
N of Valid Cases	112		

a. 2 cells (25,0%) have expected count less than 5. The minimum expected count is 2,32.

0,05-0,041=0,009.

2) Μεταβλητές, ηλικία και εκπαίδευση

ηλικία * εκπαίδευση Crosstabulation

		εκπαίδευση				Total	
		μέχρι το γυμνάσιο	μέχρι το λύκειο	πανεπιστήμιο	μεταπτυχιακό ή διδακτορικό		
ηλικία	18-29	Count	0	1	6	0	7
		Expected Count	,3	1,2	3,4	2,1	7,0
	30-39	Count	1	4	11	7	23
		Expected Count	1,0	3,9	11,1	7,0	23,0
	40-49	Count	0	8	22	11	41
		Expected Count	1,8	7,0	19,8	12,4	41,0
	50-59	Count	0	5	15	14	34
		Expected Count	1,5	5,8	16,4	10,3	34,0
		Count	4	1	0	2	7

	60-69	Expected Count	,3	1,2	3,4	2,1	7,0
Total		Count	5	19	54	34	112
		Expected Count	5,0	19,0	54,0	34,0	112,0

Chi-Square Tests			
	Value	df	Asymptotic Significance (2-sided)
Pearson Chi-Square	56,894 ^a	12	<,001
Likelihood Ratio	35,045	12	<,001
Linear-by-Linear Association	,275	1	,600
N of Valid Cases	112		

a. 12 cells (60,0%) have expected count less than 5. The minimum expected count is ,31.

3) Μεταβλητές, έτη εργασίας και μορφωτικό επίπεδο

εκπαίδευση * εργασία Crosstabulation

			Εργασία					Total
			εστίαση	τουρισμός	εμπόριο	παροχή υπηρεσιών	άλλο	
εκπαίδευση	μέχρι το γυμνάσιο	Count	0	0	3	1	1	5
		Expected Count	,9	,5	1,3	2,2	,1	5,0
	μέχρι το λύκειο	Count	6	4	3	6	0	19
		Expected Count	3,6	2,0	4,8	8,3	,3	19,0
	πανεπιστήμιο	Count	9	5	18	22	0	54
		Expected Count	10,1	5,8	13,5	23,6	1,0	54,0
	μεταπτυχιακό ή διδακτορικό	Count	6	3	4	20	1	34
		Expected Count	6,4	3,6	8,5	14,9	,6	34,0
Total		Count	21	12	28	49	2	112
		Expected Count	21,0	12,0	28,0	49,0	2,0	112,0

Chi-Square Tests

	Value	df	Asymptotic Significance (2-sided)
Pearson Chi-Square	26,393 ^a	12	,009
Likelihood Ratio	22,068	12	,037
Linear-by-Linear Association	1,216	1	,270
N of Valid Cases	112		

a. 12 cells (60,0%) have expected count less than 5. The minimum expected count is ,09.

4) Μεταβλητές,

ύπαρξη της φοροδιαφυγής στην Ελλάδα * κατά πόσο είναι ηθικά σωστή

η μετακύλιση της φορολογικής υποχρέωσης σε όσους συμμορφώνονται

Crosstabulation

			κατά πόσο είναι ηθικά σωστή η η μετακύλιση της φορολογικής υποχρέωσης σε όσους συμμορφώνονται					Total	
			καθόλου	λίγο	μέτρια	πολύ	πάρα πολύ		
ύπαρξη της φοροδιαφυγής στην Ελλάδα	λίγο 0-10% ΑΕΠ	Count	3	1	0	0	0	4	
		Expected Count	2,3	,5	,4	,5	,4	4,0	
	μέτρια 10-20% ΑΕΠ	Count	10	5	3	0	0	18	
		Expected Count	10,1	2,3	1,6	2,1	1,9	18,0	
	πολύ 20-30% ΑΕΠ	Count	13	5	6	4	2	30	
		Expected Count	16,9	3,8	2,7	3,5	3,2	30,0	
	πάρα πολύ άνω 30% ΑΕΠ	Count	37	3	1	9	10	60	
		Expected Count	33,8	7,5	5,4	7,0	6,4	60,0	
	Total		Count	63	14	10	13	12	112
			Expected Count	63,0	14,0	10,0	13,0	12,0	112,0

Chi-Square Tests

	Value	df	Asymptotic Significance (2-sided)
Pearson Chi-Square	25,684 ^a	12	,012
Likelihood Ratio	30,978	12	,002

Linear-by-Linear Association	2,832	1	,092
N of Valid Cases	112		
a. 13 cells (65,0%) have expected count less than 5. The minimum expected count is ,36.			

4.ΕΡΩΤΗΜΑΤΟΛΟΓΙΟ ΕΛΕΓΚΤΩΝ

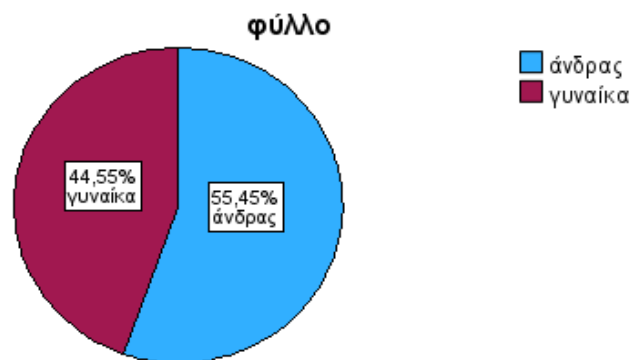
4.1.ΕΡΩΤΗΜΑΤΟΛΟΓΙΟ

Φύλο

Τα άτομα που συμμετείχαν άνδρες και γυναίκες είναι τα κάτωθι, όπου παρατηρείται ότι απάντησαν 61 άνδρες και 49 γυναίκες, με τα ποσοστά σε σύνολο 110 ατόμων (δείγμα πληθυσμού) να είναι 55,5% και 44,5% αντίστοιχα:

Πίνακας 1

Ερώτηση 1	Φύλο		
	Απόλυτες Συχνότητες	Σχετικές Συχνότητες	Αθροιστικά ποσοστά
άνδρας	61	55,5	55,5
γυναίκα	49	44,5	100,0
Σύνολα	110	100,0	

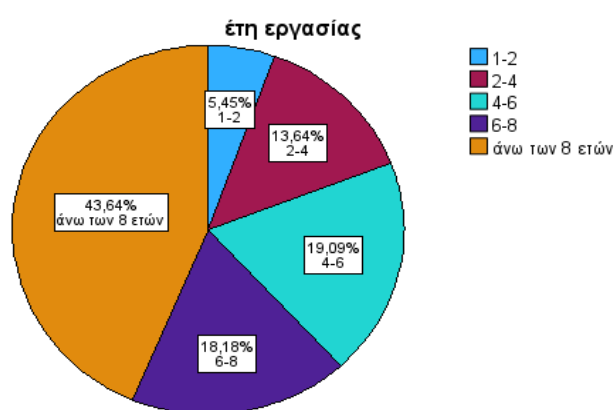

Έτη εργασίας ως ελεγκτές

Παρατηρείται ότι το μεγαλύτερο ποσοστό των ερωτηθέντων εργάζεται σε αυτή τη δύσκολη από άποψη ευθύνης όσο και νευραλγική θέση για αρκετά χρόνια. Συνολικά 89 άτομα ήτοι το 80,9% απάντησαν ότι εργάζονται από 4 έτη και άνω. Γεγονός που σημαίνει ότι υπάρχει η εμπειρία για τον έλεγχο φορολογικά παραβατικών συμπεριφορών. Τα υπόλοιπα 21 άτομα απασχολούνται από 1-4 έτη στο τμήμα αυτό των οικονομικών υπηρεσιών.]

Πίνακας 2

Έτη απασχόλησης ως ελεγκτές			
Ερώτηση 2	Απόλυτες Συχνότητες	Σχετικές Συχνότητες	Αθροιστικά ποσοστά
1-2	6	5,5	5,5
2-4	15	13,6	19,1
4-6	21	19,1	38,2
6-8	20	18,2	56,4
άνω των 8 ετών	48	43,6	100,0
Σύνολα	110	100,0	

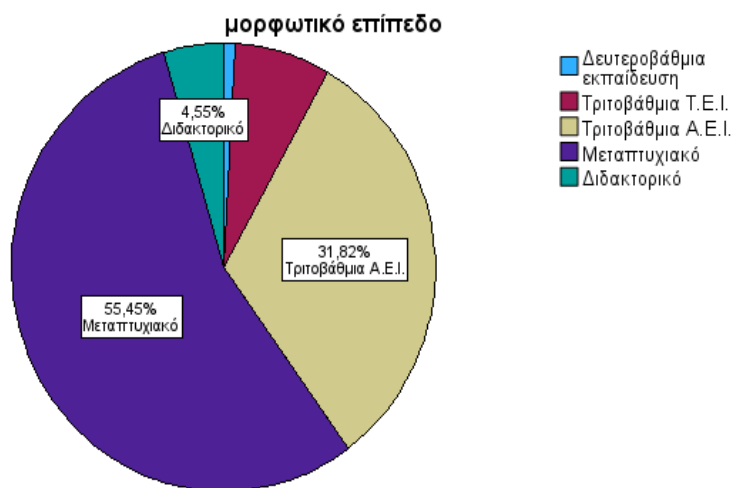
Μορφωτικό επίπεδο

Εντύπωση προκαλεί ότι πολύ μεγάλο ποσοστό των ερωτηθέντων ελεγκτών ήτοι 109 άτομα ποσοστό 99,1% επί του συνόλου των συμμετεχόντων, έχουν πολύ υψηλό μορφωτικό επίπεδο. Γεγονός που καταδεικνύει την ικανότητά τους να ασχοληθούν με υποθέσεις που ως αντικείμενο έχουν οικονομικά εγκλήματα είτε πρόκειται για παραοικονομία, είτε για φοροδιαφυγή διαφόρων βαθμίδων από απλά έως κακουρηγηματικής φύσεως αδικήματα. Ένα άτομο απάντησε ότι έχει λάβει την δευτεροβάθμια εκπαίδευση.

Πίνακας 3

Μορφωτικό επίπεδο			
Ερώτηση 3	Απόλυτες Συχνότητες	Σχετικές Συχνότητες	Αθροιστικά ποσοστά
Δευτεροβάθμια εκπαίδευση	1	,9	4,5
Τριτοβάθμια Τ.Ε.Ι.	8	7,3	21,4
Τριτοβάθμια Α.Ε.Ι.	35	31,8	69,6
	61	55,5	100,0

Μεταπτυχιακό	5	4,5	
Διδακτορικό	110	100	
Σύνολα			

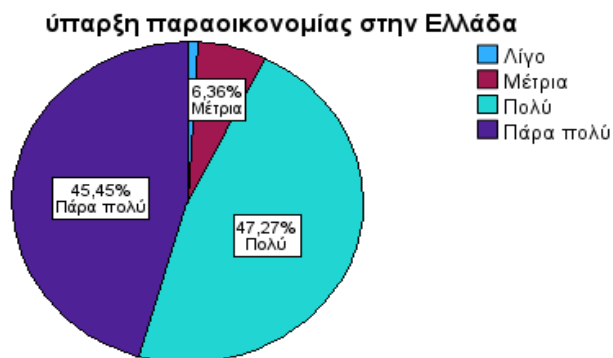

Υπαρξη παραοικονομίας στην Ελλάδα

Στην τέταρτη ερώτηση σχετικά με την άποψη εάν υπάρχει παραοικονομία στην Ελλάδα, σε σύνολο 110 ατόμων η συντριπτική πλειοψηφία απάντησε καταφατικά. Συγκεκριμένα, 52 άτομα απάντησαν «πολύ», και 50 «πάρα πολύ». Ενώ μόλις 8 άτομα έχουν την άποψη ότι δεν υφίσταται ιδιαίτερα έντονο το φαινόμενο της παραοικονομίας, επιλέγοντας «λίγο» 1 άτομο, και «μέτρια» 7 άτομα.

Πίνακας 4

ύπαρξη της παραοικονομίας			
Ερώτηση 4	Απόλυτες Συχνότητες	Σχετικές Συχνότητες	Αθροιστικά ποσοστά
καθόλου	0	0,00	0,00
λίγο	1	,9	,9
μέτρια	7	6,4	7,3
πολύ	52	47,3	54,5
πάρα πολύ	50	45,5	100,0
Σύνολα	110	100,0	

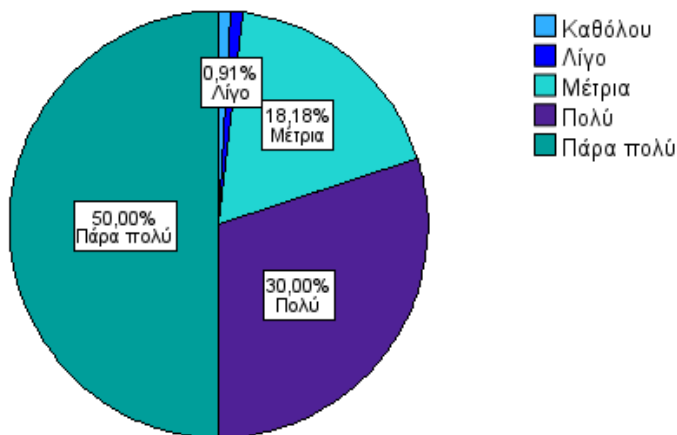
Αρνητική επίπτωση της παραοικονομίας στα δημόσια έσοδα

Στην ερώτηση αν οι συμμετέχοντες στην έρευνα εφόσον συμφωνούν για την ύπαρξη της παραοικονομίας θεωρούν ότι αυτή επηρεάζει αρνητικά τα δημόσια έσοδα, τα συμπεράσματα που προέκυψαν όπως φαίνεται και στον πίνακα που ακολουθεί συνάδουν με αυτά στην ανωτέρω ερώτηση καθώς καταγράφηκε ένα σημαντικό σύνολο απαντήσεων που συμφωνούν με την αρνητική επίπτωση της παραοικονομίας στα δημόσια έσοδα του κράτους. Ποσοστό 80% που αντιστοιχεί σε 88 από τα 110 άτομα που συμμετείχαν στην συλλογή αυτών των πρωτογενών δεδομένων απάντησαν ότι συμφωνούν «πολύ» (33 άτομα), ή «πάρα πολύ» (55 άτομα). Αντίθετα, 20 άτομα τηρούν μια στάση ουδετερότητας ενώ μόλις δύο ελεγκτές απάντησαν «καθόλου», και «λίγο».

Πίνακας 5

Αρνητική επίπτωση της παραοικονομίας στα δημόσια έσοδα			
Ερώτηση 5	Απόλυτες Συχνότητες	Σχετικές Συχνότητες	Αθροιστικά ποσοστά
καθόλου	1	,9	,9
λίγο	1	,9	1,8
μέτρια	20	18,2	20,0
πολύ	33	30,0	50,0
πάρα πολύ	55	50,0	100,0
Σύνολα	110	100,0	

η ύπαρξη της παραοικονομίας επηρεάζει αρνητικά τα δημόσια έσοδα

Αρνητική επίπτωση της παραοικονομίας στις δημόσιες δαπάνες

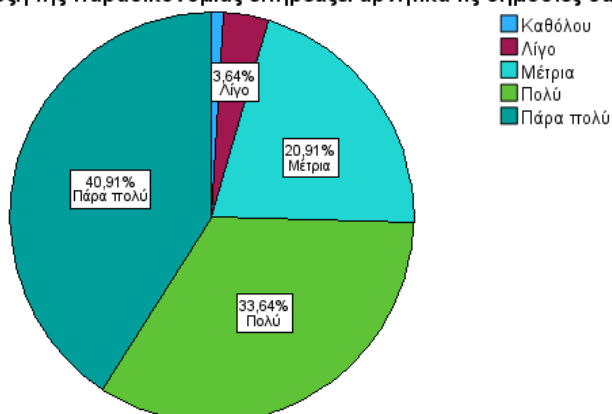
Στην ερώτηση «αν συμφωνείτε ότι υπάρχει θεωρείτε ότι επηρεάζει αρνητικά τις δημόσιες δαπάνες», οι συμμετέχοντες στην έρευνα ελεγκτές σε ποσοστό 74,5% που αντιστοιχεί στα $\frac{3}{4}$ σχεδόν του συνόλου κρίνουν ότι υπάρχει αρνητική επίπτωση της παραοικονομίας στις δημόσιες δαπάνες του κράτους. 37 άτομα απάντησαν «πολύ», και «πάρα πολύ» 45 άτομα. Ουσιαστικά τα άτομα που δεν συμμερίζονται την ύπαρξη αρνητικής επίπτωσης της παραοικονομίας στις δημόσιες δαπάνες αντιστοιχούν σε ποσοστό 4,5% του δείγματος καθώς 1 άτομο επέλεξε το «καθόλου», και 4 άτομα «λίγο». Παρατηρείται υψηλή σχετικά ουδετερότητα καθώς 23 άτομα απάντησαν «μέτρια» αποτελώντας έτσι ποσοστό 20,9% του συνολικού δείγματος. Προκαλεί εντύπωση καθώς λόγω της εμπειρίας τους αναμενόμενη είναι μια πιο συγκεκριμένη απάντηση είτε καταφατική, είτε αρνητική.

Πίνακας 6

η ύπαρξη της παραοικονομίας επηρεάζει αρνητικά τις δημόσιες δαπάνες			
Ερώτηση 6	Απόλυτες Συχνότητες	Σχετικές Συχνότητες	Αθροιστικά ποσοστά
Καθόλου	1	,9	,9
Λίγο	4	3,6	4,5
Μέτρια	23	20,9	25,5
Πολύ	37	33,6	59,1
πάρα πολύ	45	40,9	100,0

Σύνολα	110	100,0	
--------	-----	-------	--

η ύπαρξη της παραοικονομίας επηρεάζει αρνητικά τις δημόσιες δαπάνες

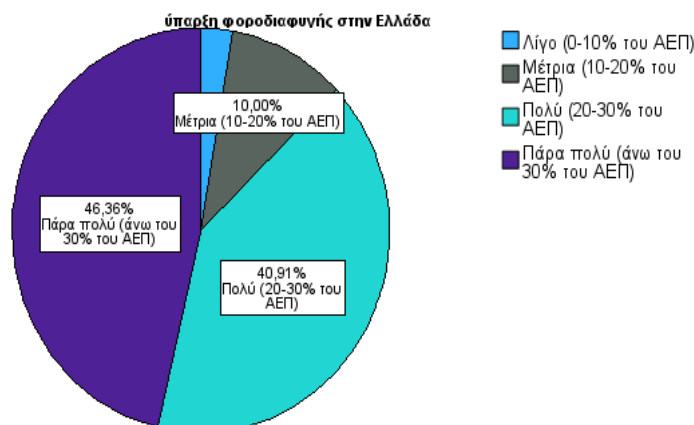
Ύπαρξη φοροδιαφυγής στην Ελλάδα

Στην ερώτηση αυτή ζητείται η γνώμη των ερωτηθέντων για την ύπαρξη ή μη της φοροδιαφυγής στην Ελλάδα. Όπως προέκυψε από την ανάλυση των απαντήσεων που συλλέχθηκαν 11 άτομα απάντησαν ουδέτερα «μέτρια» ενώ η συντριπτική πλειοψηφία του δείγματος απάντησε θετικά. Συγκεκριμένα, 45 άτομα από το σύνολο (ποσοστό 40,9%) απάντησαν «πολύ», ενώ 51 άτομα (ποσοστό 46,4%) θεωρούν ότι υφίσταται σε μεγάλο βαθμό και απάντησαν «πάρα πολύ». Το σύνολο σχεδόν του δείγματος των ελεγκτών (87,3%), έχει ουσιαστικά την ίδια άποψη και με τους αυτοαπασχολούμενους τους οποίους καλούνται και να ελέγξουν σε ένα ενδεχόμενο έλεγχό τους.

Πίνακας 7

Ύπαρξη της φοροδιαφυγής στην Ελλάδα			
Ερώτηση 7	Απόλυτες Συχνότητες	Σχετικές Συχνότητες	Αθροιστικά ποσοστά
καθόλου	0	0,00	0,00
λίγο 0-10% ΑΕΠ	3	2,7	2,7
μέτρια 10-20% ΑΕΠ	11	10,0	12,7
πολύ 20-30% ΑΕΠ	45	40,9	53,6

πάρα πολύ άνω 30% ΑΕΠ	51	46,4	100,0
Σύνολα	110	100,0	

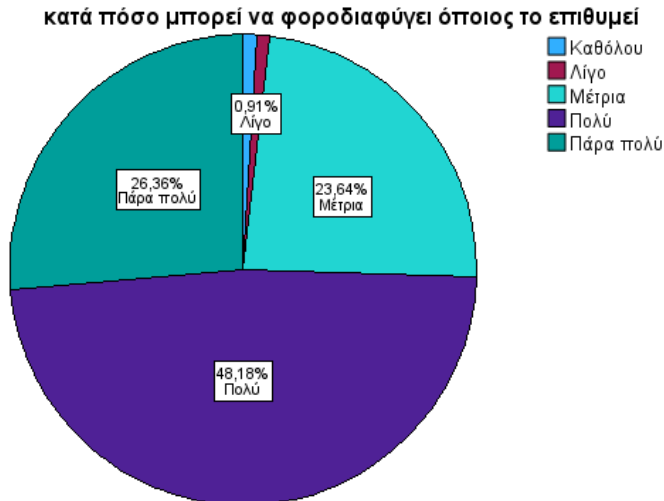

Ικανότητα φοροδιαφυγής ή όχι για όποιον το επιθυμεί

Η επόμενη ερώτηση που αποτελεί την λογική συνέχεια της προηγούμενης θέτει το εύλογο ερώτημα: «κατά την γνώμη σας είναι εφικτό να φοροδιαφύγει κάποιος που το επιθυμεί». Οι απαντήσεις έχουν ιδιαίτερο ενδιαφέρον καθώς ουσιαστικά αντικατοπτρίζουν και την εμπειρική γνώση των συμμετεχόντων. Από τις απαντήσεις που δόθηκαν όπως φαίνεται και στον πίνακα 8 που ακολουθεί σε ποσοστό 74,6% οι ερωτηθέντες απάντησαν «πολύ» (53 άτομα) και «πάρα πολύ» (23 άτομα), ενώ το 23,6% του δείγματος του πληθυσμού απάντησε «μέτρια» γεγονός που προβληματίζει καθώς δεν δίνεται μια σαφή εικόνα την οποία είναι σε θέση να έχουν λόγω της φύσης της εργασίας τους. 1 άτομο επέλεξε «λίγο» και 1 επίσης άτομο θεωρεί ότι είναι ανέφικτο και επέλεξε «καθόλου».

Πίνακας 8

Ικανότητα φοροδιαφυγής			
Ερώτηση 8	Απόλυτες Συχνότητες	Σχετικές Συχνότητες	Αθροιστικά ποσοστά
καθόλου	1	,9	,9
λίγο	1	,9	1,8
μέτρια	26	23,6	25,5
πολύ	53	48,2	73,6
πάρα πολύ	29	26,4	100,0
Σύνολα	110	100,0	

Επίδραση ή μη της φορολογικής συνείδησης στην παραοικονομία και στην φοροδιαφυγή

Κοινή και αυτή η ερώτηση γεγονός που καθιστά την συμβολή της εξίσου σημαντική με τις προγενέστερες για την σύγκριση των αποτελεσμάτων και την διεξαγωγή των συμπερασμάτων. Διατυπώθηκε ως εξής: «κατά πόσο θεωρείτε ότι επιδρά η ύπαρξη φορολογικής συνείδησης ή μη στην παραοικονομία και στη φοροδιαφυγή». Το αποτέλεσμα που προέκυψε από τις απαντήσεις που δόθηκαν και οι οποίες αντικατοπτρίζουν τις απόψεις των ερωτηθέντων είναι ότι 42 άτομα απάντησαν «καθόλου» (6 άτομα), «λίγο» (12 άτομα) και «μέτρια» (24 άτομα).

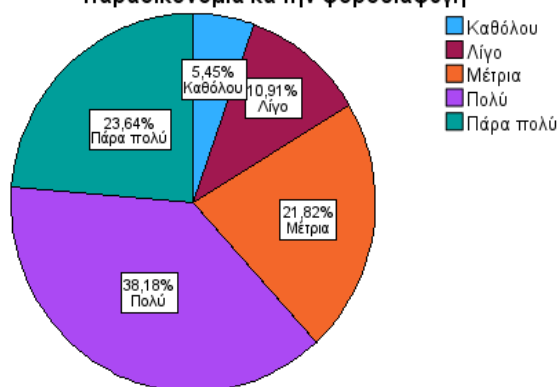
Ταυτίζονται σχεδόν κι εδώ οι απόψεις των ελεγκτών με αυτές των αυτοαπασχολούμενων. Κυριαρχεί η ίδια προσλαμβάνουσα, ότι δηλαδή η φορολογική συνείδηση αποτελεί έναν ιδιαίτερα ανασταλτικό παράγοντα στην μη εμφάνιση οικονομικής παραβατικότητας. Γεγονός που πιθανότατα καταδεικνύει την έλλειψή της, αλλά και την σημαντικότητά της ταυτόχρονα καθώς ένα μεγάλο μέρος του πληθυσμού θεωρεί ότι είναι έντονη η τέλεση φοροδιαφυγής στην χώρα. Το υπόλοιπο σύνολο των 68 ατόμων θεωρεί ότι επηρεάζει «πολύ» σε ποσοστό 38,2% (42 άτομα), και «πάρα πολύ» σε ποσοστό 23,6% (26 άτομα).

Πίνακας 9

Επίδραση ή μη της φορολογικής συνείδησης στην παραοικονομία και στην φοροδιαφυγή
--

Ερώτηση 9	Απόλυτες Συχνότητες	Σχετικές Συχνότητες	Αθροιστικά ποσοστά
καθόλου	6	5,5	5,5
λίγο	12	10,9	16,4
μέτρια	24	21,8	38,2
πολύ	42	38,2	76,4
πάρα πολύ	26	23,6	100,0
Σύνολα	110	100,0	

κατά πόσο επιδρά η ύπαρξη φορολογικής συνείδησης στην παραοικονομία κα την φοροδιαφυγή

Μετακύλιση της φορολογικής υποχρέωσης και το ηθικό ζήτημα που εγείρεται

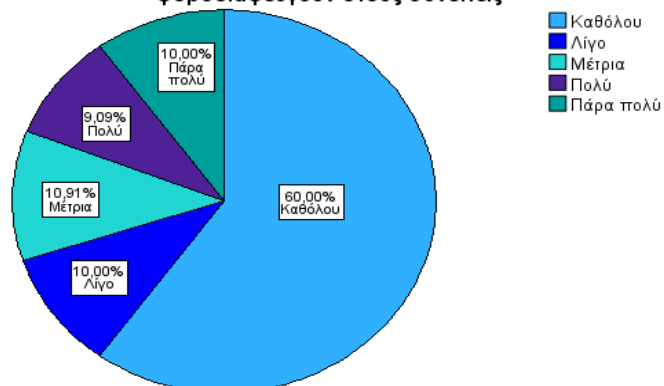
Ένα πολύ σημαντικό ζήτημα που προκύπτει είναι το ερώτημα: «είναι ηθικά σωστό να μετακυλίεται η φορολογική υποχρέωση όσων φοροδιαφεύγουν στο σύνολο των πολιτών που συμμορφώνονται με τις κείμενες διατάξεις». Ποσοστό 60% (66 άτομα) διαφωνούν και απάντησαν «καθόλου». «Λίγο» επέλεξαν 12 άτομα, ενώ ουδέτερη στάση εκφράζουν επιλέγοντας «μέτρια» 12 άτομα. Εντύπωση προκαλεί το γεγονός ότι 10 ελεγκτές απάντησαν «πολύ», και τέλος «πάρα πολύ» επέλεξαν 11 άτομα.

Πίνακας 10

Κατά πόσο είναι ηθικά σωστή η η μετακύλιση της φορολογικής υποχρέωσης σε όσους συμμορφώνονται			
Ερώτηση 10	Απόλυτες Συχνότητες	Σχετικές Συχνότητες	Αθροιστικά ποσοστά
καθόλου	66	60,0	60,0
λίγο	11	10,0	70,0
μέτρια	12	10,9	80,9
πολύ	10	9,1	90,0

πάρα πολύ	11	10,0	100,0
Σύνολα	110	100,0	

κατά πόσο είναι ηθικά σωστό να μετακυλιεται η φορολογική υποχρέωση όσων φοροδιαφεύγουν στους συνεπίεις

Αρνητική επίδραση του μορφωτικού επιπέδου και του θρησκευτικού αισθήματος στην τέλεση της φοροδιαφυγής και της παραοικονομίας

Η συγκεκριμένη ερώτηση: «θεωρείτε ότι το υψηλό μορφωτικό επίπεδο επιδρά θετικά στην αποφυγή της φοροδιαφυγής και στην συμμετοχή στην παραοικονομία» συμπεριλήφθηκε στο παρόν ερωτηματολόγιο καθώς θεωρήθηκε ουσιαστική η συμβολή της για την εξαγωγή ασφαλών συμπερασμάτων. Αναφορικά δηλαδή με το κατά πόσο μπορούν να επιδράσουν ανασταλτικά ή μη στην τέλεση αυτών των οικονομικών παραβατικών συμπεριφορών, τα ανωτέρω δύο χαρακτηριστικά κάθε φορολογούμενου. Τα αποτελέσματα που προέκυψαν καταγράφουν μια μάλλον διττή ερμηνεία. Και αυτό επειδή απάντησε 41 άτομα απάντησαν «μέτρια», ενώ 25 άτομα απάντησαν «λίγο».

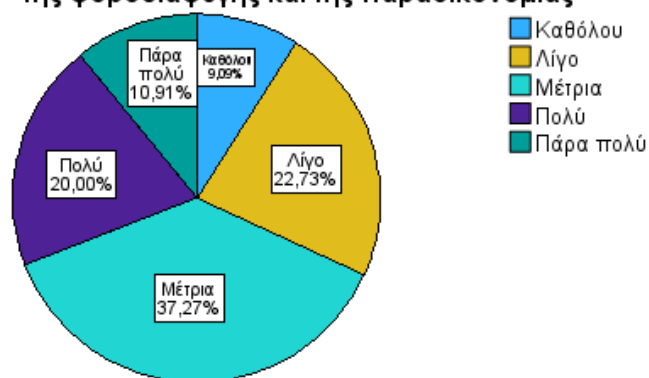
Κάτι που μπορεί να ερμηνευτεί είτε ως μια ουδέτερη αντιμετώπιση, είτε ως αποδοχή μιας πραγματικότητας που μπορεί να εξαρτηθεί από τις εκάστοτε συνθήκες, και η επίδρασή τους να είναι τότε αρνητική και τότε θετική. 10 άτομα επέλεξαν να απαντήσουν «καθόλου» διαμορφώνοντας το ποσοστό όσων έχουν μια μάλλον αρνητική άποψη στο 69,1%. Ενώ το υπόλοιπο 30,9% απάντησε «πολύ» (22 άτομα), και «πάρα πολύ» (12 άτομα).

Πίνακας 11

Πόσο επιδρούν το μορφωτικό επίπεδο και το θρησκευτικό συναίσθημα στην αποφυγή της φοροδιαφυγής και της παραοικονομίας

Ερώτηση 11	Απόλυτες Συχνότητες	Σχετικές Συχνότητες	Αθροιστικά ποσοστά
καθόλου	10	9,1	9,1
λίγο	25	22,7	31,8
μέτρια	41	37,3	69,1
πολύ	22	20,0	89,1
πάρα πολύ	12	10,9	100,0
Σύνολα	110	100,0	

κατά πόσο το υψηλό μορφωτικό επίπεδο βοηθά στην αποφυγή της φοροδιαφυγής και της παραοικονομίας

Κατά πόσο το φορολογικό και το ασφαλιστικό σύστημα ωθεί τους αυτοαπασχολούμενους στην παραοικονομία και την φοροδιαφυγή

Η ερώτηση «πιστεύετε ότι το υπάρχον φορολογικό και ασφαλιστικό σύστημα ωθεί τις μικρές επιχειρήσεις και τους αυτοαπασχολούμενους στην παραοικονομία και την φοροδιαφυγή», είναι επίσης πολύ σημαντική καθώς με τον ν.5073/2023 όπως ήδη αναφέρθηκε και στο ερωτηματολόγιο των αυτοαπασχολούμενων, αυτοί τοποθετούνται στο κάδρο των πιο συχνά φοροδιαφευγόντων. Και τόσο το φορολογικό όσο και το ασφαλιστικό σύστημα αποτελούν για τους συγκεκριμένους επαγγελματίες ένα σύνολο από κανόνες που αφορούν δικαιώματα και κυρίως υποχρεώσεις που πρέπει να τηρήσουν.

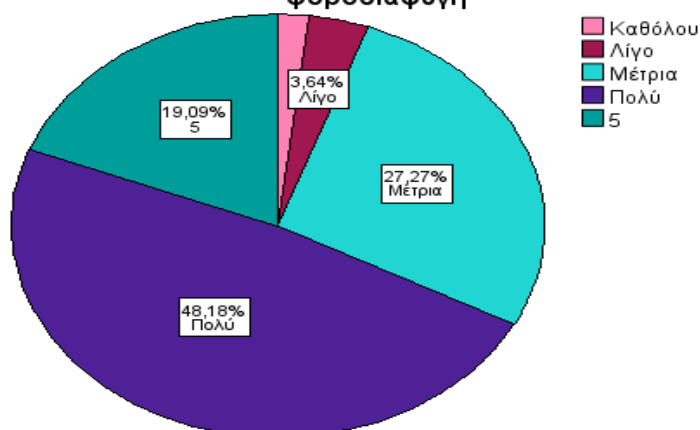
Οι συμμετέχοντες στην παρούσα έρευνα ελεγκτές απάντησαν ως εξής: «λίγο» 4 άτομα, 30 άτομα από το σύνολο των 110 συμμετεχόντων απάντησαν «μέτρια», ενώ 53 άτομα απάντησαν «πολύ», και 21 άτομα «πάρα πολύ». Αναγνωρίζοντας με τον τρόπο αυτό ότι υπάρχει πολυπλοκότητα και πολυνομία σε όλες αυτές τις διατάξεις που

διέπουν την καθημερινότητα χιλιάδων επιτηδευματιών. Τέλος, «καθόλου» απάντησαν 2 άτομα.

Πίνακας 12

Κατά πόσο το φορολογικό και το ασφαλιστικό σύστημα ωθεί τους αυτοαπασχολούμενους στην παραοικονομία και την φοροδιαφυγή			
Ερώτηση 12	Απόλυτες Συχνότητες	Σχετικές Συχνότητες	Αθροιστικά ποσοστά
καθόλου	2	1,8	1,8
λίγο	4	3,6	5,5
μέτρια	30	27,3	32,7
πολύ	53	48,2	80,9
πάρα πολύ	21	19,1	100,0
Σύνολα	110	100,0	

κατά πόσο το φορολογικό και το ασφαλιστικό σύστημα ωθεί τους αυτοαπασχολούμενους στην παραοικ. και την φοροδιαφυγή

Το φαινόμενο του ελεύθερου καβαλάρη

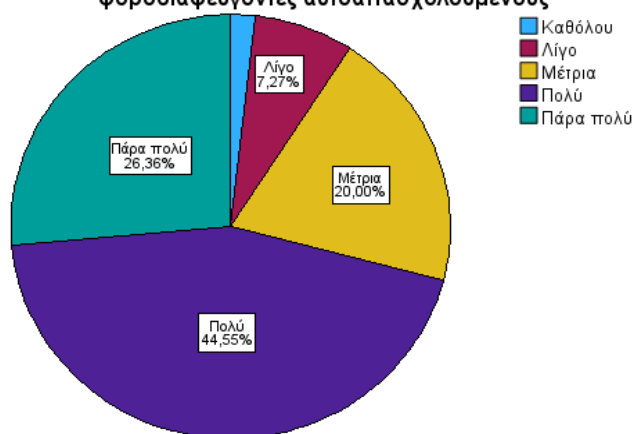
Μια πολύ σημαντική άποψη που οδηγεί τους αυτοαπασχολούμενους στην οικονομική παραβατικότητα είναι η επικρατούσα αίσθηση ότι πάντα υπάρχουν άτομα που καρπώνονται τις δικές τους φορολογικές χρηματικές καταβολές. Η ερώτηση διατυπώθηκε ως εξής: «τα φαινόμενα της φοροδιαφυγής και της παραοικονομίας οδηγούν στην όξυνση του προβλήματος της ύπαρξης του «ελεύθερου καβαλάρη», καθώς καρπώνονται τα οφέλη των δημοσίων αγαθών και όσοι φοροδιαφεύγουν, αλλά και παρακρατούν χρήματα που θα αποτελούσαν δημόσια έσοδα αν δεν υπήρχαν συναλλαγές που εντάσσονται στην παραοικονομία; Κατά πόσο υφίστανται τα ανωτέρω».

Οι ελεγκτές που ερωτήθηκαν απάντησαν ως κάτωθι, αναγνωρίζοντας ουσιαστικά την περίπτωση αυτή ως ένα πραγματικό γεγονός που χρήζει θεραπείας από τον νομοθέτη. 49 άτομα απάντησαν «πολύ», και 29 άτομα επέλεξαν «πάρα πολύ», αθροιστικά 78 συμμετέχοντες που αντιστοιχούν στο 70,9% του δείγματος. Ουδέτερη στάση υιοθέτησαν με την απάντησή τους 22 άτομα επιλέγοντας «μέτρια», ενώ 10 άτομα θεωρούν ότι δεν υφίσταται κάτι τέτοιο. «Καθόλου» απάντησαν 2 άτομα, ενώ «λίγο» απάντησαν 8 άτομα.

Πίνακας 13

κατά πόσο υφίσταται το φαινόμενο του ελεύθερου καβαλάρη στους φοροδιαφεύγοντες αυτοαπασχολούμενους			
Ερώτηση 13	Απόλυτες Συχνότητες	Σχετικές Συχνότητες	Αθροιστικά ποσοστά
καθόλου	2	1,8	1,8
λίγο	8	7,3	9,1
μέτρια	22	20,0	29,1
πολύ	49	44,5	73,6
πάρα πολύ	29	26,4	100,0
Σύνολα	110	100,0	

κατά πόσο υφίσταται το φαινόμενο του ελεύθερου καβαλάρη στους φοροδιαφεύγοντες αυτοαπασχολούμενους

Κατά πόσο η πολυνομία και τα νομικά κενά ωθούν τους αυτοαπασχολούμενους στην φοροδιαφυγή

Ύψιστης σημασίας για τον ελεγκτή να έχει επίγνωση της πραγματικής νομικής κατάστασης που επικρατεί όταν ελέγχει μια ή περισσότερες φορολογίες, πρέπει να είναι σε θέση να αντιλαμβάνεται εάν και κατά πόσο υφίσταται το φαινόμενο της

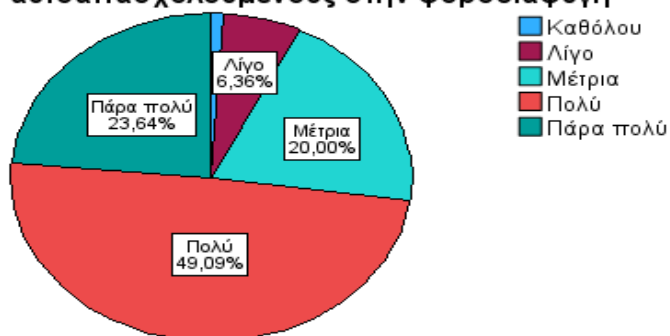
φοροδιαφυγής, σε ποιο βαθμό (αν δηλαδή πρόκειται για πράξη πλημμεληματική ή κακουργηματική), αλλά και ποια είναι η γενεσιουργός αιτία που την προκάλεσε. Η ερώτηση διατυπώθηκε ως εξής: «κατά την γνώμη σας η πολυνομία στην Ελλάδα και τα τυχόν νομικά κενά ωθούν τους αυτοαπασχολούμενους και τις μικρομεσαίες επιχειρήσεις στην παραοικονομία και την φοροδιαφυγή».

Το συμπέρασμα που εξάγεται από το σύνολο των απαντήσεων είναι ότι πράγματι αναγνωρίζουν το γεγονός της ύπαρξης αυτών των δεδομένων και την βαρύτητα που μπορεί να έχουν στην τέλεση ή μη οικονομικά παραβατικής συμπεριφοράς. 80 άτομα που αντιστοιχούν στο 72,7% του συνολικού δείγματος απάντησαν «πολύ», και «πάρα πολύ». 22 άτομα τηρούν μια στάση επιφυλακτική και ουδέτερη και απάντησαν «μέτρια», ενώ μόλις το 7,3% επέλεξε «λίγο», και «καθόλου».

Πίνακας 14

κατά πόσο η πολυνομία και τα νομικά κενά ωθούν τους αυτοαπασχολούμενους στην φοροδιαφυγή			
Ερώτηση 14	Απόλυτες Συχνότητες	Σχετικές Συχνότητες	Αθροιστικά ποσοστά
καθόλου	1	,9	,9
λίγο	7	6,4	7,3
μέτρια	22	20,0	27,3
πολύ	54	49,1	76,4
πάρα πολύ	26	23,6	100,0
Σύνολα	110	100,0	

κατά πόσο η πολυνομία και τα νομικά κενά ωθούν τους αυτοαπασχολούμενους στην φοροδιαφυγή

Κατά πόσο η παραοικονομία και η φοροδιαφυγή είναι αποτέλεσμα υψηλών φορολογικών συντελεστών

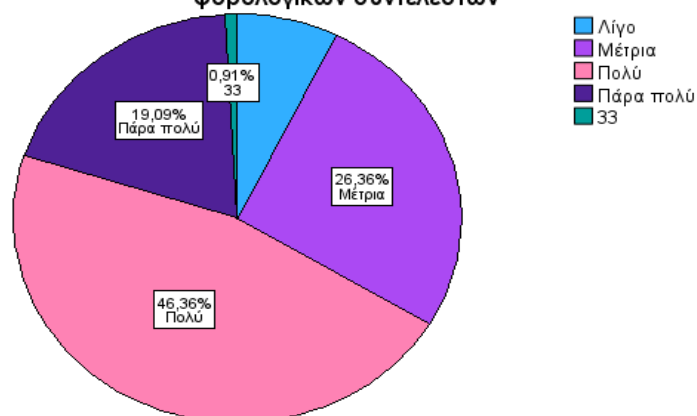
Στα πλαίσια της προσπάθειας που καταβάλλεται για την κατανόηση των λόγων που ωθούν τους αυτοαπασχολούμενους σε αυτά τα οικονομικά εγκλήματα τέθηκε

και το ακόλουθο ερώτημα: «θεωρείτε ότι η φοροδιαφυγή και η παραοικονομία είναι αποτέλεσμα των υψηλών φορολογικών συντελεστών». Και οι απαντήσεις που λήφθηκαν προκαλούν ιδιαίτερη αίσθηση καθώς πολλά άτομα συμμερίζονται την άποψη των αυτοαπασχολούμενων. 51 άτομα απάντησαν «πολύ», 21 άτομα απάντησαν «πάρα πολύ», ποσοστό 26,4% εξ αυτών απάντησε ουδέτερα και επέλεξε «μέτρια», ενώ και πάλι ένα μικρό μέρος των ερωτηθέντων απάντησε «καθόλου» (1 άτομο), και «λίγο» (8 άτομα) θεωρούν ότι ωθούν σε παραβατική συμπεριφορά οι φορολογικοί συντελεστές.

Πίνακας 15

κατά πόσο η παραοικονομία και η φοροδιαφυγή είναι αποτέλεσμα υψηλών φορολογικών συντελεστών			
Ερώτηση 15	Απόλυτες Συχνότητες	Σχετικές Συχνότητες	Αθροιστικά ποσοστά
καθόλου	1	,9	,9
λίγο	8	7,3	8,2
μέτρια	29	26,4	34,6
πολύ	51	46,4	81,00
πάρα πολύ	21	19,1	100,0
Σύνολα	110	100,0	

κατά πόσο η παραοικονομία και η φοροδιαφυγή είναι αποτέλεσμα υψηλών φορολογικών συντελεστών

Κατά πόσο πρέπει η παραοικονομία και η φοροδιαφυγή να αντιμετωπίζονται ως κοινωνικό πρόβλημα και όχι ως οικονομικό

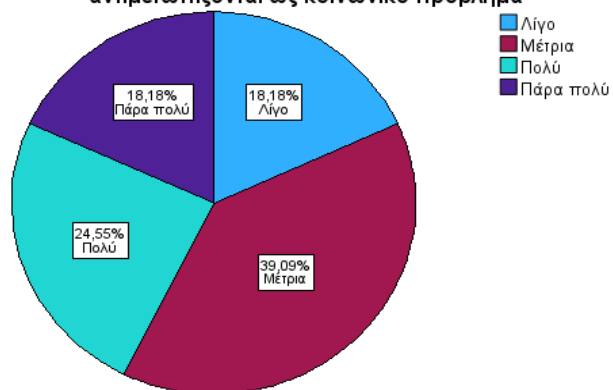
Το ερώτημα κρίθηκε αναγκαίο να τεθεί στην κρίση των ελεγκτών καθώς δεν είναι λίγες οι φορές που έχει διατυπωθεί η συγκεκριμένη άποψη σε μια προσπάθεια

ερμηνείας αυτών των φαινομένων. Ας μη διαφεύγει της προσοχής ότι η οικονομική είναι κοινωνική επιστήμη. Αυτολεξεί διατυπώθηκε ως εξής: «η παραοικονομία και η φοροδιαφυγή θα πρέπει να αντιμετωπίζονται ως κοινωνικό και όχι ως οικονομικό πρόβλημα εκάστη. Θεωρείτε ότι είναι ορθή αυτή η αντιμετώπιση». Όπως φαίνεται και στον πίνακα με αρ. 16 που ακολουθεί η επικρατούσα άποψη είναι αυτή της ουδετερότητας με ποσοστό 39,1%. Οι ελεγκτές δεν φαίνεται να ενστερνίζονται αυτή την άποψη, διατηρώντας και μια θέση αποστασιοποίησης σε περίπτωση που τελικά αυτή γίνει αποδεκτή με στοιχεία που δεν χωρούν αμφισβήτηση. 20 άτομα 18,2% του δείγματος απάντησε «λίγο», ενώ 27 άτομα επέλεξαν «πολύ», και «πάρα πολύ» 20 άτομα.

Πίνακας 16

κατά πόσο πρέπει η παραοικονομία και η φοροδιαφυγή να αντιμετωπίζονται ως κοινωνικό πρόβλημα			
Ερώτηση 16	Απόλυτες Συχνότητες	Σχετικές Συχνότητες	Αθροιστικά ποσοστά
καθόλου	0	0,00	0,00
λίγο	20	18,2	18,2
μέτρια	43	39,1	57,3
πολύ	27	24,5	81,8
πάρα πολύ	20	18,2	100,0
Σύνολα	110	100,0	

κατά πόσο πρέπει η παραοικονομία και η φοροδιαφυγή να αντιμετωπίζονται ως κοινωνικό πρόβλημα

Κατά πόσο υπάρχει πεποίθηση ότι το χρεωστικό αποτέλεσμα ενός ελέγχου είναι μικρότερο από τον φόρο που προκύπτει από την δήλωση των εισοδημάτων

Καθώς είναι υπαρκτή η πιθανότητα ένας φορολογούμενος, και στην συγκεκριμένη περίπτωση ένας αυτοαπασχολούμενος, να οδηγείται στο συμπέρασμα ότι το

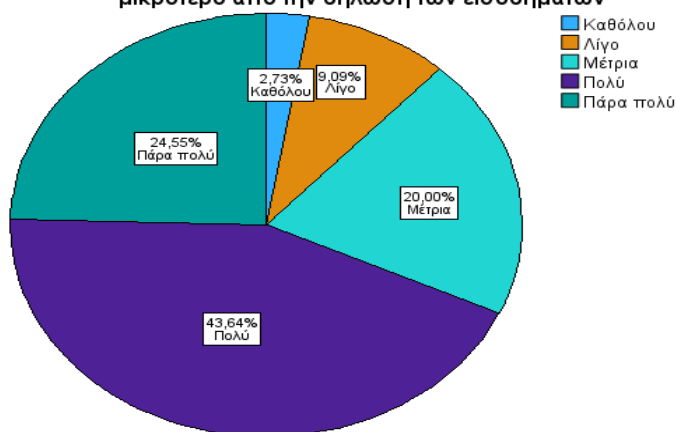
επιβληθέν πρόστιμο ενός πιθανού μελλοντικού ελέγχου είναι μικρότερο συγκρινόμενο με τον φόρο που καλείται να καταβάλει στην περίπτωση δήλωσης όλων των εισοδημάτων του, προέκυψε η ανάγκη καταγραφής των απόψεων τους που αποτελούν και ένα σημαντικό κομμάτι της εμπειρίας τους. Η ερώτηση μεταφέρεται αυτολεξεί και είναι η ακόλουθη: «πιστεύετε ότι οι αυτοαπασχολούμενοι συγκρίνοντας την πιθανότητα να ελεγχθούν και να φορολογηθούν για τυχόν αποκρυβείσα φορολογητέα ύλη, σε σχέση με το να δηλώσουν τα πραγματικά αποκτηθέντα εισοδήματά τους θεωρούν ότι ακόμη και η καταβολή του φόρου μετά του αναλογούντος ποσού προστίμου είναι μικρότερη σε περίπτωση επιβολής τους; Γεγονός που τους ωθεί στην φοροδιαφυγή και την συμμετοχή στην παραοικονομία». Η απάντηση σε αυτή την ερώτηση καταγράφει την συμπυκνωμένη εμπειρία των ελεγκτών επί του τιθέμενου ζητήματος.

Ποσοστό 68,1% επί του συνόλου των 110 συμμετεχόντων που αντιστοιχεί σε περισσότερο από τα 2/3 του συνόλου του δείγματος απάντησε «πολύ» (48 άτομα), και «πάρα πολύ» (27 άτομα). Παρατηρείται μια επαναληψιμότητα ως προς την ουδετερότητα καθώς 22 άτομα απάντησαν «μέτρια». Επίσης, 10 άτομα θεωρούν ότι δεν συμβαίνει ιδιαίτερα έντονα αυτό το φαινόμενο και επέλεξαν «λίγο», ενώ τέλος 3 άτομα επέλεξαν «καθόλου».

Πίνακας 17

κατά πόσο υπάρχει πεποίθηση ότι το χρεωστικό αποτέλεσμα ενός ελέγχου με τα συνακόλουθα πρόστιμα είναι μικρότερο από τον φόρο επί της δήλωσης των εισοδημάτων			
Ερώτηση 17	Απόλυτες Συχνότητες	Σχετικές Συχνότητες	Αθροιστικά ποσοστά
καθόλου	3	2,7	2,7
λίγο	10	9,1	11,8
μέτρια	22	20,0	31,8
πολύ	48	43,6	75,5
πάρα πολύ	27	24,5	100,0
Σύνολα	110	100,0	

αν υπάρχει πεποίθηση ότι το χρεωστικό αποτέλεσμα ενός ελέγχου είναι μικρότερο από την δήλωση των εισοδημάτων

Κατά πόσο με την φορολόγηση του ελάχιστου εισοδήματος (τεκμαρτού) θα υπάρξει συρρίκνωση της παραοικονομίας και της φοροδιαφυγής

Δεν υπολείπεται σημαντικότητας και αυτή η ερώτηση. Και αυτό επειδή με την ισχύ του άρθρου 15 του ν.5073/2023 προστέθηκε στο άρθρο 28 Κ.Φ.Ε. (ν.4172/2013) νέο άρθρο το 28Α σύμφωνα με το οποίο ορίζεται για τους ασκούντες ατομική επιχείρηση της περίπτωσης γ) της παρ. 2 του άρθρου 1 του ν. 4308/2014 (Ε.Λ.Π.) τεκμαίρεται ένα ελάχιστο ετήσιο εισόδημα, που ως πηγή έχει την άσκηση της επιχειρηματικής τους δραστηριότητας, το οποίο δεν μπορεί να υπολείπεται του ποσού που προσδιορίζεται με τις νέες διατάξεις.

Επειδή αυτοί που θα κρίνουν σε μεταγενέστερο χρόνο την ύπαρξη ή όχι αυτού του εισοδήματος, το αν και πόσοι από τους αυτοαπασχολούμενους υπέβαλαν ένσταση καθώς θεωρείται μαχητό σύμφωνα με τον ν.5073/2023 αλλά και κατά πόσο προσκομίστηκαν στον εκούσιο αυτόν έλεγχο πραγματικά στοιχεία είναι οι ελεγκτές, τέθηκε το ερώτημα: «κατά την γνώμη σας με τον νέο νόμο 5073/2023 και την φορολόγηση ενός (ελάχιστου) τεκμαρτού εισοδήματος θα υπάρξει συρρίκνωση της παραοικονομίας και της φοροδιαφυγής».

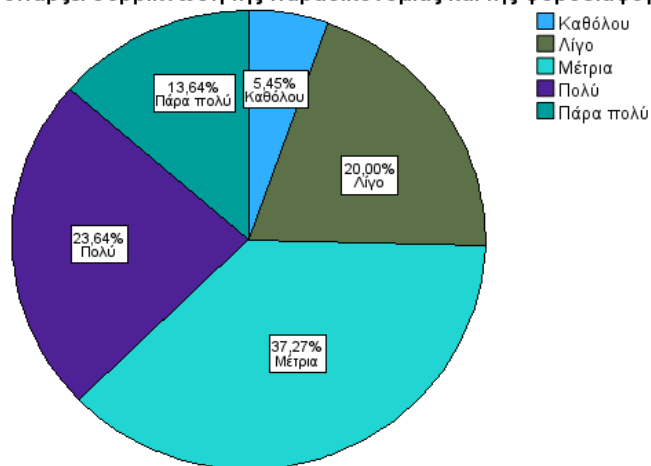
Οι απαντήσεις που λήφθηκαν καταδεικνύουν μια επιφυλακτικότητα καθώς ουδέτερη στάση τηρούν 41 άτομα επιλέγοντας «μέτρια», και επίσης 41 άτομα επέλεξαν «πολύ» (26 άτομα), και «πάρα πολύ» (15 άτομα). 22 άτομα που αντιστοιχούν σε ποσοστό 20% του δείγματος απάντησαν «λίγο», και τελείως αντίθετη άποψη έχουν 5 άτομα που επέλεξαν «καθόλου».

Πίνακας 18

κατά πόσο με την φορολόγηση του ελάχιστου εισοδήματος (τεκμαρτού) θα υπάρξει συρρίκνωση της παραοικονομίας και της φοροδιαφυγής

Ερώτηση 18	Απόλυτες Συχνότητες	Σχετικές Συχνότητες	Αθροιστικά ποσοστά
καθόλου	6	5,5	5,5
λίγο	22	20,0	25,5
μέτρια	41	37,3	62,7
πολύ	26	23,6	86,4
πάρα πολύ	15	13,6	100,0
Σύνολα	110	100,0	

αν με την φορολόγηση του ελάχιστου εισοδήματος (τεκμαρτού) θα υπάρξει συρρίκνωση της παραοικονομίας και της φοροδιαφυγής

Κατά πόσο τα δεδομένα των my Data θα βοηθήσουν στην συρρίκνωση της παραοικονομίας και της φοροδιαφυγής

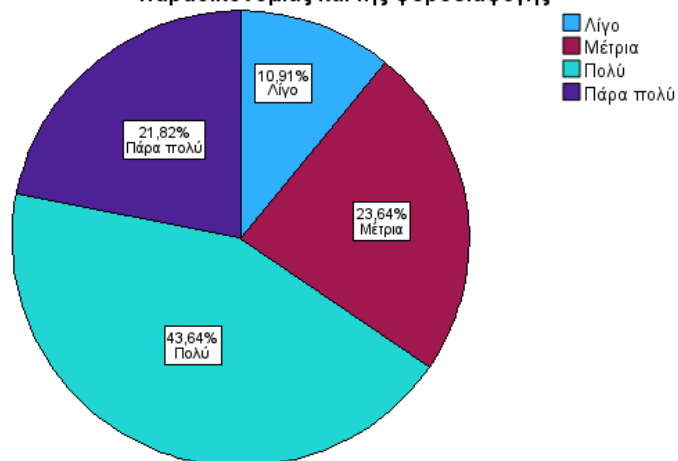
Ένας από τους βασικούς λόγους υλοποίησης των myData είναι η φιλοδοξία και ο στόχος ότι με την άμεση ανατροφοδότηση της πληροφόρησης, την δυνατότητα να αξιοποιούνται τα στοιχεία που παρέχουν από τον έλεγχο όποτε καταστεί ανάγκη άμεσα θα αποτελέσουν ένα σημαντικό βήμα προς την ηλεκτρονική εποχή, την ψηφιοποίηση των βιβλίων και στοιχείων ήτοι των λογιστικών αρχείων. Άμεση συνέπεια των προαναφερθέντων θα είναι η χρήση τους ως ένα εργαλείο ελεγκτικό για την πάταξη των συγκεκριμένων παραβατικών φαινομένων.

Λογικό επακόλουθο είναι το ερώτημα: «θεωρείτε ότι τα δεδομένα που είναι διαθέσιμα μέσω των my Data είναι ικανά να αποτελέσουν ένα εργαλείο ελεγκτικό στα πλαίσια του ελέγχου για την συρρίκνωση της φοροδιαφυγής αλλά και της παραοικονομίας». Τα συμπεράσματα που προέκυψαν από τις επιλογές των συμμετεχόντων είναι θετικά. Συγκεκριμένα, 48 άτομα απάντησαν «πολύ», 24 άτομα απάντησαν «πάρα πολύ», ενώ «λίγο» και «καθόλου» θεωρούν 12 και 26 άτομα αντίστοιχα.

Πίνακας 19

κατά πόσο τα δεδομένα των my Data θα βοηθήσουν στην συρρίκνωση της παραοικονομίας και της φοροδιαφυγής			
Ερώτηση 19	Απόλυτες Συχνότητες	Σχετικές Συχνότητες	Αθροιστικά ποσοστά
καθόλου	0	0,00	0,00
λίγο	12	10,9	10,9
μέτρια	26	23,6	34,5
πολύ	48	43,6	78,2
πάρα πολύ	24	21,8	100,0
Σύνολα	110	100,0	

αν τα δεδομένα των my Data θα βοηθήσουν στην συρρίκνωση της παραοικονομίας και της φοροδιαφυγής

Κατά πόσο το ανεπτυγμένο θρησκευτικό αίσθημα επιδρά θετικά ή αρνητικά στην τέλεση της φοροδιαφυγής και στην συμμετοχή στην παραοικονομία

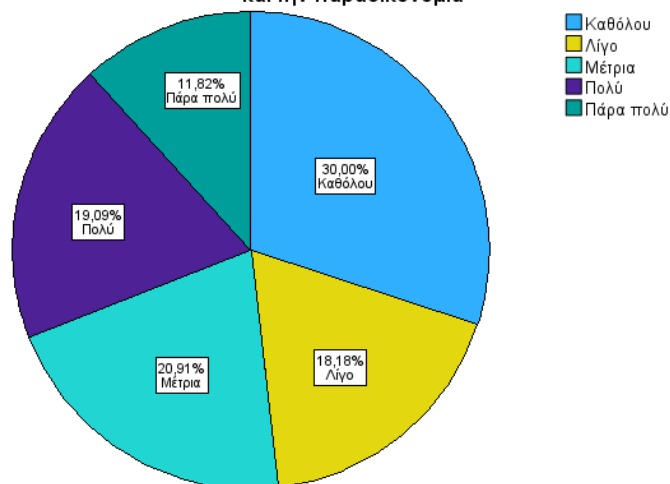
Ένας παράγοντας που διαδραματίζει σημαντικό ρόλο στην ζωή όλων των ανθρώπων (είτε θετικό, είτε αρνητικό) είναι η θρησκεία. Για το λόγο αυτό κρίθηκε αναγκαίο να εκφράσουν την άποψή τους που απορρέει από την επαγγελματική τους εμπειρία στο ακόλουθο ερώτημα: «θεωρείτε ότι το ανεπτυγμένο θρησκευτικό αίσθημα επιδρά θετικά ή αρνητικά στην τέλεση της φοροδιαφυγής και στην συμμετοχή στην παραοικονομία». Ενδιαφέρον έχουν οι απαντήσεις που καταγράφονται στον πίνακα με αριθμό 20 καθώς λίγοι συμφωνούν ότι μπορεί να αποτελέσει αποτρεπτικό παράγοντα στην τέλεση οικονομικών παραβάσεων. 34 άτομα που αποτελούν το 30,9% του συνολικού δείγματος θεωρούν ότι μπορεί να περιορίσει τα φαινόμενα, ενώ ποσοστό 69,1% έχει

αντίθετη άποψη. 33 άτομα απάντησαν «καθόλου», «λίγο» 20 άτομα, και «μέτρια» 23 άτομα.

Πίνακας 20

κατά πόσο το ανεπτυγμένο θρησκευτικό αίσθημα επιδρά θετικά ή αρνητικά στην τέλεση της φοροδιαφυγής και στην συμμετοχή στην παραοικονομία			
Ερώτηση 20	Απόλυτες Συχνότητες	Σχετικές Συχνότητες	Αθροιστικά ποσοστά
καθόλου	33	30,0	30,0
λίγο	20	18,2	48,2
μέτρια	23	20,9	69,1
πολύ	21	19,1	88,2
πάρα πολύ	13	11,8	100,0
Σύνολα	110	100,0	

κατά πόσο το θρησκευτικό συναίσθημα επιδρά θετικά ή αρνητικά στην φοροδιαφυγή και την παραοικονομία

Κατά πόσο οι έμμεσες τεχνικές ελέγχου βοηθούν στην πάταξη της φοροδιαφυγής και της παραοικονομίας

Στην Ελεγκτική επιστήμη είναι παγκοσμίως αποδεκτές οι έμμεσες τεχνικές ελέγχου ως ένα αξιόπιστο εργαλείο κατά της τέλεσης οικονομικών εγκλημάτων χαμηλότερης ή υψηλότερης κλίμακας παρανομίας. Και οι ελεγκτές όταν κρίνουν και συγκρίνουν τα δεδομένα που έχουν στην διάθεσή τους σε κάθε έλεγχο, δύνανται εφόσον έχουν εξάγει ένα συμπέρασμα τεκμηριωμένο να χρησιμοποιήσουν την αρμόζουσα με την

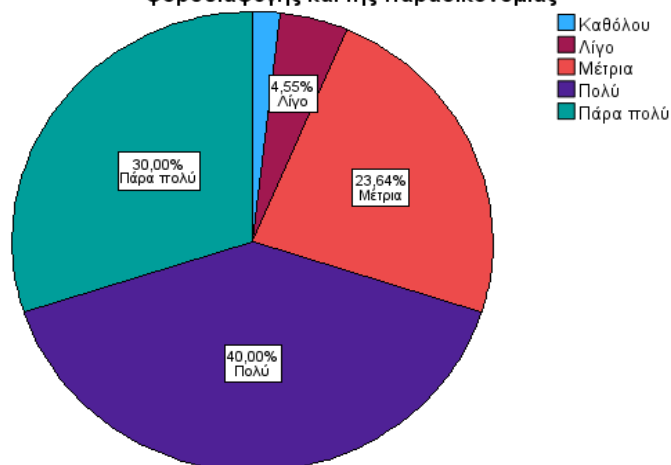
κάθε περίπτωση έμμεση τεχνική ελέγχου με σκοπό να οριοθετήσουν την αποκρυβείσα φορολογητέα ύλη.

Έτσι λοιπόν τέθηκε και το ανάλογο ερώτημα με κύριο στόχο να καταγραφεί η γνώμη των ως επί το πλείστον ειδικών λόγω της φύσης της εργασίας τους: «συμφωνείτε ότι η χρήση των έμμεσων τεχνικών ελέγχου είναι ένα πρακτικό εργαλείο που βοηθά στην πάταξη της φοροδιαφυγής και της παραοικονομίας». Αν και ένα ποσοστό 23,6% διατηρεί μια ουδέτερη στάση ως προς την αποτελεσματικότητά τους, εντούτοις 77 άτομα από τα 110 του δείγματος που αποτελούν το 70% του συνόλου θεωρούν ότι συμβάλλουν ουσιαστικά στην πάταξη της φοροδιαφυγής, αλλά και της παραοικονομίας. 2 άτομα έχουν αντίθετη άποψη η οποία εκφράζεται με την επιλογή «καθόλου», και τέλος 5 εξ αυτών αποδέχονται μια μικρής ίσως σημασίας συμβολή τους και απάντησαν «λίγο».

Πίνακας 21

κατά πόσο οι έμμεσες τεχνικές ελέγχου βοηθούν στην πάταξη της φοροδιαφυγής και της παραοικονομίας			
Ερώτηση 21	Απόλυτες Συχνότητες	Σχετικές Συχνότητες	Αθροιστικά ποσοστά
καθόλου	2	1,8	1,8
λίγο	5	4,5	6,4
μέτρια	26	23,6	30,0
πολύ	44	40,0	70,0
πάρα πολύ	33	30,0	100,0
Σύνολα	110	100,0	

κατά πόσο οι έμμεσες τεχνικές ελέγχου βοηθούν στην πάταξη της φοροδιαφυγής και της παραοικονομίας

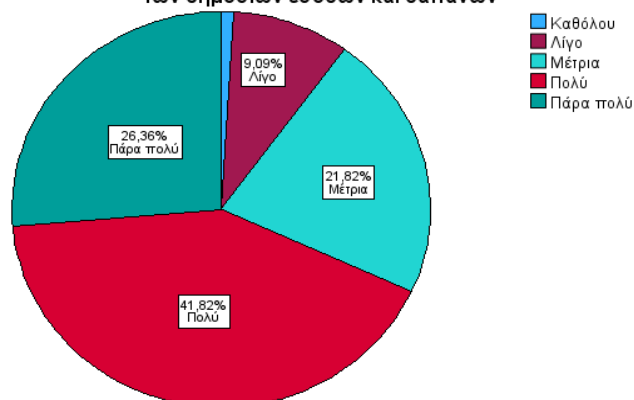
Κατά πόσο είναι αναγκαία η χρήση των έμμεσων τεχνικών ελέγχου για την αύξηση των δημοσίων εσόδων και δαπανών

Αυτή η ερώτηση αποτελεί λογική συνέχεια της προηγούμενης, και αυτό γιατί η αύξηση του μεγέθους του κράτους θα επιτευχθεί με την αύξηση των εσόδων του που ως επακόλουθο έχει την αύξηση των δαπανών προς όφελος των πολιτών. Αυτολεξεί η ερώτηση τέθηκε ως εξής: «κατά την γνώμη σας κρίνεται αναγκαία η χρήση των έμμεσων τεχνικών ελέγχου αφού το αποτέλεσμα αυτών δύναται να βοηθήσει στην αύξηση των δημοσίων εσόδων και δαπανών, την αύξηση δηλαδή του μεγέθους του κράτους». Στην ίδια λογική με τις απαντήσεις που δόθηκαν ανωτέρω, ποσοστό 68,2% συμφωνεί ως προς την θετική συμβολή τους. Ουδετερότητα αλλά και συγκράτηση επιδεικνύει το 21,8% του δείγματος επιλέγοντας «μέτρια», και «λίγο» το 9,1%. Ενώ 1 άτομο έχει τελείως αντίθετη άποψη και επέλεξε «καθόλου».

Πίνακας 22

κατά πόσο είναι αναγκαία η χρήση των έμμεσων τεχνικών ελέγχου για την αύξηση των δημοσίων εσόδων και δαπανών			
Ερώτηση 22	Απόλυτες Συχνότητες	Σχετικές Συχνότητες	Αθροιστικά ποσοστά
καθόλου	1	,9	,9
λίγο	10	9,1	10,0
μέτρια	24	21,8	31,8
πολύ	46	41,8	73,6
πάρα πολύ	29	26,4	100,0
Σύνολα	110	100,0	

κατά πόσο είναι αναγκαία η χρήση των έμμεσων τεχνικών ελέγχου για την αύξηση των δημοσίων εσόδων και δαπανών

Κατά πόσο η χρήση τάμπλετ κατά τον προληπτικό έλεγχο θα βοηθήσει στην συρρίκνωση της παραοικονομίας και της φοροδιαφυγής

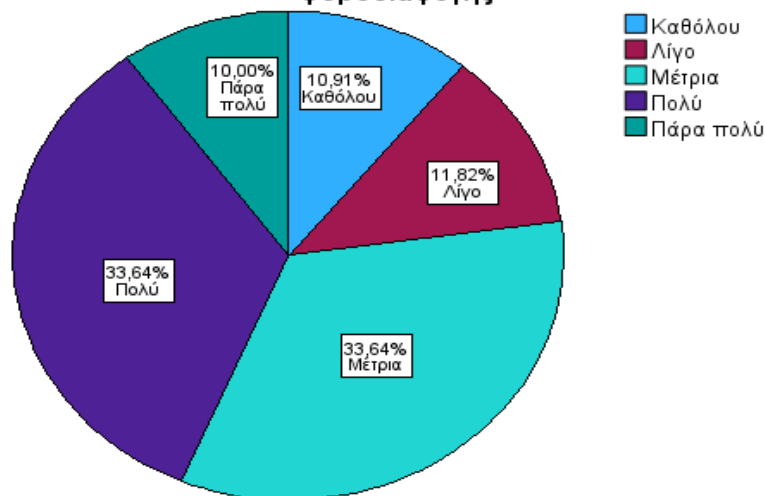
Καθώς έχει ήδη υλοποιηθεί τους τελευταίους μήνες η πραγματοποίηση προληπτικών ελέγχων με την συνδρομή της τεχνολογίας η ερώτηση αυτή αποκτά ιδιαίτερη βαρύτητα. Και αυτό επειδή οι ελεγκτές έχουν προσωπική εμπειρία πλέον και είναι σε θέση να γνωρίζουν εάν αυτή η αμφίδρομη επικοινωνία σε άμεσο σχεδόν χρόνο με το taxis και το elenxis μέσω των τάμπλετ, μπορεί να αποτελέσει εργαλείο πρόληψης και καταστολής οικονομικής/φορολογικής παράβασης ή όχι. Η ερώτηση που υποβλήθηκε ήταν: «κατά την γνώμη σας η διενέργεια των προληπτικών ελέγχων με την χρήση ηλεκτρονικών μέσων (όπως τα τάμπλετ) θα βοηθήσει μέσω της άμεσης ανατροφοδότησης της πληροφόρησης από και προς το elenxis στοιχείων, στην συρρίκνωση αρχικά της παραοικονομίας και στην συνέχεια της φοροδιαφυγής».

Και οι απαντήσεις κατωτέρω οδηγούν στο συμπέρασμα ότι δεν δίνεται μια σαφής τάση είτε θετική, είτε αρνητική. Παρατηρείται ότι 37 άτομα απάντησαν «μέτρια» διατηρώντας με τον τρόπο αυτό μια ουδετερότητα, ενώ την ίδια στιγμή αλλά 37 άτομα εκδηλώνουν με την επιλογή «πολύ» μια θετική στάση ως προς την χρησιμότητα της τεχνολογίας προς αυτή την κατεύθυνση. Επίσης, και οι απαντήσεις αυτών που είναι θετικοί, αρνητικοί, αλλά και συγκρατημένοι σχεδόν ισοδυναμούν.

Πίνακας 23

κατά πόσο η χρήση τάμπλετ κατά τον προληπτικό έλεγχο θα βοηθήσει στην συρρίκνωση της παραοικονομίας και της φοροδιαφυγής			
Ερώτηση 23	Απόλυτες Συχνότητες	Σχετικές Συχνότητες	Αθροιστικά ποσοστά
καθόλου	12	10,9	10,9
λίγο	13	11,8	22,7
μέτρια	37	33,6	56,4
πολύ	37	33,6	90,0
πάρα πολύ	11	10,0	100,0
Σύνολα	110	100,0	

κατά πόσο η χρήση τάμπλετ κατά τον προληπτικό έλεγχο θα βοηθήσει στην συρρίκνωση της παραοικονομίας και της φοροδιαφυγής

Κατά πόσο θα συντελέσει στην πρόληψη και καταστολή της παραοικονομίας και της φοροδιαφυγής ο ν.5073/2023

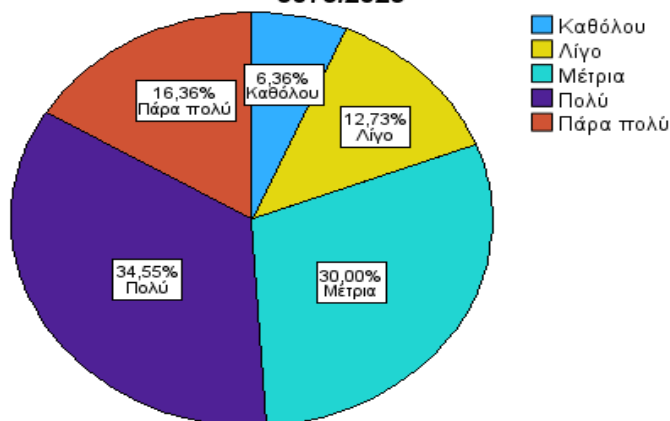
Δεν είναι λίγες οι φορές που έχουν καταβληθεί προσπάθειες μέσω διαφόρων διατάξεων, νόμων, αποφάσεων, διευκρινιστικών εγκυκλίων, να παταχθούν τόσο η παραοικονομία όσο και η φοροδιαφυγή. Είναι όμως η πρώτη φορά που χρησιμοποιούνται οργανωμένα και κωδικοποιούνται με τον ν.5073/2023 η τεχνολογία, η χρήση ηλεκτρονικών μέσων πληρωμής και η μηχανογραφημένη οργάνωσή τους. Με στόχο την άμεση πληροφόρηση, γνώση και έλεγχο των οικονομικών γεγονότων που λαμβάνουν χώρα κυρίως από τους αυτοαπασχολούμενους.

Η ερώτηση που κλήθηκαν να απαντήσουν οι συμμετέχοντες είναι: «κατά την γνώμη σας η εφαρμογή του ν.5073/2023 θα συντελέσει ουσιαστικά ως μέτρο τόσο για την πρόληψη όσο και για την καταστολή της παραοικονομίας αλλά και της φοροδιαφυγής». Από τις απαντήσεις διαφαίνεται μια διχογνωμία ανάμεσα στους ελεγκτές. Και αυτό επειδή 54 άτομα απάντησαν ουδέτερα έως αρνητικά, ενώ 56 άτομα απάντησαν θετικά επικροτώντας με την γνώμη τους τον συγκεκριμένο νόμο. Παρατηρείται επιπρόσθετα ποσοστό 30,00% απάντησε «μέτρια» άρα τηρεί στάση ουδέτερη, και 34,50% με μικρή δηλαδή μεταξύ τους διαφορά θεωρεί ότι ο νόμος έχει δομηθεί έτσι ώστε να μπορέσει να συμβάλει στον πόλεμο για την πάταξη της παραοικονομίας, αλλά και της φοροδιαφυγής.

Πίνακας 24

κατά πόσο θα συντελέσει στην πρόληψη και καταστολή της παραοικονομίας και της φοροδιαφυγής ο ν.5073/2023			
Ερώτηση 24	Απόλυτες Συχνότητες	Σχετικές Συχνότητες	Αθροιστικά ποσοστά
καθόλου	7	6,4	6,4
λίγο	14	12,7	19,1
μέτρια	33	30,0	49,1
πολύ	38	34,5	83,6
πάρα πολύ	18	16,4	100,0
Σύνολα	110	100,0	

κατά πόσο θα συντελέσει στην πρόληψη και καταστολή της παραοικονομίας και της φοροδιαφυγής ο ν. 5073/2023

Κατά πόσο θα βοηθήσουν στην εισροή χρημάτων στην πραγματική οικονομία η χρήση των ηλεκτρονικών μέσων πληρωμής και η διασύνδεση των φορολογικών ηλεκτρονικών μηχανισμών με την ΑΑΔΕ

Είναι γνωστό σε παγκόσμιο επίπεδο εμπειρικά, αλλά καταδεικνύεται και από την κοινή λογική και πείρα ότι ακόμη και να υπάρξουν περιπτώσεις απόκρυψης του ύψους του τιμήματος μιας συναλλαγής, η εξόφληση με ηλεκτρονικό μέσο θα έχει θετική επίδραση στην εισροή επιπλέον χρήματος στην πραγματική οικονομία. Σε αυτό το πνεύμα τέθηκε η ερώτηση: «θεωρείτε ότι η χρήση των ηλεκτρονικών μέσων πληρωμής και η διασύνδεση των φορολογικών ηλεκτρονικών μηχανισμών με την ΑΑΔΕ θα βοηθήσουν στην διακίνηση μεγαλύτερων ροών χρήματος στην πραγματική οικονομία και θα οδηγήσουν μακροπρόθεσμα σε αύξηση τόσο του μεγέθους του

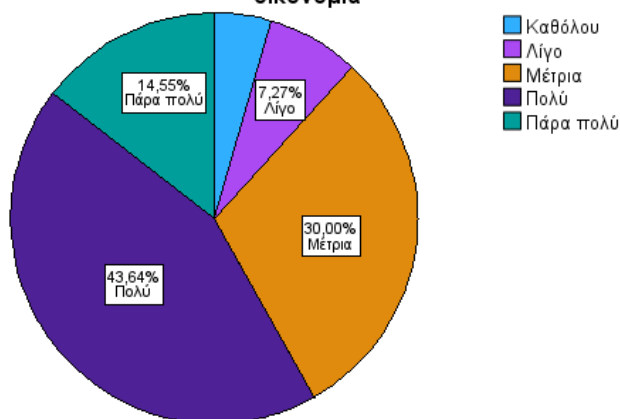
κράτους όσο και αύξηση του εισοδήματος των αυτοαπασχολούμενων και των μικρομεσαίων επιχειρήσεων μέσω της νόμιμης οικονομικής δραστηριότητας».

Από το σύνολο των ερωτηθέντων 64 άτομα απάντησαν θετικά, «πολύ» (48 άτομα) και «πάρα πολύ» (16 άτομα). Ενώ 33 άτομα προτιμούν να παραμείνουν ουδέτερα περιμένοντας ίσως να κάνουν μια αποτίμηση της πραγματικότητας σε χρόνο που θα μπορεί να εξαχθεί ένα συμπέρασμα πιο μετρήσιμο. «Καθόλου» απάντησαν 5 άτομα, ενώ 8 άτομα ως άποψη που τους εκφράζει επέλεξαν «λίγο».

Πίνακας 25

Κατά πόσο θα βοηθήσει στην εισροή χρημάτων στην πραγματική οικονομία η χρήση των ηλεκτρονικών μέσων πληρωμής			
Ερώτηση 25	Απόλυτες Συχνότητες	Σχετικές Συχνότητες	Αθροιστικά ποσοστά
καθόλου	5	4,5	4,5
λίγο	8	7,3	11,8
μέτρια	33	30,0	41,8
πολύ	48	43,6	85,5
πάρα πολύ	16	14,5	100,0
Σύνολα	110	100,0	

κατά πόσο θα βοηθήσουν στην εισροή χρημάτων στην πραγματική οικονομία

Κατά πόσο θα βοηθήσουν οι καταγγελίες πολιτών στην ΑΑΔΕ και η χρηματική τους επιβράβευση στην πάταξη της παραοικονομίας και της φοροδιαφυγής

Σύμφωνα με το αρ.26 ν.5073/2023 όταν μετά από επώνυμη καταγγελία για μη έκδοση απόδειξης πραγματοποιηθεί φορολογικός έλεγχος και διαπιστωθεί παράβαση, ο καταγγέλων λαμβάνει ανάλογα με το ύψος αυτής λαμβάνει χρηματική αμοιβή από

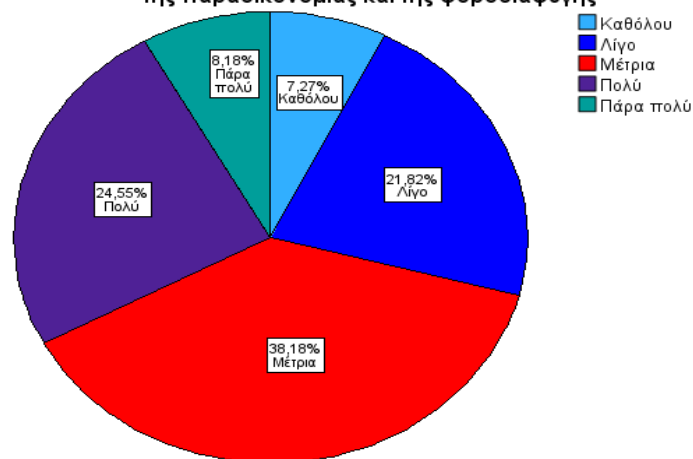
100€ έως 3.000€. Επίσης, καταγγελίες μπορούν να υποβληθούν ψηφιακά με τους κωδικούς taxisnet, τόσο επώνυμα όσο και ανώνυμα.

Για το λόγο αυτό θεωρήθηκε εξίσου σημαντική και αυτή η τελευταία ερώτηση που διατυπώθηκε ως εξής: «πλέον είναι εφικτό μέσω του ιστοχώρου της Α.Α.Δ.Ε. να πραγματοποιήσει όποιος πολίτης το επιθυμεί καταγγελία, τόσο επώνυμη όσο και ανώνυμη. Πιστεύετε ότι αυτή η δυνατότητα θα βοηθήσει στην πάταξη της φοροδιαφυγής και της παραοικονομίας». Από τις απαντήσεις που υποβλήθηκαν εξάγεται το συμπέρασμα ότι οι ελεγκτές δεν θεωρούν ότι αυτό το μέτρο θα αποδώσει ιδιαίτερα. Παρατηρείται να υπερισχύει μια τάση ουδετερότητας και δυσπιστίας. Και αυτό επειδή ποσοστό 67,3% απάντησε «μέτρια» (42 άτομα), «λίγο» (24 άτομα) και «καθόλου» (8 άτομα). Το υπόλοιπο 1/3 σχεδόν ήτοι το 32,7% του συνόλου υιοθετεί μια θετική στάση καθώς 27 άτομα επέλεξαν «πολύ», και «πάρα πολύ» 9 άτομα.

Πίνακας 26

κατά πόσο θα βοηθήσουν οι καταγγελίες πολιτών στην ΑΑΔΕ στην πάταξη της παραοικονομίας και της φοροδιαφυγής			
Ερώτηση 26	Απόλυτες Συχνότητες	Σχετικές Συχνότητες	Αθροιστικά ποσοστά
καθόλου	8	7,3	7,3
λίγο	24	21,8	29,1
μέτρια	42	38,2	67,3
πολύ	27	24,5	91,8
πάρα πολύ	9	8,2	100,0
Σύνολα	110	100,0	

κατά πόσο θα βοηθήσουν οι καταγγελίες πολιτών στην ΑΑΔΕ στην πάταξη της παραοικονομίας και της φοροδιαφυγής

Όπως και με το προηγούμενο ερωτηματολόγιο που αφορά τους αυτοαπασχολούμενους, θα καταβληθεί προσπάθεια διερεύνησης τυχόν συσχέτισης των υπό κρίση μεταβλητών.

Για κάθε περίπτωση ζεύγους μεταβλητών η μηδενική υπόθεση είναι:

H0: οι μεταβλητές που ελέγχονται είναι ανεξάρτητες μεταξύ τους

H1: οι μεταβλητές που ελέγχονται δεν είναι ανεξάρτητες μεταξύ τους.

Το επίπεδο στατιστικής σημαντικότητας ορίζεται στο 0,05 (5%). Συνεπώς, όπου η τιμή Pearson Chi-Square είναι μικρότερη από το ανωτέρω όριο η μηδενική υπόθεση θα απορρίπτεται, καθώς αυτό θα σημαίνει ότι είναι πολύ μικρό το περιθώριο λάθους τύπου 1, στην υπόθεση που τέθηκε με τις δύο προαναφερθείσες υποθέσεις. Δηλαδή, να έχει απορριφθεί η μηδενική υπόθεση ενώ είναι σωστή. Κατωτέρω θα παρατεθούν μόνο περιπτώσεις που πληρούν τα τιθέμενα κριτήρια. Για το λόγο αυτό δεν θα γίνει περαιτέρω ανάλυση καθώς τα αποτελέσματα θα είναι άμεσα κατανοητά.

1) Μεταβλητές, φύλο και έτη εργασίας

φύλλο * έτη εργασίας Crosstabulation								
			έτη εργασίας					Total
			1-2	2-4	4-6	6-8	άνω των 8 ετών	
φύλλο	άνδρας	Count	1	10	14	16	20	61
		Expected Count	3,3	8,3	11,6	11,1	26,6	61,0
	γυναίκα	Count	5	5	7	4	28	49
		Expected Count	2,7	6,7	9,4	8,9	21,4	49,0
Total		Count	6	15	21	20	48	110
		Expected Count	6,0	15,0	21,0	20,0	48,0	110,0

Chi-Square Tests			
	Value	df	Asymptotic Significance (2-sided)
Pearson Chi-Square	14,058 ^a	4	,007
Likelihood Ratio	14,726	4	,005

Linear-by-Linear Association	,643	1	,423
N of Valid Cases	110		
a. 2 cells (20,0%) have expected count less than 5. The minimum expected count is 2,67.			

2) Μεταβλητές, 'ύπαρξη φοροδιαφυγής και επίδραση φορολογικής συνείδησης

ύπαρξη φοροδιαφυγής στην Ελλάδα * κατά πόσο επιδρά η ύπαρξη φορολογικής συνείδησης στην παραοικονομία κα την φοροδιαφυγή Crosstabulation								
		κατά πόσο επιδρά η ύπαρξη φορολογικής συνείδησης στην παραοικονομία κα την φοροδιαφυγή						
		Καθόλου	Λίγο	Μέτρια	Πολύ	Πάρα πολύ	Total	
ύπαρξη φοροδιαφυγής στην Ελλάδα	Λίγο (0-10% του ΑΕΠ)	Count	0	1	1	1	0	3
		Expected Count	,2	,3	,7	1,1	,7	3,0
	Μέτρια (10-20% του ΑΕΠ)	Count	1	2	3	3	2	11
		Expected Count	,6	1,2	2,4	4,2	2,6	11,0
	Πολύ (20-30% του ΑΕΠ)	Count	1	5	9	20	10	45
		Expected Count	2,5	4,9	9,8	17,2	10,6	45,0
	Πάρα πολύ (άνω του 30% του ΑΕΠ)	Count	4	4	11	18	14	51
		Expected Count	2,8	5,6	11,1	19,5	12,1	51,0
Total		Count	6	12	24	42	26	110
		Expected Count	6,0	12,0	24,0	42,0	26,0	110,0

Chi-Square Tests			
	Value	df	Asymptotic Significance (2-sided)
Pearson Chi-Square	6,720 ^a	12	,876
Likelihood Ratio	7,179	12	,846
Linear-by-Linear Association	1,095	1	,295
N of Valid Cases	110		

a. 13 cells (65,0%) have expected count less than 5. The minimum expected count is ,16.

3) Μεταβλητές,

κατά πόσο το υψηλό μορφωτικό επίπεδο βοηθά στην αποφυγή της φοροδιαφυγής και της παραοικονομίας * κατά πόσο είναι ηθικά σωστό να μετακυλιέται η φορολογική υποχρέωση όσων φοροδιαφεύγουν στους συνεπείς Crosstabulation									
			κατά πόσο είναι ηθικά σωστό να μετακυλιέται η φορολογική υποχρέωση όσων φοροδιαφεύγουν στους συνεπείς						
			Καθόλου	Λίγο	Μέτρια	Πολύ	Πάρα πολύ	Total	
κατά πόσο το υψηλό μορφωτικό επίπεδο βοηθά στην αποφυγή της φοροδιαφυγής και της παραοικονομίας	Καθόλου	Count	9	0	1	0	0	10	
		Expected Count	6,0	1,0	1,1	,9	1,0	10,0	
	Λίγο	Count	21	1	3	0	0	25	
		Expected Count	15,0	2,5	2,7	2,3	2,5	25,0	
	Μέτρια	Count	28	6	3	1	3	41	
		Expected Count	24,6	4,1	4,5	3,7	4,1	41,0	
	Πολύ	Count	5	3	3	6	5	22	
		Expected Count	13,2	2,2	2,4	2,0	2,2	22,0	
	Πάρα πολύ	Count	3	1	2	3	3	12	
		Expected Count	7,2	1,2	1,3	1,1	1,2	12,0	
	Total		Count	66	11	12	10	11	110
			Expected Count	66,0	11,0	12,0	10,0	11,0	110,0

Chi-Square Tests			
	Value	df	Asymptotic Significance (2-sided)
Pearson Chi-Square	42,630 ^a	16	<,001
Likelihood Ratio	47,443	16	<,001
Linear-by-Linear Association	28,171	1	<,001
N of Valid Cases	110		

- a. 20 cells (80,0%) have expected count less than 5. The minimum expected count is ,91.

4)Μεταβλητές,

ύπαρξη παραοικονομίας στην Ελλάδα * κατά πόσο η πολυνομία και τα νομικά κενά ωθούν τους αυτοαπασχολούμενους στην φοροδιαφυγή Crosstabulation								
			κατά πόσο η πολυνομία και τα νομικά κενά ωθούν τους αυτοαπασχολούμενους στην φοροδιαφυγή					
			Καθόλου	Λίγο	Μέτρια	Πολύ	Πάρα πολύ	Total
ύπαρξη παραοικονομίας στην Ελλάδα	Λίγο	Count	1	0	0	0	0	1
		Expected Count	,0	,1	,2	,5	,2	1,0
	Μέτρια	Count	0	1	1	4	1	7
		Expected Count	,1	,4	1,4	3,4	1,7	7,0
	Πολύ	Count	0	3	13	30	6	52
		Expected Count	,5	3,3	10,4	25,5	12,3	52,0
	Πάρα πολύ	Count	0	3	8	20	19	50
		Expected Count	,5	3,2	10,0	24,5	11,8	50,0
	Total	Count	1	7	22	54	26	110
		Expected Count	1,0	7,0	22,0	54,0	26,0	110,0

Chi-Square Tests			
	Value	df	Asymptotic Significance (2-sided)
Pearson Chi-Square	121,446 ^a	12	<,001
Likelihood Ratio	22,776	12	,030
Linear-by-Linear Association	9,097	1	,003
N of Valid Cases	110		

a. 14 cells (70,0%) have expected count less than 5. The minimum expected count is ,01.

ΚΕΦΑΛΑΙΟ 5, ΣΥΜΠΕΡΑΣΜΑΤΑ ΤΗΣ ΕΡΕΥΝΑΣ

Στο σημείο αυτό κρίνεται σκόπιμο αρχικά να γίνει η καταγραφή των συμπερασμάτων της έρευνας, και στην συνέχεια να παρατεθεί μια αναφορά στον ν.5073/2023. Αυτό για δύο λόγους, πρώτον για την καλύτερη κατανόηση όσων έχουν ανωτέρω συμπεριληφθεί και γραφτεί στην παρούσα διπλωματική εργασία. Δεύτερον, επειδή άρχισαν ήδη να διαφαίνονται οι πρώτες αντιδράσεις από τους αυτοαπασχολούμενους. Δεν πρέπει να διαφεύγει της προσοχής ότι υπάρχει μια δυναμική των εξελίξεων είτε πρόκειται για αντιδράσεις, είτε πρόκειται για ένα αρχικό σταδιακό απολογισμό των φορολογικών/οικονομικών αποτελεσμάτων που είναι απόρροια των διατάξεων που ο νόμος αυτός ενσωματώνει.

Συνεπώς, θα ακολουθήσει η καταγραφή των συμπερασμάτων που διεξήχθησαν από κάθε ερωτηματολόγιο ξεχωριστά και στην συνέχεια κρίνεται αναγκαία η παράλληλη αντιμετώπιση και σύγκρισή τους. Ο λόγος κρίνεται σημαντικός καθώς σε περίπτωση που υπάρχει ένας κοινός τόπος σύγκλισης απόψεων των δύο αντίθετων πλευρών που ως κοινό σημείο αναφοράς έχουν τα φαινόμενα της παραοικονομίας και της φοροδιαφυγής, να διαφανεί εάν και σε ποιο βαθμό μπορεί ή υπάρχει η επιθυμία να καταβληθεί κοινή προσπάθεια για την πάταξη ή την συρρίκνωσή τους.

5.1. ΕΡΩΤΗΜΑΤΟΛΟΓΙΟ ΑΥΤΟΑΠΑΣΧΟΛΟΥΜΕΝΩΝ

Από τα δεδομένα που συνελέχθησαν από τις απαντήσεις του ερωτηματολογίου, φαίνεται ότι η έρευνα αποκαλύπτει σημαντικές πτυχές της φοροδιαφυγής και της παραοικονομίας στην Ελλάδα. Τα ευρήματα δείχνουν ότι υπάρχει μια συνειδητοποίηση, μια σαφή αντίληψη του φαινομένου τόσο της φοροδιαφυγής όσο και της παραοικονομίας από τους ερωτηθέντες αυτοαπασχολούμενους, με την πλειοψηφία των συμμετεχόντων να αναγνωρίζει την αρνητική επίπτωση αυτών στα δημόσια έσοδα και δαπάνες καθώς και την ευκολία με την οποία μπορεί να επιτευχθεί η φοροδιαφυγή.

Ουσιαστικά, υπάρχει η επίγνωση ότι με τέτοιες πράξεις το μέγεθος του κράτους συρρικνώνεται, και η δημοσιονομική πολιτική της εκάστοτε κυβέρνησης υπόκειται σε μια στρέβλωση τα αποτελέσματα της οποίας επιδρούν αρνητικά στο σύνολο των πολιτών. Τα προαναφερθέντα αποκτούν επιπλέον βαρύτητα εάν αναλογιστεί κανείς ότι ένας σημαντικός αριθμός των συμμετεχόντων στην παρούσα έρευνα

είναι αυτοαπασχολούμενοι με υψηλό μορφωτικό επίπεδο, και με ικανότητα διάκρισης των λεπτών ισορροπιών ανάμεσα στον νόμο και την παρανομία.

Επιπλέον, τα στοιχεία αναδεικνύουν την άποψη πως ούτε η φορολογική συνείδηση, ούτε το θρησκευτικό συναίσθημα δεν φαίνεται να αποτελούν ισχυρό ανασταλτικό παράγοντα για την αποφυγή της φοροδιαφυγής και της παραοικονομίας. Τέλος, οι απόψεις που συλλέχθηκαν υποδηλώνουν ότι η δυνατότητα για φοροδιαφυγή είναι παρούσα και προσβάσιμη για όσους το επιθυμούν. Γεγονός που θα πρέπει να θορυβήσει την φορολογική αρχή, την εκάστοτε κυβέρνηση, αλλά και τον νομοθέτη. Και αυτό επειδή αυτή η γνώση αποτελεί ένα συγκριτικό πλεονέκτημα στα χέρια των εν δυνάμει, αλλά και των ήδη φοροδιαφευγόντων.

Είναι αδιαμφισβήτητη επίσης η πεποίθηση ότι θεωρούν πως το κράτος με την επιβολή υψηλών φορολογικών συντελεστών τους ωθεί στην τέλεση πράξεων που είναι ποινικά κολάσιμες. Μερίδιο ευθύνης κατά την άποψή τους σημαντικό έχει και η πολυνομία. Επίσης, αναφορά πρέπει να γίνει και στο γεγονός ότι η φορολόγηση με ένα ελάχιστο τεκμαρτό εισόδημα έχει προκαλέσει ανησυχία σε αυτή την μερίδα του επαγγελματικού κόσμου, καθώς σε περίπτωση αμφισβήτησης της εκκαθάρισης της δήλωσης φόρου εισοδήματος φορολογικού έτους 2023 (οικονομικού 2024) και εντεύθεν θα πρέπει με αίτηση του ο κάθε επιτηδευματίας που την αμφισβητεί να θέσει εαυτόν σε εκούσιο έλεγχο.

Ένα ακόμη συμπέρασμα που εξάγεται είναι η πεποίθησή τους για εξομείωσή τους με τους μισθωτούς και τους συνταξιούχους. Και αυτό επειδή οι κλίμακες φορολογίας εισοδήματος είναι διαφορετικές, οι φορολογικές υποχρεώσεις επίσης όπως για παράδειγμα η υποχρέωση υποβολής φορολογικών δηλώσεων, ή εντύπου Ε3, η τήρηση ολοκληρωμένου λογιστικού αρχείου.

5.2. ΕΡΩΤΗΜΑΤΟΛΟΓΙΟ ΕΛΕΓΚΤΩΝ

Στο σημείο αυτό θα πρέπει να γίνει υπενθύμιση σχετικά με την ύπαρξη κοινών ερωτήσεων και στα δύο δείγματα των διαφορετικών πληθυσμών. Πέραν αυτών που κάνουν αναφορά σε δημογραφικά στοιχεία, οι υπόλοιπες επιλέχθηκαν με στόχο να υπάρξει μια σύγκριση των απαντήσεων και να καταδειχθεί κατά πόσο οι απόψεις συγκλίνουν ή όχι.

Παρατηρήθηκε μια σχετική σύγκλιση απόψεων. Και οι ελεγκτές θεωρούν ότι τα δύο αυτά οικονομικά φαινόμενα υφίστανται σε σημαντικό βαθμό ικανό να

επηρεάζει το ακαθάριστο εγχώριο οικονομικό προϊόν και τον τρόπο άσκησης δημοσιονομικής πολιτικής. Σημαντικός θεωρείται επίσης και ο χρόνος ενασχόλησής τους με τον έλεγχο, καθώς οι απαντήσεις τους είναι η εμπειρία τους συμπυκνωμένη αναφορικά με το αντικείμενο εργασίας τους και τα μέχρι τώρα ευρήματά τους ανά περιπτώσιολογία την οποία καλούνται να αντιμετωπίσουν, να ελέγξουν υπό το πρίσμα των κείμενων διατάξεων και τέλος να κρίνουν και να καταλήξουν σε πόρισμα τεκμηριωμένο.

Εντύπωση προκαλεί ότι αρκετοί τηρούν μια ουδέτερη στάση σχετικά με το κατά πόσο θα έχει θετικές επιπτώσεις ο ν.5073/2023 ως μέτρο κατά της φοροδιαφυγής. Στο σημείο αυτό θα πρέπει να αναφερθεί ότι μέχρι και την συγγραφή αυτής της εργασίας οι καταγεγραμμένες καταγγελίες στην οικεία εφαρμογή Appodixi της ΑΑΔΕ είναι 169.993 και έχουν γίνει μέσω των κινητών τηλεφώνων των καταγελλόντων. Πρόκειται για 169.993 περιπτώσεις που αφορούν είτε μη διαβίβαση δεδομένων, είτε έκδοση πλαστών αποδείξεων. Οι επώνυμες είναι 77.534, ενώ οι υπόλοιπες 92.459 είναι ανώνυμες. Επίσης, στην οικεία πλατφόρμα καταγγελιών από τα τέλη του μηνός Οκτωβρίου 2023 έχουν υποβληθεί 16.243 καταγγελίες σχετικές με την φοροδιαφυγή και τελωνειακές παραβάσεις. Από αυτές 13.886 είναι ανώνυμες, ενώ οι υπόλοιπες 2.357 είναι επώνυμες.

Σε συνέχεια των συμπερασμάτων σημαντική κρίνεται η συμβολή των έμμεσων τεχνικών ελέγχων στον εντοπισμό αποκρυσταλλώσεων φορολογητέας ύλης. Πρόκειται για τεχνικές που χρησιμοποιούνται σε παγκόσμιο επίπεδο και των οποίων το κοινό γνώρισμα είναι ότι επικεντρώνονται στον έλεγχο πραγματικών γεγονότων με λογική και πρακτική αλληλουχία, που ουσιαστικά καταδεικνύει τόσο την ροή του χρήματος όσο και το ύψος αυτού. Επιγραμματικά αναφέρονται στο σημείο αυτό:

- Αρχή των αναλογιών
- Ανάλυση ρευστότητας
- Σχέση τιμής πώλησης προς τον όγκο των εργασιών
- Ύψος των τραπεζικών καταθέσεων και των δαπανών σε μετρητά
- καθαρής θέσης του φορολογούμενου

Σημαντική κρίνεται επίσης η χρήση των myData και αυτό γιατί προσφέρουν την άμεση σύγκριση, έλεγχο και διασταύρωση των δεδομένων που είναι η απεικόνιση πράξεων και συναλλαγών που έχουν λάβει χώρα στα πλαίσια της λειτουργικής δραστηριότητας της κάθε οντότητας. Δεν πρέπει να υποτιμηθεί επίσης η χρήση της τεχνολογίας κατά την διάρκεια των προληπτικών ελέγχων, αλλά και για την

πραγματοποίηση πληρωμών των συναλλαγών. Που όπως φαίνεται και από τις απαντήσεις βρίσκει σύμφωνους τους περισσότερους ελεγκτές.

Συνοψίζοντας, από τις απαντήσεις που συγκεντρώθηκαν και από τα δύο ερωτηματολόγια, γίνεται αντιληπτό ότι υπάρχει επίγνωση της υφιστάμενης κατάστασης, αναγνώριση των δυσκολιών που είναι αποτέλεσμα της πολυνομίας και των υψηλών φορολογικών συντελεστών, αλλά και της ροπής προς την οικονομική παραβατικότητα μιας μερίδας των αυτοαπασχολούμενων.

5.3. Ν.5073/2023

Στο σημείο αυτό και στο πλαίσιο των προτάσεων που θα διατυπωθούν κρίνεται απαραίτητο να γίνει μια σύντομη αναφορά στον συγκεκριμένο νόμο και στις βασικές αλλαγές που επιφέρει καθώς αυτές ουσιαστικά αποτελούν απόρροια τόσο των απαντήσεων των ερωτηματολογίων, όσο και του αυτού νόμου.

Ο νόμος 5073/2023 αποτελεί μια σημαντική προσθήκη στη φορολογική νομοθεσία της Ελλάδας, με στόχο την περιορισμό της φοροδιαφυγής και την εισαγωγή νέων ρυθμίσεων για τους αυτοαπασχολούμενους. Σύμφωνα με τις διατάξεις του, εισάγεται ένα ελάχιστο τεκμαρτό εισόδημα για τα φυσικά πρόσωπα που ασκούν ατομική επιχειρηματική δραστηριότητα, με σκοπό την αποτροπή της υποδήλωσης μικρότερων εισοδημάτων από τα πραγματικά. Επιπλέον, προβλέπει την εφαρμογή ποσοστού κέρδους επί του ετήσιου κόστους μισθοδοσίας προσωπικού και την αύξηση του τεκμηρίου εισοδήματος με βάση τον κύκλο εργασιών του υπόχρεου.

Αυτές οι ρυθμίσεις αποσκοπούν στη διαφάνεια και τη δικαιότερη φορολόγηση, ενώ παράλληλα παρέχουν στους φορολογούμενους τη δυνατότητα να αποδείξουν μείωση της επαγγελματικής δραστηριότητας λόγω συγκεκριμένων περιστατικών, όπως στρατιωτική θητεία ή φυσικές καταστροφές. Ενθαρρύνει τη χρήση ηλεκτρονικών μέσων πληρωμής, συμβάλλοντας στην περαιτέρω μείωση της φοροδιαφυγής και στην ενίσχυση της οικονομικής διαφάνειας, αλλά και αυστηροποίηση των κυρώσεων για τη χρήση μετρητών πέραν του επιτρεπόμενου ορίου.

Εντάσσει την χρήση των νέων τεχνολογικών μεθόδων για τον εντοπισμό και την αποτροπή της φοροδιαφυγής, όπως η παρακολούθηση των social media και η διασύνδεση των POS με τις ψηφιακές πλατφόρμες. Προβλέπει μειώσεις στο τέλος επιτηδεύματος για τους αυτοαπασχολούμενους. Περιλαμβάνει διατάξεις που αφορούν την αγοραπωλησία ακινήτων μέσω τραπεζικών μέσων, την ηλεκτρονική διαβίβαση δεδομένων προς την Ανεξάρτητη Αρχή Δημοσίων Εσόδων (ΑΑΔΕ), καθώς και τις

υποχρεώσεις των παρόχων υπηρεσιών πληρωμών σχετικά με την αντιμετώπιση της απάτης στον τομέα του ΦΠΑ. Επικεντρώνεται επίσης και σε θέματα που αφορούν την λαθρεμπορία ενεργειακών προϊόντων και κυρώσεις που αυτή επισύρει.

Σε συνδυασμό με το ποινολόγιο ν.5104/2024 επιδιώκεται μέσω του εξορθολογισμού και της συμβολής της τεχνολογίας μεγαλύτερη διαφάνεια και αποτελεσματικότητα στις φορολογικές διαδικασίες με στόχο την πάταξη της φοροδιαφυγής και της παραοικονομίας κατ' επέκταση.

Στο σημείο αυτό κρίνεται σκόπιμο να αναφερθεί ότι ο λογιστικός σύλλογος Αθηνών θεωρεί τον τρόπο φορολόγησης των ελεύθερων επαγγελματιών σύμφωνα με τον ν.5073/2023 εξοντωτικό και παράνομο. Για τους λόγους αυτούς και σε συνεργασία και με άλλους επιτηδευματίες πρόκειται να προσφύγουν στο ΣΤΕ. Οι κύριοι λόγοι για του οποίους διαφωνούν μεταφέρονται αυτολεξεί:

«Οι επικαλούμενοι λόγοι ακύρωσης είναι ιδίως:

1. Η αντίθεση του τεκμηρίου, που θεσπίζουν οι διατάξεις των άρθρων 15 επ. του Ν. 5073/2023, στις συνταγματικές αρχές της ισότητας των πολιτών ενώπιον των δημόσιων βαρών, της αναλογικότητας και της παροχής πλήρους και αποτελεσματικής δικαστικής προστασίας, καθότι αντιμετωπίζει τους ελεύθερους επαγγελματίες ως μισθωτούς, ενώ πρόκειται περί διαφορετικών κατηγοριών φορολογουμένων, όπως, άλλωστε, και το ίδιο το ΣΤΕ έχει κρίνει.

Ταυτόχρονα, η αμφισβήτηση του τεκμηρίου, μέσω της προβλεπόμενης διαδικασίας υποβολής σε φορολογικό έλεγχο, καθιστά το τεκμήριο επί της ουσίας αμάχητο και αλλοιώνεται η έννοια, η λογική και η φύση του φορολογικού ελέγχου.

2. Η υπέρβαση των ορίων της νομοθετικής εξουσιοδότησης του άρθρου 28Α παρ. 5 του Ν. 4172/2013 από την υπ' αριθ. Α.1055/2024 απόφαση του Διοικητή της ΑΑΔΕ, η οποία ουσιαστικά επεκτείνει τον έλεγχο και σε προηγούμενα φορολογικά έτη και σε άλλα φορολογικά αντικείμενα, πέραν της φορολογίας εισοδήματος.
3. Το τεκμήριο του ελάχιστου ετήσιου εισοδήματος, κατ' άρθρο 28Α του Ν. 4172/2013, δεν είναι συνταγματικά ανεκτό, καθόσον δεν αφορά εξωτερικές ενδείξεις ή στοιχεία άμεσα συναρτώμενα με το τεκμαιρόμενο συμπέρασμα, όπως απαιτεί η νομολογία του Συμβουλίου της Επικρατείας, αλλά βασίζεται στη σύγκριση με τον κατώτατο μισθό των απασχολουμένων με σχέση εξαρτημένης

εργασίας, οι οποίοι τελούν υπό διαφορετικές επαγγελματικές και εισοδηματικές συνθήκες σε σχέση με τους ασκούντες ατομική επιχείρηση.

Στη συνέχεια, θα ακολουθήσει η αποστολή σε όλους τους ελεύθερους επαγγελματίες – μέλη των φορέων που απαρτίζουν τη Συντονιστική Επιτροπή σχεδίων/υποδειγμάτων ενδικοφανών προσφυγών προς τη Διεύθυνση Επίλυσης Διαφορών της ΑΑΔΕ με τις οποίες θα προσβάλλονται τα ατομικά εκκαθαριστικά των φορολογικών δηλώσεων και ακολούθως θα διανεμηθούν υποδείγματα προσφυγών ενώπιον των αρμοδίων Διοικητικών Πρωτοδικείων».

Για λόγους ισορροπίας η συγκεκριμένη εργασία λόγω της δυναμικής που διέπει τον ν.5073/2023, ο οποίος ουσιαστικά «δοκιμάζεται» σχεδόν στο σύνολό του για πρώτη φορά, δεν μπορεί να περιοριστεί σε καταγραφή ιστορικών και παγιωμένων γεγονότων. Ως εκ τούτου, επιβάλλεται η προβολή και ίση μεταχείριση όλων των απόψεων.

5.4 ΠΡΟΤΑΣΕΙΣ

Τα στοιχεία που αντλήθηκαν από τα ερωτηματολόγια μπορούν να χρησιμεύσουν ως βάση για περαιτέρω συζήτηση και ανάλυση σχετικά με τις πολιτικές και τις πρακτικές που θα μπορούσαν να εφαρμοστούν για την αντιμετώπιση της φοροδιαφυγής και της ενίσχυσης της φορολογικής συνείδησης. Είναι σημαντικό να σημειωθεί ότι η φοροδιαφυγή έχει πολλαπλές και σύνθετες αιτίες και η αντιμετώπισή της απαιτεί μια ολοκληρωμένη προσέγγιση.

Αδιαμφισβήτητα καταδεικνύουν την διάθεση για συνεργασία και των δύο πλευρών, καθώς η αναγνώριση της πραγματικής διάστασης των φαινομένων αποτελεί ένα πρώτο σημαντικό βήμα για την συρρίκνωση και την πάταξή τους. Υποδεικνύουν την ανάγκη για εκπαίδευση και ενημέρωση των πολιτών σχετικά με τις συνέπειες της φοροδιαφυγής στο σύνολο του πληθυσμού, και όχι σε μέρος αυτού. Πολύ σημαντική κρίνεται επίσης η καλλιέργεια φορολογικής συνείδησης, η κατανόηση ότι οι φόροι λειτουργούν ως έσοδα του κράτους που συγκεντρωμένα βοηθούν το κοινό συμφέρον καθώς ανακατανέμονται και πάλι με την άσκηση δημοσιονομικής πολιτικής.

Θα πρέπει επίσης να ενταθεί η χρήση των σύγχρονων τεχνολογικών μέσων και να υπάρξει περαιτέρω προσαρμογή στις επιταγές της σύγχρονης εποχής τόσο του εξοπλισμού, όσο και του ανθρώπινου στοιχείου. Η υιοθέτηση αυτής της πρότασης πρέπει να γίνει αποδεκτή τόσο από τους αυτοαπασχολούμενους όσο και από την φορολογική αρχή και την κυβέρνηση.

Ενίσχυση των μηχανισμών ελέγχου κυρίως με καταρτισμένο προσωπικό και ανάγκη για συνεχείς ελέγχους με στόχο την πρόληψη και όχι την καταστολή των φαινομένων.

Περιορισμός της χρήσης μετρητών στις συναλλαγές και προώθηση των ηλεκτρονικών τρόπων πληρωμής, κάτι που θα επιδράσει θετικά στην συρρίκνωση της φοροδιαφυγής και της παραοικονομίας, στην αύξηση της διαφάνειας, στην αύξηση των εσόδων του κράτους.

Πολιτική βούληση για την εφαρμογή αυστηρών και αποτελεσματικών μέτρων, ούτως ώστε να γίνει αντιληπτό ότι δεν είναι δυνατόν οι πολίτες που είναι τυπικοί στις φορολογικές τους υποχρεώσεις να επωμίζονται τα φορολογικά βάρη των ατόμων που δεν συμμορφώνονται στις κείμενες διατάξεις. Ταυτόχρονη επιβράβευση με εκπτώσεις επί της φορολογικής υποχρέωσης όσων είναι συνεπείς.

Τέλος, σημαντική κρίνεται η χρήση χαμηλότερων φορολογικών συντελεστών καθώς όσο περισσότερα άτομα ανταποκριθούν αυτό θα έχει ως αποτέλεσμα την συγκέντρωση περισσότερων φόρων.

ΒΙΒΛΙΟΓΡΑΦΙΑ

ΕΛΛΗΝΙΚΗ:

ΔΙΕΘΝΗΣ ΔΙΑΦΑΝΕΙΑ ΕΛΛΑΣ

Οργάνωση κατά της διαφθοράς

ΑΠΡΙΛΙΟΣ 2022

Η ΠΑΡΑΟΙΚΟΝΟΜΙΑ

ΣΤΗΝ ΕΛΛΑΔΑ, 1980-2020

Νίκος Τάσης , Παραοικονομία και Φοροδιαφυγή στην Ελλάδα, εκδόσεις Παπαζήσης , 2001

Ανδρέας Κοψιαύτης, (2011) ``Το φαινόμενο της παραοικονομίας`` δημοσιευμένο στο e-forologia <https://www.eforologia.gr/calendar/task.aspx?id=6732>

Ernst & Young , Η φοροδιαφυγή στην Ελλάδα. Αιτίες, Συνέπειες και Προτάσεις για τη Καταπολέμησή της, ΔΙΑΕΝΟΣΙΣ (Οργανισμός Έρευνας και Ανάλυσης) , Ιούνιος 2016
Γιώργος Παλαιτσάκης , Μιχάλης Χατζηκωνσταντίνου, πάνω από 41 δις ευρώ η Παραοικονομία στην Ελλάδα, naftemporiki.gr, 2015
<https://www.naftemporiki.gr/finance/story/942823/pano-apo-41-dis-euro-iparaoikonomia-stin-ellada>

Κωνσταντίνος Κανελλόπουλος , Ιωάννης Κουσολάκης, Βασίλειος Ράπανος , Κωνσταντίνος Κώτσης, Αγγέλα Μαυροπούλου, Παραοικονομία και Φοροδιαφυγή. Μετρήσεις και οικονομικές επιπτώσεις, ΚΕΠΕ , Δεκέμβριος 1995

Άρειος Πάγος 892/2023

Κακουργηματική φοροδιαφυγή - Μη απόδοση ΦΠΑ που προσδιορίστηκε εξωλογιστικά – Άρθρο 18 ν. 2523/1997 - Έλλειψη ειδικής και εμπειριστατωμένης αιτιολογίας 14 Ιούνιος 2023, Taxheaven.gr

Ιωάννης Βάβουρας , Γιώργος Μανωλάς , Η Παραοικονομία στην Ελλάδα και το κόσμο , εκδόσεις Παπαζήσης , 2014

ΔΕΛΤΙΟ ΤΥΠΟΥ 07/06/2024, www.aade.gr

Γ. Πιτσιλής: «Η ΑΑΔΕ της επόμενης γενιάς είναι ήδη εδώ»

Ομιλία Διοικητή ΑΑΔΕ στο 9ο Διεθνές Συνέδριο για τα Δικαιώματα των Φορολογουμένων στο Πανεπιστήμιο της Αμβέρσας

ΠΡΑΚΤΙΚΑ ΒΟΥΛΗΣ Κ΄ ΠΕΡΙΟΔΟΣ

Πέμπτη 7 Δεκεμβρίου 2023

Συνέχιση της συζήτησης και ψήφιση επί της αρχής, των άρθρων και του συνόλου του σχεδίου νόμου του Υπουργείου Εθνικής Οικονομίας και Οικονομικών: «Μέτρα για τον περιορισμό της φοροδιαφυγής»

Κώδικας Φορολογίας Εισοδήματος (ΚΦΕ-Ν.4172/2013) Δίτομο 2024

ΤΟΜΟΣ Α΄: ISBN 978-618-209-070-1

ΣΕΛ.1226

ΤΟΜΟΣ Β: ISBN 978-618-209-072-5

ΣΕΛ 1065, εκδόσεις ASTBOOKS

Φόρος προστιθέμενης αξίας (Φ.Π.Α.) 2022 (πρώτος τόμος)

ε' έκδοση κωδικοποίηση ερμηνεία και εφαρμογή

Φόρος προστιθέμενης αξίας (Φ.Π.Α.) 2022 (δεύτερος τόμος)

ε' έκδοση κωδικοποίηση ερμηνεία και εφαρμογή

Τσιατούρας Α. Φώτης

Εκδότης: Σταμούλης, Κωδικός ISBN-13: 97896061805

Φινοκαλιώτης Κ. (2014). "Φορολογικό Δίκαιο", Ε΄ έκδοση, Εκδόσεις: Σάκκουλα, Αθήνα

Παυλόπουλος Π. (1987). "Η Παραοικονομία στην Ελλάδα: Μια Πρώτη Ποσοτική Οριοθέτηση", IOBE, Αθήνα

Νεγκάκης Χ. & Ταχυνάκης Π. (2013). "Σύγχρονα Θέματα Ελεγκτικής & Εσωτερικού Ελέγχου-Σύμφωνα με τα Διεθνή Πρότυπα Ελέγχου", Εκδόσεις: Διπλογραφία

Ernst&Young (EY) (2016). "Η Φοροδιαφυγή στην Ελλάδα-Αιτίες, Έκταση και Προτάσεις Καταπολέμησής της", διαΝΕΟσις, Οργανισμός Έρευνας & Ανάλυσης

Καράγιωργας Δ. (1981). "Δημόσια οικονομική 2: Οι δημοσιονομικοί θεσμοί", Εκδόσεις: Παπαζήση, Αθήνα

Δαλαμάγκας Β. & Προβόπουλος Γ. (1988). "Εισαγωγικά μαθήματα Δημόσιας Οικονομικής", Εκδόσεις: Σάκκουλα, Αθήνα

Λώλος, Σ. (1987), «Παραοικονομία»: σκέψεις και προσεγγίσεις, Σύγχρονα Θέματα, 30(1), 7-10.

Τράπεζα της Ελλάδος, «Νομισματική πολιτική: Ενδιάμεση έκθεση 2017», 2017 https://www.bankofgreece.gr/BogEkdoseis/Inter_NomPol2017.pdf

Γκίνογλου, Δ. (2004). Φορολογική Λογιστική. Εκδόσεις Ανικούλα, Θεσσαλονίκη
Clotfelter, C. T. (1983) "Tax evasion and tax rates: An analysis of individual returns",
The review of economics and statistics, pp. 363-373.

Δημήτρης Γκίνογλου 2004 ISBN 978-960-7745-14-9

Βασαρδάνη Μελίνα, «Φοροδιαφυγή στην Ελλάδα: Μια γενική επισκόπηση»,
Οικονομικό Δελτίο Τεύχος 35, Τράπεζα της Ελλάδος, 2015 σελ. 15
<https://www.bankofgreece.gr/bogekdoseis/oikodelt201106.pdf>

Λώλος, Σ. (1987), «Παραοικονομία»: σκέψεις και προσεγγίσεις, Σύγχρονα Θέματα,
30(1), 7-10.

Σκλιάς, Νίκος Κοινοτικό Φορολογικό Δίκαιο, σελ 453, εκδόσεις Σάκκουλα 1994

ΞΕΝΟΓΛΩΣΣΗ :

Schneider, F. & Enste, D., (2002), Hiding in the shadows: the growth of the
underground economy, International Monetary Fund.

Schneider, F., & Williams, C. C. (2013), The shadow economy, London: The Institute
of Economic Affairs. Schneider, F., Raczkowski, K., & Mróz, B. (2015), Shadow
economy and tax evasion in the EU, Journal of Money Laundering Contro

Vasardani, M. (2011), Tax evasion in Greece: An overview, Bank of Greece Economic
Bulletin, 35, 15-24

OECD (2000) Tax burdens, alternative measures, OECD Tax Policy Studies, Paris
OECD (Oguttu A. W. (2015), OECD's action plan on tax base erosion and profitshifting:
part 1, Bulletin for International Taxation, Vol. 69, No. 11, σελ. Βασαρδάνη Μ. (Ιούνιος
2011), Φοροδιαφυγή στην Ελλάδα: Μια Γενική Επισκόπηση, Οικονομικό Δελτίο,
Τεύχος 35, Τράπεζα της Ελλάδος, σελ. 15.

OECD. (2020). Shining Light on the Shadow Economy. Opportunities and Threats.

Vasardani, M. (2011), Tax evasion in Greece: An overview, Bank of Greece Economic
Bulletin, 35, 15-24.

O' Shea T. (2008), EU Tax Law and Double Tax Conventions, Avoir Fiscal Limited, σελ.
161. 4. OECD - Glossary of Tax Terms, σελ. 10.

International Monetary Fund • Publication Services

PO Box 92780 • Washington, D.C. 20090

Tanzi, V. (1983), "The Underground Economy in the United States , Annual Estimates 1930-1980 " , International Monetary Fund Staff Papers, 30, 283-305

Tanzi, V., (2002), "The Shadow Economy, Its Causes and Its Consequences", Edited lecture given at the; International Seminar on the Shadow Economy Index in Brazil" Brazilian Institute of Ethics in Competition, Rio de Janeiro, 2002

Schneider Friedrich & Enste Domenic (2000), "Shadow economies: size, causes and consequences",

Journal of Economic Literature, Vol. 38/1, pp. 77-114

Friedrich Schneider, Johannes Kepler, (2016), " Estimating the Size of the Shadow Economy: Methods, Problems and Open Questions " , University of Linz and IZA, Discussion Paper No. 9820, March 2016 <http://ftp.iza.org/dp9820.pdf>

INCOME TAX EVASION: A THEORETICAL ANALYSIS

Michael G. ALLINGHAM and Agnar SANDMO *

University of Pennsylvania, Philadelphia, U.S.A. and

The Norwegian School of Economics and Business Administration, Bergen, Norway, first version received May 1972, revised version received August 1972

OECD (2000) Tax burdens, alternative measures, OECD Tax Policy Studies, Paris

Feige, L., E., (1989), The Underground Economies, Tax Evasion and Information Distortion, Cambridge: Cambridge University Press

Gutmann P. (1979). "The Subterranean Economy", Taxing and Spending, Vol.2

International Fiscal Association (1983). "Tax avoidance", 37 congress, Venice, Kluwer

Blades, D. (1982), "The Hidden Economy and the National Accounts", OECD, Occasional Studies, Paris, p. 30

Simons H. (1938). "Personal income taxation", University of Chicago Press, Chicago

ΔΙΚΤΥΑΚΕΣ ΠΗΓΕΣ:

<https://www.businessnews.gr/oikonomia/item/290062-aade-sxedon-170-000-kataggelies-gia-plastes-apodeikseis-baraz-elegxon>

<https://www.taxheaven.gr/law/5104/2024>

https://www.sate.gr/nea/AADE_30062022.pdf

https://www.businessdaily.gr/xristika/112496_tasos-ton-forologikon-diloseon-gia-epaggelmaties-kai-telos-epitideymatos

[https://www.statistics.gr/el/statistics/-/publication/SEL15/-](https://www.statistics.gr/el/statistics/-/publication/SEL15/)

https://www.statistics.gr/el/statistics?p_p_id=documents_WAR_publicationsportlet_INSTANCE_qDQ8fBKKo4IN&p_p_lifecycle=2&p_p_state=normal&p_p_mode=view&p_p_cacheability=cacheLevelPage&p_p_col_id=column-2&p_p_col_count=4&p_p_col_pos=1&documents_WAR_publicationsportlet_INSTANCE_qDQ8fBKKo4IN_javax.faces.resource=document&documents_WAR_publicationsportlet_INSTANCE_qDQ8fBKKo4IN_in=downloadResources&documents_WAR_publicationsportlet_INSTANCE_qDQ8fBKKo4IN_documentID=517076&documents_WAR_publicationsportlet_INSTANCE_qDQ8fBKKo4IN_locale=el

www.kepea.gr

www.e-efka.gr

<https://www.ot.gr/2024/04/12/forologia/ergasiaka-asfalistika/syntaksiouxi-perissoteroi-apo-64-000-oi-katagegrammenoi-ergazomenoi/>

djustice.gr/webcenter/portal/ste/pageste/epikairotita/apofaseis;jsessionid=7q0_nGTm3rD9dTw58DtpVAX1FIA8v9T7yipbJtTyasPwc2-jfqOk!443555626!1876696187

<https://transparency.gr/wp-content/uploads/2022/05/%CE%92%CE%94%CE%A0-%CE%97-%CE%A0%CE%91%CE%A1%CE%91%CE%9F%CE%99%CE%9A%CE%9F%CE%9D%CE%9F%CE%9C%CE%99%CE%91-%CE%A3%CE%A4%CE%97%CE%9D-%CE%95%CE%9B%CE%9B%CE%91%CE%94%CE%91-11-4-22.pdf>

www.iobe.gr

www.eurobank.gr/en/group/economic-research

https://www.bankofgreece.gr/Publications/Inter_NomPol2018.pdf

